

GLASNIK

Broj 7
Godina IX.
Zagreb
3. svibnja 2004.

ZAGREBAČKE ŽUPANIJE

službeno glasilo

SADRŽAJ

AKTI ŽUPANIJSKE SKUPŠTINE

1. Zaključak o prihvaćanju Izvješća o stanju i pravcima razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji	3	□	županije na osnovi tematske rasprave provedene na 27. sjednici Skupštine Zagrebačke županije.....	32
□ Stanje i pravci razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji	3	□	Zaštita kulturnih dobara na području Zagrebačke županije	32
2. Smjernice i programi razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji	28	4.	Odluka o prihvaćanju Programa djelovanja za mlade na području Zagrebačke županije .	63
3. Zaključak o stanju i inicijativama u zaštiti kulturnih dobara na području Zagrebačke		□	Program djelovanja za mlade na području Zagrebačke županije	63

Glasnik Zagrebačke županije službeno je glasilo Zagrebačke županije, općina i gradova koji u njemu objavljuju svoje opće akte.

Uredništvo: Zagreb, Ulica grada Vukovara 72.

Glavni urednik: Vesna Fabijančić-Križanić, dipl. iur., tajnica Županijske skupštine, tel. 01/60-09-452, faks: 01/61-54-024

www.zagrebacka-zupanija.hr

Nakladnik: NARODNE NOVINE d.d., Zagreb, Ratkajev prolaz 4

Tisak: TIPOMAT d.o.o., Habelićeva 70, Velika Gorica

Poštarina plaćena u pošti 10000 Zagreb

AKTI ŽUPANIJSKE SKUPŠTINE

1 Na temelju članka 19. Statuta Zagrebačke županije ("Glasnik Zagrebačke županije" broj 16/01) i članka 63. Poslovnika Županijske skupštine Zagrebačke županije ("Glasnik Zagrebačke županije" broj 18/01) Županijska skupština Zagrebačke županije na 28. sjednici održanoj 29. travnja 2004. donijela je

ZAKLJUČAK

O PRIHVATANJU IZVJEŠĆA O STANJU I PRAVCIMA RAZVOJA TURIZMA U ZAGREBAČKOJ ŽUPANIJU

I.

Prihvaća se Izvješće o stanju i pravcima razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji.

II.

Ovaj Zaključak stupa na snagu danom objave u "Glasniku Zagrebačke županije".

Klasa: 021-01/04-01/86
Urbroj: 238/1-01-04-18
Zagreb, 29. travnja 2004.

Predsjednica
Županijske skupštine
Palma Klun-Posavec, prof., v. r.

□

STANJE I PRAVCI RAZVOJA TURIZMA U ZAGREBAČKOJ ŽUPANIJU

Predgovor	3
1. ANALIZA STANJA	4
1.1. Analiza ponude – turistička resursna osnovica	4
1.2. Analiza potražnje	7
1.3. SWOT analiza – o tržišnoj poziciji Zagrebačke županije	11
1.4. Dosadašnje mjere i programi u turizmu	12
1.4.1. Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva s naglaskom na razvoj ruralnog prostora	13
1.4.2. Programi upravnog odjela za gospodarstvo Zagrebačke županije	15
1.4.3. Programi Upravnog odjela za poljoprivredu, ruralni razvoj i šumarstvo Zagrebačke županije	17
1.4.4. Programi Turističke zajednice Zagrebačke županije	19
1.4.5. Stručni doprinos u planiranju aktivnosti unaprjeđenja turizma	20
1.4.5.1. Turistička signalizacija u Zagrebačkoj županiji	20
1.4.5.2. Turizam i zaštita okoliša	24
2. KONCEPT TURISTIČKOG CLUSTERA I INTERNALIZACIJA UČINAKA	25
3. SASTAVNICE TURISTIČKOG RAZVOJA ZAGREBAČKE ŽUPANIJE	30
3.1. Sastavnice strategije, programi i nositelji	30

3.2. O preduvjetima turističkog razvoja Zagrebačke županije	34
3.3. Temeljna razvojna usmjerenja	35
4. INSTITUCIONALNI OKVIR RAZVOJA TURIZMA U ZAGREBAČKOJ ŽUPANIJU	36
5. ZAKLJUČAK	40
Literatura	42

Predgovor

Zagrebačka je županija definirala turizam jednim od strateških pravaca gospodarskog razvoja Županije do 2015. godine. Studija Smjernice i programi razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji temelji se na usvojenoj strategiji¹, a njezina izrada proizlazi iz potrebe da se definiraju programi i uloga nositelja razvoja turizma u Županiji u ostvarenju tog strateškog cilja.

Studija polazi od analize resursne osnovice na temelju koje se formira turistička ponuda Županije. Analiza stanja se nastavlja analizom potražnje za turističkim uslugama i kapacitetima. Rezultati provedene SWOT analize snaga, slabosti, prilika i prijetnji upućuju na zaključke o tržišnoj poziciji turizma u Zagrebačkoj županiji.

Iscrpan pregled dosadašnjih i aktualnih mjera i programa poticanja turizma u Županiji polazište je za definiranje daljnjih pravaca razvoja turizma. Razvoj turizma Županije temelji se na konceptu turističkih *cluster*a. Vizija i ciljevi razvoja turizma, nužne pretpostavke za očekivane rezultate, te programi i aktivnosti u ostvarenju ciljeva sustavno su prikazani u matrici mjera za razvoj turizma Zagrebačke županije.

U studiji se potanko objašnjava sadržaj ključnih razvojnih programa i određuju nositelji aktivnosti u njihovoj provedbi. Uspostava institucionalnog okvira za provedbu narečenih mjera obuhvaća razvidnu podjelu pojedinačnih nadležnosti, uloga i zadaća svih nositelja razvoja turizma u Županiji.

Zaključna razmatranja i preporuke sažeti su u završnom poglavlju studije.

1. ANALIZA STANJA

1.1. Analiza ponude – turistička resursna osnovica

Zagrebačka županija sa svojim povoljnim geografskim položajem i bogatstvom raznolikih prirodnih i kulturno-povijesnih turističkih resursa, ima izvrstan turistički i gospodarski potencijal. Osobito važnost u tome ima raznolikost resursa. Ona omogućuje razvitak niza raznolikih turističkih aktivnosti.

– Prirodni resursi su atraktivni planinski prostor i krški fenomeni – spilje i slapovi, močvarni prostori u nizinskim područjima, uz Savu i Kupu, rijeka Odra, raznovrsna flora i fauna – veliki broj endemskih vrsta.

– Kulturno-povijesni resursi uključuju brojne dvorce, utvrde, crkve, kurije i bogatu sakralnu baštinu, autohtonu tradicijsku arhitekturu, te mlinove-vodenice.

¹ Strategija i programi održivog gospodarskog razvoja Zagrebačke županije u razdoblju 2002.–2015. godine, Ekonomski institut, Zagreb, 2002.

– Važan turistički resurs Županije jesu i šume i ruralni prostor sa selom.

– Obilje vodotoka i vodenih površina, trećina površina pod šumom, nepostojanje većih zagađivača, velika raznolikost staništa, zaštićeni objekti prirode, pružaju vrlo povoljne uvjete za uzgoj divljači i razvoj lovnog i ribolovnog turizma (na stajaćim vodama i brzim gorskim rijekama i potocima).

U tablici 1.1. naveden je pregled ključnih turističkih resursa Zagrebačke županije i njihova turistička opremljenost. Oni su polazište za formiranje turističke ponude. U sažetom osvrtu na narečene resurse može se istaknuti sljedeće:

– U Zagrebačkoj županiji ima puno više resursa nego pravih atrakcija,

– Postoje resursi koji imaju 100% turističku opremljenost, no veliki broj njih nije formiran kao prepoznatljiva sastavnica turističke ponude,

– Od selektivnih oblika turizma, najrazvijeniji je izletničko-rekreacijski turizam, dok sportski i seoski turizam, unatoč objektivnim pretpostavkama nisu značajnije razvijeni.

Kada je riječ o objektivnim ograničenjima u razvoju turizma Zagrebačke županije valja istaknuti sljedeće:

- nizak stupanj turističke opremljenosti,
- nedostatan održavanje raspoloživih resursa i neriješeni imovinsko-pravni odnosi,
- nedostatak osnovnih i nepostojanje komplementarnih smještajnih kapaciteta,
- nedostatak ugostiteljske ponude u blizini vrijednih turističkih destinacija,
- skromna sportsko-rekreacijska ponuda,
- nedovoljno razvijena prometna infrastruktura.

Tablica 1.1. Turistički resursi Zagrebačke županije

Vrsta resursa	Opis i značajke resursa	Stupanj opremljenosti
1. Prirodna baština	– Samoborsko gorje	100%
2. Kulturna baština	– Povijesno središte Samobora, Donja Kupčina–Zavičajni park i crkva	
3. Prirodna baština	– Park prirode Medvednica, Grgosova špilja (Otruševac), Park šuma Tepec (Anin dol), Zoološki rezervat Varoški lug	66%
4. Kulturna baština	– Novi Dvori (Zaprešić), Hodočasničko središte (Krašić), Samoborski muzej, Muzej i galerija u Jastrebarskom, Muzej Turopolja (Velika Gorica)	
5. Turistička nadgradnja	– Izletnište Šmidhen (Samobor), Lječilišni kompleks Naftalan, Eko selo Žumberak, Bio park Divlje vode, Plešivica – vinska cesta i izletnište, Mladina – vinogorje i motokros, Vinska cesta (Sv. Ivan Zelina), Izletnište Martin Breg (Dugo Selo)	
6. Prirodna baština	– Ornitološki rezervat Crna Mlaka, Park prirode Žumberak–Samoborsko gorje, Ornitološki rezervat Zaprešić–Strmec–Sava	33%

Vrsta resursa	Opis i značajke resursa	Stupanj opremljenosti
7. Kulturna baština	– Dvorci: Erdody, Slavetić, Jakovlje, Lovrečina–Vrbovec, Gradec, Stari grad Samobor i Lukavec, Sošice – crkva i jama Jazovka, Crkve: Sv. Marije (Jastrebarsko), Marija Gorica, Sv. Ladislava (Pokupsko), Sv. Ivan Zelina, Kloštar Ivanić, Andautonija (Šćitarjevo)	33%
8. Turistička izgradnja	– Svetojanske toplice, Jezero Zajarki (Zaprešić), Jezero Novo Čiče, Kupalište Sv. Ivan Zelina	
9. Prirodna baština	– Botanički rezervat Smerovišće, Kanjon Slapnice, Planirani zaštićeni krajolik Kupe, rezervat šumske vegetacije Stupnički lug, Botanički rezervat Dubravica, Šumski rezervat Česma i Novakuša, rijeka Sava	0%
10. Kulturna baština	– Dvorci: Laduč, Lužnica, Bistrac, Kerestinec, Ribograd (Crna Mlaka), Drašković (Božjakovina), G. Tkalec, Stari grad Zelingrad	
11. Turistička izgradnja	– Jezero Rakitje, Ribnjaci Pisarovina, Jamnička Kiselica, Jezero Čiče	

Napomena: Turistička opremljenost uključuje očuvanost, prezentabilnost, dostupnost javnosti, obilježnost, usmjerenost putokazima, postojanje informacijskih i promotivnih materijala.

Izvor: Prostorni plan Zagrebačke županije, 2001.

Mnogi izletnički punktovi ne nude cjeloviti turistički program i nedovoljno su turistički opremljeni. Zagrebačka županija raspolaže skromnom smještajnom ponudom. Postojeće poslovne jedinice za smještaj gostiju – mali obiteljski hoteli i moteli, pansioni, prenočišta – uglavnom su manjeg kapaciteta, objekti su nejednako prostorno raspoređeni u Županiji i niska je iskorištenost tih kapaciteta.

U tablici 1.2. navedeni su usporedni podaci o strukturi i raspoloživim smještajnim kapacitetima za Zagrebačku i njoj konkurentnih županija.

Tablica 1.2. Podaci o smještajnim kapacitetima u 2002. godini

Regija	Sobe, apartmani	Postelje
1. Zagrebačka županija	314	735
2. Krapinsko-zagorska županija	815	1.636
3. Sisačko-moslavačka županija	333	652
4. Karlovačka županija	1.389	4.605
5. Varaždinska županija	856	1.661
6. Koprivničko-križevačka županija	205	393
7. Grad Zagreb	4.504	9.085

Izvor: DZS, Statistički ljetopis 2003.

Udio smještajnih kapaciteta u (sobe, apartmani i šatori) svim analiziranim županijama u Hrvatskoj manji je od udjela broja turista u tim županijama u Hrvatskoj (tablica 1.3.). Smještajni kapaciteti su nedovoljni za postojeći broj turista i nisu u stanju prihvatiti povećani broj turista.

Tablica 1.3. Relativni pokazatelji smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta u 2002. godini u %

Regija	Broj turista	Sobe, apartmani, šatori	Postelje	Ugostiteljska poduzeća
1. Zagrebačka županija	0,22	0,12	0,09	6,26
2. Krapinsko-zagorska županija	0,50	0,30	0,20	2,57
3. Sisačko-moslavačka županija	0,25	0,12	0,08	2,96
4. Karlovačka županija	1,56	0,51	0,57	2,80
5. Varaždinska županija	0,50	0,32	0,21	2,94
6. Koprivničko-križevačka županija	0,13	0,08	0,05	1,87
7. Grad Zagreb	5,32	1,67	1,13	17,05

Izvor: DZS, Statistički ljetopis 2003.

U Zagrebačkoj županiji ugostiteljska ponuda je razvijenija s obzirom na udio ugostiteljskih poduzeća u Hrvatskoj (tablica 1.4.). Problem je u tome što su ugostiteljski objekti neravnomjerno prostorno raspoređeni u Županiji, a razina ponude niska.

Najveći dio ugostiteljske i smještajne ponude nalazi se u neposrednoj blizini Zagreba, upotpunjujući postojeću ugostiteljsku ponudu Zagreba, dok nedostaje kvalitetne ugostiteljske ponude u blizini nekih vrijednih potencijalnih turističkih destinacija.

Ostala turistička ponuda uključuje gastronomske manifestacije, smotre folklor, organizaciju fašnika i manifestacije povijesno-kulturnog karaktera.

Sportsko-rekreacijska ponuda uključuje bazenske komplekse (npr. Svetojanske toplice, izletišta Šmidhen), kupališta, teniske terene, mogućnost jahanja, planinarske staze, biciklističke staze, športske manifestacije (npr. moto-kros i sanjkaški kup).

Nedostatna je komercijalizacija lovnih kapaciteta. Zastarjeli pristup lovnoj renti i njezinom vrednovanju, te nedostatan financijski nadzor nad lovnom djelatnošću generira neopravdanu privatizaciju učinaka. Nedovoljna je ponuda divljači (Ekonomski institut, Zagreb, 2003.).

Tablica 1.4. Ugostiteljski kapaciteti u 2002. godini

Županija	Poslovni subjekti	Sjedala	Promet, 000 HRK	Promet po subjektu, HRK
1. Zagrebačka	999	31.686	264.552	264.817
2. Krapinsko-zagorska	410	19.447	143.449	349.876

Županija	Poslovni subjekti	Sjedala	Promet, 000 HRK	Promet po subjektu, HRK
3. Sisačko-moslavačka	472	20.191	57.146	121.071
4. Karlovačka	447	21.837	103.846	232.318
5. Varaždinska	470	20.929	222.145	472.649
6. Koprivničko-križevačka	298	11.940	104.597	350.997
7. Grad Zagreb	2.722	99.575	1.586.498	582.843
8. Republika Hrvatska	15.963	901.781	10.582.956	662.968

Napomena: Obuhvat: djelatnost H (hoteli i restorani) prema NKD-u, trgovačka društva i ugostitelji obrtnici. Broj sjedala za stolovima obuhvaća sjedala u zatvorenim prostorijama, na terasama i drugim mjestima na kojima se pružaju ugostiteljske usluge. Promet u ugostiteljstvu obuhvaća vrijednost izvršenih ugostiteljskih usluga (posluživanje hranom i pićima, usluga smještaja i ostalih usluga).

Izvor: DZS, Statistički ljetopis Hrvatske 2003.

1.2. Analiza potražnje

Ukupna potražnja za turističkim proizvodima Zagrebačke županije sastoji se od registrirane i neregistrirane potražnje. Registrirani turistički promet prati se statistički, i izražen je brojem turista i ostvarenim brojem noćenja u komercijalnim smještajnim kapacitetima. Prema statističkim podacima u razdoblju od 1998.–2003. godine, u Zagrebačkoj županiji bilo je godišnje prosječno 17.300 turista s 34.834 noćenja. U prosjeku dva noćenja po turistu pokazuje da je potražnja usmjerena uglavnom prema kratkotrajnim posjetima Županiji.

– Kratka prosječna dužina boravka u Županiji pokazuje da ne postoji "turistički proizvod" koji bi uspio zadržati na dulje vrijeme turiste u Županiji.

– Djelomično je to posljedica image-a koji ima Zagrebačka županija, koja se uglavnom percipira kao okolica grada Zagreba i pretežno izletnička destinacija.

Neregistrirani turistički promet nije predmet statističkog obuhvata, a uključuje jednodnevne posjete Županiji te višednevne turističke boravke koji se realiziraju u neregistriranim smještajnim kapacitetima (tranzitni boravci, jednodnevna izletnička i poslovna putovanja, posjete rodbini i prijateljima, boravak u kućama za odmor, povremene dolaske radnika na privremenom radu u inozemstvu). Neregistrirani turistički promet je znatan u onim područjima koja ne raspolažu s visokim stupnjem izgrađenosti turističko-smještajne infrastrukture i uz nju vezanim turističkim proizvodima (Institut za turizam, 1997).

U tablici 1.5. navedeni su podaci o registriranom turističkom prometu u Zagrebačkoj županiji u razdoblju od 1998. do 2003. godine.

Tablica 1.5. Odabrani podaci o broju turista i noćenja u Zagrebačkoj županiji

Struktura/godina	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	Prosjek (1998.–2002.)	Indeks 2003/1998.
1. Dolasci turista	16.326	14.370	15.473	17.975	18.192	21.464	17.300	131,47
1.1. Domaći turisti	9.845	9.432	8990	9.669	9.302	10.038	9.546	101,96
1.2. Strani turisti	6.481	4.938	6483	8.306	8.890	11.426	7.754	176,30
1.3. Struktura u %	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	-	-
1.3.1. Domaći turisti	60,30	65,64	58,10	53,79	51,13	46,77	55,96	77,55
1.3.2. Strani turisti	39,70	34,36	41,90	46,21	48,87	53,23	44,05	134,10

Struktura/godina	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	Prosjek (1998.–2002.)	Indeks 2003/1998.
2. Noćenja turista	47.772	25.437	25.901	32.471	35.519	41.904	34.834	87,72
2.1. Domaći turisti	36.707	15.975	14.880	17.807	18.688	22.352	21.068	60,89
2.2. Strani turisti	11.065	9.462	11.021	14.664	16.831	19.552	13.766	176,70
2.3. Struktura u %	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	-	-
2.3.1. Domaći turisti	76,84	62,80	57,45	54,84	52,61	53,34	59,65	69,42
2.3.2. Strani turisti	23,16	37,20	42,55	45,16	47,39	46,66	40,35	201,45
3. Noćenja po turistu	2,93	1,77	1,67	1,81	1,95	1,95	2,01	66,72
3.1. Domaći turisti	3,73	1,69	1,66	1,84	2,01	2,23	2,19	59,72
3.2. Strani turisti	1,71	1,92	1,70	1,77	1,89	1,71	1,78	100,23

Izvor: Priopćenja DZS-a različita godišta.

Statistički podaci pokazuju povećanje broja turista od 2000. godine. Broj turista je povećan u 2003. godini u odnosu na 1998. godinu za 32%. Rast broja turista može se pripisati velikom povećanju dolaska stranih turista (76%), jer broj domaćih turista stagnira.

Povećan je udio stranih turista. U godini 2003. godini udio je bio 53%, za razliku od 40% u godini 1998. U godini 2003. broj stranih turista prvi je put nadmašio broj domaćih turista. Rast broja stranih turista, koji u prosjeku ostvaruju mali broj noćenja, smanjio je broj noćenja u prosjeku s 2,93 u 1998. na 1,95 u 2003. godini.

Broj dolazaka turista varira po godinama s obzirom na ostvarenje u pojedinim gradovima i općinama. U analiziranom razdoblju, Samobor, Jastrebarsko i Velika Gorica ostvarili su porast broja turista, dok su ostali gradovi/općine zabilježili pad. Najveći pad broja turista imaju gradovi Dugo Selo i Vrbovec za više od 50% (tablica 1.6.).

Tablica 1.6. Dolasci turista po gradovima i općinama Zagrebačke županije

Rang/regija – općina	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	Prosjek	Struktura (u %)	Indeks 2003/1998
1. Jastrebarsko	3.600	3.679	3.188	5.126	4.926	5.869	4.398	25,42	163,03
2. Velika Gorica	1.904	2.657	3.569	4.170	4.372	4.458	3.522	20,36	234,14
3. Samobor	2.976	2.813	2.358	2.566	2.827	4.802	3.057	17,67	161,36
4. Vrbovec	2.302	1.845	2.339	1.711	1.174	1.090	1.744	10,08	47,35
5. Sveta Nedjelja	2.034	1.364	1.324	1.450	1.955	2.226	1.726	9,97	109,44
6. Ivanić Grad	2.276	1.327	1.167	1.465	1.540	1.674	1.575	9,10	73,55
7. Dugo Selo	897	685	1.341	1.131	1.093	399	924	5,34	44,48
8. Zaprešić	-	-	-	-	-	484	484	2,80	-
9. Sveti Ivan Zelina	337	0	26	182	121	259	185	1,07	76,85
10. Rugvica	-	-	161	155	184	112	153	0,88	-
11. Klinča sela	-	-	-	-	-	73	73	0,42	-
12. Križ	-	-	-	19	-	18	19	0,11	-
13. Ukupno	16.326	14.370	15.473	17.975	18.192	21.464	17.300	100,00	131,47

Napomena: (-) ne postoji podatak.

Izvor: Priopćenja DZS-a različita godišta.

U strukturi stranih turista, najveći broj stranih turista dolazi iz sljedećih zemalja: Italija, Njemačka, Poljska, BiH, Austrija i Slovenija (61% od ukupnog broja stranih turista). Italija, Njemačka i Slovenija, Slovačka i Velika Britanija su vodeće zemlje u pogledu broja noćenja turista u Županiji (tablica 1.7.).

Tablica 1.7. Struktura stranih turista u 2002. godini

Zemlja	Dolasci turista		Noćenja turista		Noćenja po turistu
	Ukupno	%	Ukupno	%	
1. Italija	1.627	18,30	4.266	25,35	2,62
2. Njemačka	1.001	11,26	2.202	13,08	2,20
3. Poljska	930	10,46	1.053	6,26	1,13
4. BiH	781	8,79	1.099	6,53	1,41
5. Austrija	654	7,36	1.041	6,19	1,59
6. Slovenija	458	5,15	1.119	6,65	2,44
7. SAD	333	3,75	462	2,74	1,39

Zemlja	Dolasci turista		Noćenja turista		Noćenja po turistu
	Ukupno	%	Ukupno	%	
8. Češka	260	2,92	461	2,74	1,77
9. Mađarska	259	2,91	473	2,81	1,83
10. Slovačka	247	2,78	578	3,43	2,34
11. Nizozemska	133	1,50	213	1,27	1,60
12. Velika Britanija	110	1,24	258	1,53	2,35
13. Ostale zemlje	2.097	23,59	3.606	21,42	1,72
14. Ukupno	8.890	100,00	16.831	100,00	1,89

Izvor: DZS, Statistički ljetopis 2003.

U Zagrebačkoj županiji postoji potencijalna potražnja za sljedećim turističkim proizvodima:

- Izletničko-rekreacijski turizam (najrasprostranjeniji oblik turizma u Županiji i najvažniji turistički proizvod za Zagrepčane),
- Kulturni turizam (kulturna baština Zagrebačke županije),
- Poslovni turizam (komplementarna usluga ponudi Grada Zagreba),
- Tranzitni turizam (potražnja za sadržajima na putu kroz Zagrebačku županiju),
- Vjerski turizam (hodočašća – Krašić),
- Zdravstveni turizam (lječilište Naftalan).

Među turistima Zagrebačke županije dominiraju oni turisti koji su došli zbog odmora, rekreacije, sporta ili nekog drugog motiva, te poslovni posjetitelji Županije.

Mjerenom udjelima broja turista i noćenja u Hrvatskoj, Zagrebačka županija zaostaje za konkurentskim županijama, osim za Koprivničko-križevačkom županijom (tablica 1.8.).

- Veliku konkurenciju Zagrebačkoj županiji predstavljaju turističke destinacije u Sloveniji.

Tablica 1.8. Usporedna analiza turističkih kapaciteta županija u 2002. godini

Županija	Dolasci turista	Noćenja turista	Noćenje po turistu	Udio broja turista u RH, u %	Udio noćenja u RH, u %
1. Zagrebačka županija	18.192	35.519	1,95	0,22	0,08
2. Krapinsko-zagorska županija	41.837	129.873	3,10	0,50	0,29
3. Sisačko-moslavačka županija	21.039	69.745	3,32	0,25	0,16
4. Karlovačka županija	129.401	213.969	1,65	1,56	0,48
5. Varaždinska županija	41.602	124.155	2,98	0,50	0,28
6. Koprivničko-križevačka županija	10.568	27.889	2,64	0,13	0,06
7. Grad Zagreb	442.483	760.900	1,72	5,32	1,70
8. Hrvatska	8.320.203	44.692.456	5,37	100,00	100,00

Izvor: DZS, Statistički ljetopis 2003.

U tablici 1.9. i tablici 1.10. navedeni su odabrani, usporedni podaci o kapacitetima i stupnju njihove iskorištenosti za Zagrebačku županiju i odabrane slovenske turističke destinacije.

Tablica 1.9. Odabrani podaci o turizmu u Zagrebačkoj županiji i slovenskim destinacijama u godini 2002.

Regija/Destinacija	Ležajevi	Dolazak turista	Broj stranih turista	Noćenja turista	Ukupan kapacitet noćenja
1. Zagrebačka Županija	735	18.192	8.890	35.519	268.275
2. Čatež ob Savi ¹	3.577	115.642	35.084	461.056	1.305.605
3. Dolenjske toplice ²	522	13.689	3.032	95.921	190.530
4. Krško	131	4.904	2.442	12.705	47.815
5. Otočec ³	437	24.089	16.636	45.583	159.505
6. Podčetrtek ⁴	1.650	59.355	9.272	292.375	602.250
7. Rogaška slatina ⁵	1.106	35.582	23.505	212.886	403.690
8. Šmarješke toplice ⁶	362	13.011	3.071	99.801	132.130

¹ Lječilište, smještajna ponuda, hotel-poslovni centar, wellness ponuda, šport, rekreacija, ugostiteljstvo.

² Lječilište i wellness centar, hotel, ugostiteljska ponuda, kongresna ponuda.

³ Hotel, motel, kamp, rekreacija, kongresna ponuda, kasino, izleti.

⁴ Vinska cesta, ugostiteljstvo, seoski turizam.

⁵ Hoteli, Wellness ponuda, kongresna ponuda (susreti poslovnih ljudi), ugostiteljska ponuda.

⁶ Lječilište, wellness ponuda, hoteli, športska i rekreacijska ponuda, ugostiteljstvo, izleti, organizacija škola tenisa, plivanja.

Napomena: Ukupan kapacitet noćenja = ležajevi × 365.

Izvor: DZS, Statistički ljetopis Hrvatske, 2003. i Statistički ljetopis Slovenije, 2003.

Tablica 1.10. Relativni pokazatelji učinkovitosti turizma u Zagrebačkoj županiji i slovenskim destinacijama u 2002. godini

Regija/Destinacija	Noćenje po turistu	Iskorištenost kapaciteta	Udio stranih turista u ukupnom broju turista
1. Zagrebačka Županija	1,95	13,24	48,87
2. Čatež ob Savi	3,99	35,31	30,34
3. Dolenjske toplice	7,01	50,34	22,15
4. Krško	2,59	26,57	49,80
5. Otočec	1,89	28,58	69,06
6. Podčetrtek	4,93	48,55	15,62
7. Rogaška slatina	5,98	52,74	66,06
8. Šmarješke toplice	7,67	75,53	23,60

Napomena: Iskorištenost kapaciteta = (broj noćenja/ukupan kapacitet)*100

Izvor: DZS, Statistički ljetopis Hrvatske, 2003. i Statistički ljetopis Slovenije, 2003.

Podaci ukazuju na zaostajanje Zagrebačke županije za odabranim turističkim destinacijama u Sloveniji. U 2002. godini broj turista u Zagrebačkoj županiji iznosio je tek 7% ukupnog broja turista u odabranih 7 turističkih destinacija u Sloveniji. Mali je broj ležajeva u Županiji i nizak stupanj iskorištenosti tih kapaciteta (tek 13%).

Svojom ponudom, turističke destinacije u Slovenii privlače turiste iz Hrvatske, što pokazuje da te destinacije imaju konkurentsku prednost u odnosu na turističke destinacije u Zagrebačkoj županiji. U 2002. godini u Sloveniji, 94.000 turista je bilo iz Hrvatske.

Zadatak Zagrebačke županije je da formiranom ponudom zadrži hrvatske turiste i tako poveća broj turista na svom području.

– Konkurentna prednost slovenskih turističkih destinacija je u ponudi i povoljnom “odnosu vrijednosti za noćac”.

– Slovenske destinacije razvijaju ponudu na konceptu “turističkih clustera” (grozdova), kombinirajući prirodne resurse, ugostiteljstvo, sportsko-rekreacijske sadržaje, kvalitetan smještaj, izlete i drugo, a sve uz vrlo agresivnu, ali i učinkovitu promidžbu.

1.3. SWOT analiza – o tržišnoj poziciji Zagrebačke županije

Turističku ambiciju Zagrebačke županije valja temeljiti na potankom razumijevanju objektivnih i subjektivnih čimbenika koji je određuju i usmjeravaju. Oni su različitih atributivnih obilježja. Neki su pozitivni, a neki negativni. Zato je važno razlučiti jedne od drugih, te ustrajati na otklanjanju sadašnjih ograničenja. Riječ je o analizi snaga i

razvojnih prilika Županije, te njezinih slabosti i potencijalnih prijetnji.

Analiza snaga i slabosti odnosi se na unutarnje čimbenike koji obilježavaju djelovanje Županije. Za razliku od toga, prilike i prijetnje su vanjski čimbenici djelovanja na koje Županija ne može nikako ili tek posredno utjecati. Sukladno standardiziranom metodološkom obrascu identificirane su i prikazane u shemi 1.1. snage, slabosti, prilike i prijetnje Zagrebačke županije kao turističkog područja u odnosu na konkurentne regije.

Kada je riječ o najvažnijim snagama ističu se zemljopisni položaj i prirodni resursi kao izvanredni razvojni potencijali, i blizina grada Zagreba, kao najvećeg emitivnog tržišta. Najvažnije slabosti koje imaju negativan utjecaj na razvoj turizma su niska razina turističke opremljenosti, nerazvijena infrastruktura i nedostatak efikasne koordinacije u provedbi programa između različitih nositelja.

Poslovne i razvojne prilike povezuju se s potencijalnom potražnjom za turističkim proizvodima koji se mogu razviti u Zagrebačkoj županiji. Akcije središnje države (infrastrukturni projekti, promotivne akcije, procesi liberalizacije i standardizacije), i strukturni fondovi Europske unije prilika su, koju valja iskoristiti za razvoj turističke infrastrukture u Županiji.

Kada je riječ o glavnim prijetnjama one se povezuju s nestabilnim razvojnim procesima, niskim i usporenim rastom dohotka stanovništva u Hrvatskoj, konkurencijom turističkih destinacija u Sloveniji i gradu Zagrebu, usporenim procesima na razini središnje države (implementacija infrastrukturnih projekata, rješavanje imovinsko-pravnih odnosa, razvoj institucionalnog okvira).

Shema 1.1. Sažetak SWOT analize

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> – Koncentracija raznolikih turističkih resursa omogućuje razvoj “turističkih clustera” – Blizina Zagreba, najvećeg emitivnog tržišta – “zlatni” i “zeleni prsten” Grada Zagreba” – Ruralni prostor i očuvani okoliš 	<ul style="list-style-type: none"> – Postojanje resursa – nepostojanje atrakcija/proizvoda – Nizak stupanj turističke opremljenosti – Nedostatak većih smještajnih kapaciteta – Neefikasna institucionalna podrška razvitku turizma – Nedostatak kvalitetne ugostiteljske ponude – Nedovoljno kvalitetna prometna infrastruktura – Nezadovoljavajuća komunalna infrastruktura – Nedovoljna promocija

Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> – Potencijal turističkih resursa i postojeća potražnja za izletničko-rekreacijskim, poslovnim, vjerskim i eko-turizmom – Potražnja za zdravstvenim turizmom – Akcije usmjerene na razvoj poljoprivrede i seoskog turizma – Planirana izgradnja novih cesta – Akcije usmjerene na poboljšanje komunalne infrastrukture – Proces privatizacije i decentralizacije, i rješavanje problema imovinsko-pravnih odnosa – Povećani tranzit – Razvoj malih i srednjih poduzeća – Procesi liberalizacije i standardizacije – EU programi prekogranične, transnacionalne i međuregionalne suradnje 	<ul style="list-style-type: none"> – Niski i usporeni rast dohotka stanovništva u Hrvatskoj umanjuje potražnju za turističkim proizvodima Županije – Nestabilno poslovno i razvojno okruženje usporava razvoj infrastrukture – Turističke destinacije u Sloveniji i Gradu Zagrebu oduzimaju Županiji tržišni udio – Sporo rješavanje imovinsko-pravnih odnosa otežava provedbu projekata – Ubrzani industrijski razvoj i nedovoljna briga o resursima zagađuju okoliš – Neriješeni problemi zbrinjavanja krutog otpada, pročišćavanja otpadnih voda utječu na zagađivanje okoliša – Nedostatak koordinacije u provedbi programa otežava provedbu projekata.

Izvor: Ekonomski institut, 2003., intervjui i Institut za turizam, 1997.

Na temelju provedene analize u sažetku se može istaknuti sljedeće:

1. Realni potencijali Županije postoje, ali nisu iskorišteni,
2. Slabosti su rezultat nedovoljne organiziranosti,
3. Razvojne prilike postoje i valja ih iskoristiti,
4. Nužna je dugoročno usmjerena promjena svjetonazora, davanje prilika poduzetnima koji će unijeti duh optimizma i biti poticaj drugima.

1.4. Dosadašnje mjere i programi u turizmu

Na razini Županije prepoznati su potencijali za razvoj djelatnosti komplementarnih razvoju turizma. Radi se o projektima potpore srednjem i malom poduzetništvu, projektima unaprjeđenja korištenja prirodnih potencijala za razvoj poljoprivrede, lova i ribolova, te drugim projektima stvaranja turističkog proizvoda Županije. Identificirani su selektivni oblici turizma za koje Županija može ostvariti komparativne prednosti i pokrenuti razvojni programi (tablica 1.11.).

Tablica 1.11. Usvojeni programi razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji

Vrsta turizma	Naziv i sadržaj programa	Lokacija
1. Ruralni	– Podrška razvoju i podizanju kvalitete postojećih, i stvaranju novih kapaciteta.	Cijela županija
2. Vinske ceste	– Bitan napredak je uvrštavanje u nacionalni projekt "Hrvatske vinske turističke ceste."	Jastrebarsko, Samoborsko, Zelinsko i Ivaničgradsko područje.
3. Izletničko-rekreacijski	– Organizacija tematskih i kružnih izleta, primjer je <i>izletnički vlak Zagrebačkom županijom</i> . Nadalje, sportsko-rekreacijski turizam je identificiran kao vrijedan segment koji treba dalje poticati	Cijela županija
4. Lovni i ribolovni	– Razvoj kroz očuvanje prirodne ravnoteže – "komparativna prednost."	Cijela županija
5. Dvorci	– Razvoj, rekonstrukcija, povećanje kapaciteta.	Cijela županija
6. Zdravstveni turizam	– Razvoj jedinstvenog lječilišta "Naftalan" u Ivanič Gradu.	Ivanič Grad
7. Ostali oblici	– Vjerski turizam, edukacijski, eko-turizam, gastronomski turizam, kulturne manifestacije, arheološki i povijesni turizam – razvoj postojećeg i potencijalnog.	Cijela županija

Izvor: "Glasnik Zagrebačke županije", broj 14/99.

1.4.1. Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva s naglaskom na razvoj ruralnog prostora²

U 2000. godini po prvi put je pokrenuta akcija kreditiranja poduzetnika koji se bave ili se imaju namjeru baviti turizmom, namijenjena prvenstveno sadašnjim i budućim seljačkim turističkim gospodarstvima. Temeljem provedenog javnog nadmetanja izabrana je "Zagrebačka banka" d.d. kao banka koja će voditi poslove kreditiranja poduzetnika u ime i za račun županije.

Ugovoreno je kreditiranje poduzetnika na način da banka obavlja poslove u ime i za račun Zagrebačke županije, tj. da županija odabire poduzetnike kojima će biti dodijeljen kredit, a banka da samo provjerava njihovu kreditnu sposobnost i prikuplja instrumente povrata kredita. Takav način kreditiranja odabran je zbog specifičnosti poduzetnika kojima je kredit

² Izvještaj o kreditiranju poduzetnika u 2000. godini temeljem Programa poticanja malog i srednjeg poduzetništva u turizmu s naglaskom na razvoj ruralnog prostora.

namijenjen: to su postojeća i potencijalna seljačka turistička gospodarstva koja bi teško ispunila uvjete poslovne banke. Stoga, i radi osiguranja povoljnijih uvjeta kredita, nije dogovoren multiplikator.

Natječaj za prikupljanje zahtjeva za kreditiranje poduzetnika u turizmu raspisan je 26. svibnja 2000. godine. Uvjeti kreditiranja bili su sljedeći:

- iznos: 20.000,00–200.000,00 kuna,
- kamatna stopa: u visini eskontne stope Hrvatske narodne banke,
- početak: do 12 mjeseci,
- rok otplate: do 7 godina,
- naknada banci: 1%,
- namjena: dugoročna ulaganja u osnovna sredstva radi kupnje, izgradnje, opremanja, proširenja ili modernizacije proizvodnih ili uslužnih kapaciteta u turizmu, te nabava pojedinačne opreme.

Korisnici kredita mogli su biti poduzetnici u turizmu koji svoju djelatnost obavljaju na području Zagrebačke županije, i to: mala i srednja trgovačka društva koja se bave turizmom, fizičke osobe – obrtnici i građani koji se bave turizmom, i registrirana seljačka turistička gospodarstva.

Do isteka natječaja (31. 12. 2000.) zahtjev za kredit predao je 41 poduzetnik, a ukupno je zatraženo 7.538.000,00 kn. Članovi Povjerenstva obišli su poduzetnike i temeljem uvida u njihove dokumente i terenskog obilaska predložili su njih 28 za kreditiranje, s ukupno zatraženih 3.560.000,00 kuna kredita. U međuvremenu je Ministarstvo turizma, nakon što je bilo upoznato sa sadržajem Ugovora o nalogu, s uvjetima kreditiranja objavljenim u javnom natječaju i s postupkom obrade zahtjeva, 13. srpnja 2001. godine uplatilo na račun Zagrebačke županije 1.118.445,05 kuna namijenjenih poticanju poduzetništva u turizmu.

Poduzetnici su upućeni u banku u dva navrata, u rujnu i prosincu 2000. godine. Pokazalo se da mnogi od njih nisu imali kreditnu sposobnost, sporo su prikupljali potrebnu dokumentaciju, odnosno nisu uspjeli prikupiti instrumente osiguranja povrata kredita. Tako je zaključivanje ugovora o kreditu poduzetnika s bankom teklo sporo. Do travnja ove godine, kada je u banci prekinuta obrada kreditnih zahtjeva, ugovore je s bankom sklopilo petnaestero poduzetnika, za ukupni iznos od 1.680.000,00 kn. Napominjemo da su poduzetnici mahom zatražili 80.000,00 kn, iako je maksimalni iznos kredita bio 200.000,00 kn, jer su prema uvjetima natječaja za iznose veće od 80.000,00 kuna trebali priložiti poslovni plan, što je za njih bilo dodatno opterećenje.

Od 41 poduzetnika koji su zatražili kredit najviše je bilo potencijalnih seljačkih turističkih gospodarstava: 15, javilo se 8 registriranih seljačkih turističkih gospodarstava, 8 registriranih poljoprivrednih gospodarstava ili proizvođača grožđa i vina, 7 trgovačkih društava, 2 obrta i jedan obrt u osnivanju.

Među 15 poduzetnika koji su realizirali kredit 7 je poljoprivrednih gospodarstava ili proizvođača grožđa i vina, 5 postojećih, a samo 2 potencijalna seljačka turistička gospodarstva, te jedno trgovačko društvo. Iz toga je vidljivo da su vinari i vinogradari mnogo lakše prikupili potrebne instrumente osiguranja povrata kredita i dokazali svoju kreditnu sposobnost, od potencijalnih seljačkih turističkih gospo-

darstava. (Napominjemo ipak da se ovdje radi o malom uzorku.)

Najviše poduzetnika javilo se iz Jastrebarskog (14), zatim Svetog Ivana Zeline (5), po dva iz Dubrave, Dugog Sela, Klinča Sela, Orla i Pisarovine, po jedan iz Ivanić Grada, Kloštar Ivanića, Križa, Luke, Preseke, Samobora, Velike Gorice, Vrbovca i Žumberka, i tri poduzetnika iz grada Zagreba.

Kredit su realizirali poduzetnici iz Jastrebarskog (7), Svetog Ivana Zeline (3), te po jedan poduzetnik iz Dubrave, Ivanić Grada, Klinča Sela, Križa i Žumberka.

Namjena tih 15 realiziranih kredita većinom je višestruka, pa su u zahtjevima za kredit izneseni sljedeći planovi:

- uređenje ili izgradnja kušaonice vina odnosno prostorije za prihvatanje većeg broja gostiju (7 poduzetnika)
- uređenje soba za noćenje (5),
- izgradnja ili uređenje sanitarnog čvora (5),
- uređenje dvorišta i okoliša (5),
- proširenje, uređenje ili dovršenje objekta (4),
- nabava opreme (3), te
- izgradnja sjenica i nadstrešnica (2).

Zagrebačka je županija u jesen 2000. godine organizirala dva trodnevna seminara o izradi mini poslovnog plana, koji su bili besplatni za poduzetnike s područja županije, a među polaznicima tečaja bilo je i nekoliko predstavnika (potencijalnih) seljačkih turističkih gospodarstava koji su ostvarili pravo na kredit.

Zagrebačka županija je u proteklom razdoblju ustrajala na održivom razvitku turizma na ruralnim prostorima, a seljačka gospodarstva bila su glavni nosioci projekta. Gotovo pola stanovništva u Županiji, naime, živi u selima, a poljoprivreda je glavna gospodarska djelatnost³.

Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva se bazira na strateškom planu Zagrebačke županije i u skladu sa tim zadanim ciljevima je i pokrenuto niz ciljanih mjera potpore.

Kriteriji i načini pomoći malom i srednjem poduzetništvu su usklađeni sa generalnim planom Ministarstva turizma⁴, ORATURP (Održivi razvoj turizma na ruralnom prostoru) i MILENIJ (skup projekata povodom 2000. godine). Jasan prioritet je ulaganje u postojeće kapacitete, naročito seljačka gospodarstva, čiji planovi ne narušavaju ekološku ravnotežu i očuvanost okoliša.

1.4.2. Programi Upravnog odjela za gospodarstvo Zagrebačke županije⁵

Regionalna razvojna agencija Zagrebačke županije d.o.o. osnovana je radi promicanja, koordinacije i izvođenja razvojnih aktivnosti na području Zagrebačke županije. Društvo će pružati usluge u području poslovanja i razvoja za potrebe Županije, gradova, općina i poduzetnika, te svih ostalih korisnika koji zatraže takve usluge.

Krajem 2002. godine pokrenut je projekt Poduzetničke zone Zagrebačke županije, a cilj projekta je:

- Postupno izraditi cjelovit katalog poduzetničkih zona Zagrebačke županije (postojećih i potencijalnih);
- Izraditi WEB stranice;
- CD-ROM;

³ "Glasnik Zagrebačke županije", broj 14/99.

⁴ Od siječnja 2004. godine, nadležno je Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka.

⁵ Izvor: www.zagrebicka-zupanija.hr

– Izvršiti multimedijalnu prezentaciju kataloga potencijalnim investitorima i utvrditi stvarni interes investitorakorisnika te ih povezati s gradovima i općinama na čijem se prostoru nalaze zone.

Projekt informacijskog sustava uprave Zagrebačke županije uključuje informatizaciju i komunikaciju županijskih upravnih tijela, komunikaciju županijskih upravnih

tijela sa širom javnošću putem WEB stranica Zagrebačke županije, te promociju županijskih razvojnih projekata, proizvoda i planova.

Za konkretne mjere usmjerene razvoju gospodarstva i turizma izdvojena su i planirana sredstva iz proračuna Zagrebačke županije (tablica 1.12.).

Tablica 1.12. Struktura programa, planirana i utrošena sredstva u njihovoj provedbi temeljem proračuna Zagrebačke županije – gospodarstvo i turizam –

Programi/mjere	Opis aktivnosti	2003.	2004.
		Utrošeno	Planirano
1. Poduzetnički krediti	– Depoziti za poslovne banke i subvencioniranje troškova obrade kredita.	3.444.693,00	1.400.000,00
2. Obrazovanje za poduzetništvo	– Programi obrazovanja postojećih i potencijalnih poduzetnika u suradnji sa srodnim institucijama – “Uvod u poduzetništvo”, “Izrada poslovnog plana”, “Kako unaprijediti poslovanje”.	237.841,70	360.000,00
3. Poduzetničke zone, centri i inkubatori	– Poticanje osnivanja i pomoć postojećim centrima, inkubatorima i zonama.	1.163.693,60	1.535.000,00
4. Regionalna razvojna agencija	– Organizacija i izrada konkretnih gospodarskih razvojnih programa, analiza, provedba i promocija ulaganja u suradnji s poduzetnicima.	425.439,40	1.940.000,00
5. Korištenje usluga poslovnih konzultanata	– Sufinanciranje intelektualnih usluga za poduzetnike – investicijski programi, poslovni planovi i tome slično.	0,00	265.000,00
6. Potpore inovatorima	– Poticanje i financiranje razvitka, zaštite i promocije inovacija.	106.000,00	215.000,00
7. Sajmovi i druge manifestacije i akcije	– Poticanje i financiranje predstavljanja Županije i poduzetnika u okružju i njihove promidžbe.	240.923,89	400.000,00
8. “Poduzetnik” i drugi tiskani promidžbeni materijali	– Bilten “Poduzetnik”, i drugi promotivni materijali vezani uz poticajne mjere.	98.441,80	100.000,00
9. Baza podataka	– Izrada baze podataka o proizvodnim programima, i tehničko-tehnološkim mogućnostima poduzetnika Županije.	13.594,26	200.000,00
10. Međuregionalna turistička suradnja	– Sufinanciranje međunarodnih i međuregionalnih turističkih projekata.	250.000,00	250.000,00
11. Seoski turizam	– Sufinanciranje subjekata seoskog turizma, i podizanje kvalitete turističkih usluga	235.000,00	520.000,00
12. Turističke manifestacije od županijskog značaja	– Bespovratne financijske potpore za turističke manifestacije na crti obogaćivanja turističke ponude	785.000,00	1.020.000,00
13. Turistička zajednica Zagrebačke županije	– Sufinanciranje projekata Zajednice u sklopu programa unaprjeđenja ponude i podizanje kvalitete turističkih usluga	1.700.000,00	1.100.000,00
14. UKUPNO	–	5.019.171,65	9.305.000,00

Izvor: Plan rada Upravnog odjela za gospodarstvo ZŽ za 2004. godinu, Obrazloženje prijedloga i realizacije proračuna Upravnog odjela za gospodarstvo za 2003. godinu

1.4.3. Programi Upravnog odjela za poljoprivredu, ruralni razvoj i šumarstvo Zagrebačke županije

Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvoj i šumarstvo je u protekle dvije godine otvorio niz projekata s ciljem stvaranja “robnih marki” i povećanja standarda lokalnog stanovništva.

Projekti i aktivnosti Upravnog odjela za poljoprivredu, ruralni razvoj i šumarstvo Zagrebačke županije usmjereni su ka stvaranju, održavanju i promoviranju turističkog proizvoda i turističke ponude Zagrebačke županije (tablica 1.13. i 1.14.).

Tablica 1.13. Projekti Upravnog odjela za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo

Projekti	Opis i sadržaj projekta – sastavnice
1. Projekti poticanja poljoprivredne proizvodnje	– Poticanje sadnje vinograda i voćnjaka, proizvodnje jagoda, držanja i uzgoja goveda, koza i ovaca, pčela, poticanje ekološke poljoprivrede, sufinanciranje premije osiguranja usjeva i nasada
2. Projekti ruralnog razvitka	– Očuvanje i uzgoj autohtonih hrvatskih pasmina (konja hrvatskog posavaca i turopoljske svinje), očuvanje autohtone sorte Zagrebačke županije (Okička trešnja), očuvanje i unaprjeđenje osobito vrijednih predjela u Zagrebačkoj županiji, razvitak ekološke poljoprivrede, izbor najuzornije hrvatske seoske žene, izbor vinske kraljice, svjetski dan hrane i svjetski dan seoske žene, izravna prodaja poljoprivrednih proizvoda seljačkih gospodarstava, edukacija poljoprivrednika
3. Projekti institucijske potpore	– Poljoprivredne udruge i zadruge, s državnim institucijama, suradnja sa znanstveno-nastavnim institucijama
4. Projekt čuvanja i uređenja zemljišta	– Stanje onečišćenja tala i trajno motrenje, program poljoprivredne proizvodnje na vodozaštitnim područjima
5. Projekti promocije	– www.zagrebacka-zupanija.hr/vina, knjige ("Vina i vinari Zagrebačke županije", Voće i voćari Zagrebačke županije", "Izbor najuzornije hrvatske seoske žene", "Lovišta Zagrebačke županije"), prospekti (o lovištima, o Plešivičkoj i Zelinskoj vinskoj cesti), tekstovi u novinama i časopisima, nastupi u medijima, predstavljanje izvornih županijskih jela i sljubljivanje s najboljim županijskim vinima, niz gospodarskih manifestacija (izložbe vina, jabuka, meda, konja, stoke), multimedijalne prezentacije Županije i projekata
6. Projekti razvoja šumarstva i lovstva	– Povećanje vrijednosti šuma i šumskog zemljišta (gospodarenje privatnim šumama na području Županije), poticanje uzgoja sitne divljači, razvoj lovstva i lovnog turizma
7. Projekti stvaranja prepoznatljivih tržišno visokovrijednih županijskih proizvoda	– Stvaranje županijske marke vina (Portugizac, Plešivica i Kraljevina, Zelina), prerađevine od povrća (kiselu zelje "Laktec"), sira, "Samoborske salame", jabučnog octa, projekt županijske vinske ceste, poboljšanje kakvoće vina Chardonnay tehnologijom njege na kvascu, proizvodnja lana i proizvoda od lana, proizvodnja povrća i hidroponima
8. Kreditiranje poljoprivrede	– Stočarstvo, voćarstvo i vinogradarstvo, proizvodnja cvijeća i povrća u zaštićenom prostoru, sjemenarstvo i rasadničarska proizvodnja, akvakultura i gospodarski ribolov, poljoprivredna oprema i mehanizacija, čuvanje i prerada poljoprivrednih proizvoda i prerade ribe, programi razvoja turizma na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima

Izvor: Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo, 2003.

Tablica 1.14. Pojedinačni projekti Upravnog odjela za poljoprivredu, ruralni razvoj i šumarstvo Zagrebačke županije

Naziv projekta	Kratki opis	Status
1. Poboljšanje kakvoće vina Chardonnay tehnologijom njege na kvascu	Proizvedeno je vino vrhunske kakvoće, iskazano je zanimanje za širenje primijenjene tehnologije, pa se ustraje na novim istraživanjima na razini Hrvatske, te poticanju proizvodnje županijske i hrvatske proizvodnje barik bačvice	dovršen
2. Očuvanje i uređenje osobito vrijednih predjela u Zagrebačkoj županiji		u tijeku
3. Stvaranje županijske marke prerađevina od povrća		u tijeku
4. Stvaranje županijske marke sira	S početnim osloncem na postojeće mini mljekare (8.402.000 litara prerade mlijeka, 67 zaposlenih i 1.255 kooperanata-proizvođača) ustraje se na stvaranju prepoznatljivih županijskih marki sira i u sklopu toga potiče se veća proizvodnja mlijeka uz stalno educiranje proizvođača	u tijeku
5. Stvaranje "Samoborske salame" kao županijske robne marke	Samoborska tradicija spravljanja salame je polazište za program stvaranja prepoznatljive marke autohtone županijske – "Samoborske salame", standardne kvalitete s ponudom određenoj tržišnoj niši, te u sklopu toga obnova i povećanje proizvodnje svinja, s racionalnim očekivanjem pozitivnoga demonstracijskog učinka i na druge poljoprivredno-prehrambenih proizvode	u tijeku
6. Proizvodnja lana i proizvoda od lana		u tijeku
7. Proizvodnja povrća u hidroponima		u tijeku
8. Očuvanje i uzgoj konja izvorne pasmine hrvatskog posavca i pasmine hrvatskog hladnokrvnjaka		u tijeku

Naziv projekta	Kratki opis	Status
9. Stvaranje županijske marke vina		u tijeku
10. Očuvanje Okičke trešnje autohtone sorte Zagrebačke županije		u tijeku
11. Stvaranje županijske marke jabučnog octa	Promicanje županijskoga i hrvatskog vinogradarstva i vinarstva – Osobnost Vinske kraljice simbolizira županijsku i hrvatsku vinsku kulturu, na crti širenja kruga potrošača, prijatelja vina i vinorodnih područja	u tijeku
12. Izbor najuzornije hrvatske seoske žene		u tijeku
13. Izravna prodaja poljoprivrednih proizvoda seljačkih gospodarstava		u tijeku
14. Stanje onečišćenja tala i trajno motrenje		u tijeku
15. Poljoprivredna proizvodnja na vodozaštitnim područjima		u tijeku
16. Unapređenje stanja i gospodarenja privatnim šumama na području Zagrebačke županije		u tijeku
17. Razvoj lovstva i lovnog turizma		u tijeku
18. Kreditiranje poljoprivrede	Kreditiranje razvojnih projekata prema Pravilniku o uvjetima i načinu korištenja sredstava za kreditiranje razvitka i obnove poljoprivrede ("Narodne novine" broj 85/01, 147/02, 140/03), a Županija subvencionira troškove kamate i obrade kredita	u tijeku
19. Očuvanje i uzgoj turopoljske svinje izvorne hrvatske pasmine		u tijeku

Izvor: www.zagrebacka-zupanija.hr

1.4.4. Programi Turističke zajednice Zagrebačke županije

Važno je istaknuti i ulogu Turističke zajednice Zagrebačke županije (osnovane 1997. godine) kao glavnog čimbenika u efektivnoj prezentaciji turističke ponude Županije. Ta uloga nije samo informiranje šire javnosti o ponudi, već i realizacija konkretnih projekata, kao što je primjerice "Turističko-izletnički vlak Županijom" koji je u pogonu od 1999. godine.

Turistička zajednica Zagrebačke županije identificirala je karakteristične proizvode u turističkoj ponudi Županije (tablica 1.15.) i u skladu s time pokrenula niz aktivnosti (tablica 1.16.).

Tablica 1.15. Turistički proizvodi u ponudi Zagrebačke županije

Naziv	Opis i lokacijske značajke
1. "Žumberak-Samoborsko gorje" i "Medvednica"	– Parkovi prirode, "Medvednica" uključuje sjeverni dio sa skijaškim stazama prema općini Gornja Bistra.
2. "Crna Mlaka"	– Ornitološki rezervat, međunarodno važan Ramsarski močvarni lokalitet
3. "Varoški Lug"	– Zoološki rezervat s poučnom stazom u prirodi
4. Šuma "Žutice"	– Područje šume i projekt reintrodukcije dabrova u Hrvatskoj
5. "Naftalan"	– Specijalna bolnica, jedinstveno lječilište u RH i svijetu.
6. "Plemenita općina Turopoljska"	– Projekt očuvanja kulturno-povijesne baštine i tradicije Turopoljske općine sa svim izvornim karakteristikama i naglaskom na baroknu, drvenu arhitekturu.
7. "Novi dvori Jelačićevi"	– Kompleks i lik bana Josipa Jelačića
8. Vinske ceste	– Područje Plešivice i Zeline, vodeći proizvođači vina u RH, te razvoj turističke ponude na seoskim i seljačkim domaćinstvima.
9. Konj Posavac	– Projekt turističke valorizacije konja posavca i tradicionalnih konjskih zaprega sa područja Otoka Ivanića
10. Sportsko-rekreativni sadržaji	– Planinarsko-brdsko biciklističke mogućnosti po Samoborskom gorju, Golf&Country Klub "Dolina kardinala" kraj Krašića, te povezivanje takve ponude ŽŽ
11. Vjerski centri	– "Dolina kardinala" i Krašić, te marijansko svetište u Kloštar Ivaniću
12. "Lan i tkalačke radionice"	– Očuvanje tehnike tkanja na tkalačkom stanu i ponuda suvenirske palete tradicijskih proizvoda

Naziv	Opis i lokacijske značajke
13. Andautonia	– Arheološki lokalitet u Šćitarjevu kraj Velike Gorice
14. Rudnici	– Projekt revitalizacije rudnika bakra i željeza u Rudama kraj Samobora, nekada najpoznatijeg rudnika u Austro-ugarskoj monarhiji, i njihovo pretvaranje u muzej.
15. "Košarica suvenira Zagrebačke županije"	– Autohtoni proizvodi sa područja županije
16. Županijske manifestacije	– Valorizacija poznatih manifestacija: "Kaj su jeli naši stari," Vrbovec, "Samoborski fašnik" i Velikogorički i Ivanečki fašnik, "Turopoljsko Jurjevo", "Jaskanske vinske svečanosti", "Izložba vina sjeverozapadne Hrvatske", Sveti Ivan Zelina, "Martinske svečanosti" na Martin bregu Dugo Selo, "Dani Jelačića i Jelačić bal".

Izvor: Program rada za 2002. godinu s financijskim planom TZZZ, Prijedlog programa rada za 2004. godinu s financijskim planom.

Tablica 1.16. Analiza aktivnosti Turističke zajednice Zagrebačke županije, 2002., 2003. i 2004. godina*

Naziv projekta	Opis projekta	Izdvojena sredstva – 2002.	Izdvojena sredstva – 2003.	Planirana sredstva – 2004.
Volim Hrvatsku	– Očuvanje turističkih prostora, unaprjeđivanje turističkog okruženja i zaštita okoliša, akcija "Zeleni cvijet" za najuređenije turističko mjesto kontinentalne Hrvatske, ekološko-edukativne promocije.	40.000,00	171.150,00	100.000,00
Prometni projekti obavijesne i turističke signalizacije	– Na temelju studije "Sustav obilježavanja i interpretacije turističkih atrakcija ZZ", izvedba.	0,00	314.000,00	200.000,00
Uređivanje autobusnih i željezničkih postaja i odmorišta u Županiji		0,00	30.000,00	30.000,00
Sustav biciklističkih ruta Zagrebačke županije	– izrada popratnih informacija, signalizacije, uređenja i razvoja ruta	0,00	100.000,00	100.000,00
Kapitalna donacija	– uređenje i opremanje turističkog ureda Zagrebačke županije u središtu Zagreba u Preradovićevoj 42 – mogućnost promocije, prezentacije i izložbi tijekom cijele godine	0,00	400.000,00	100.000,00
Potpore županijskim turističkim projektima i manifestacijama	– Manifestacije kontinuiranog karaktera značajne za cjelogodišnju turističku ponudu Županije	50.000,00	54.850,00	100.000,00
Košarica suvenira Zagrebačke županije	– nastavak projekta, planirani natječaji	0,00	30.000,00	30.000,00
Programi promocije i izdavaštvo	– Uključuje internet promociju, sajmove, prezentacije, informiranje, oglašavanje i izdavaštvo (tematske mini-brošure)	412.000,00	400.000,00	796.000,00

* Napomena: Ovo nije izdašni uvid u sve aktivnosti TZZZ, već opis nekih od glavnih projekata koji su trenutno aktualni. Nadalje, postoje promjene u projektima od 2002. godine, tako da su navedeni najaktualniji (2004.) i uspoređeni sa izdacima za te i slične projekte 2002. godine.

Izvor: Program rada za 2002. godinu s financijskim planom TZZZ, Prijedlog programa rada za 2004. godinu s financijskim planom

** U 2003. godini TZZZ dodijeljeno je 1.500.000,00 kuna za projekte.

1.4.5. Stručni doprinos u planiranju aktivnosti unaprjeđenja turizma

Za potrebe aktivne politike razvoja turizma u Županiji izrađen je i niz stručnih studija koje se na izravan ili posredan način bave različitim aspektima unaprjeđenja turizma (tablica 1.17.).

1.4.5.1. Turistička signalizacija u Zagrebačkoj županiji

Detaljan pristup razradi pojedinih aktivnosti razvidan je na primjeru signalizacije turističkih objekata u Županiji. U svrhu poboljšanja prometne signalizacije Zagrebačka županija je od Instituta prometa i veza naručila Prometni projekt obavijesne i turističke signalizacije Grada Velike Gorice (dovršen u rujnu 2003.), Prometni projekt obavijesne i turističke signalizacije Ivanić Grada (dovršen u studenom 2003.), te Prometni projekt obavijesne i turističke signalizacije za Grad Jastrebarsko i šire gradsko područje (dovršen u prosincu 2003.).

Navedenim studijama prethodila je Studija o sustavu obilježavanja i interpretacija turističkih atrakcija Zagrebačke županije Instituta za turizam, dovršena u svibnju 2003. godine. Prema toj Studiji utvrđeni su prioriteti označavanja turistički atraktivnih lokacija u skladu s Pravilnikom o turističkoj i ostaloj signalizaciji na cestama (NN 87/2) kojim se propisuju vrsta, značenje, oblik, boje, dimenzije i postavljanje turističke i ostale signalizacije na cestama.

Tablica 1.17. Pregled dokumentacijskog materijala i stručnih studija razvoja turizma

Naziv studije	Izvoditelj/voditelj projekta	Područje studije	Mjesto/datum
Prometni projekt obavijesne i turističke signalizacije za Grad Jastrebarsko i šire gradsko područje	Institut prometa i veza Prof. dr. sc. Ivan Dadić	promet	Zagreb, prosinao 2003.
Prometni projekt obavijesne turističke signalizacije Ivanić Grada	Institut prometa i veza Prof. dr. sc. Ivan Dadić	promet	Zagreb, studenii 2003.
Prometni projekt obavijesne i turističke signalizacije Grada Velike Gorice	Institut prometa i veza Prof. dr. sc. Ivan Dadić	promet	Zagreb, kolovoz 2003.
Sustav obilježavanja i interpretacije turističkih atrakcija Zagrebačke županije	Institut za turizam Dr. sc. Siniša Horak	promet, turizam	Zagreb, svibanj 2003.
Otvaranje rudarskog muzeja u prirodi u Rudama kod Samobora – elaborat	Rudarsko-geološko-naftni fakultet Sveučilišta u Zagrebu	turizam, rudarstvo	Zagreb, 2002/lipanj 2003.
Strategija i programi održivog gospodarstvenog razvoja Zagrebačke županije – sažetak	Ekonomski institut, Zagreb Dr. sc. Mustafa Nušinić	gospodarstvo	
Prostorni plan Zagrebačke županije – Studija zaštite kulturne baštine	Ministarstvo kulture Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel Mr. sc. Biserka Dumbović-Bilušić	kultura	Zagreb, svibanj 2000.
Koncepcija projekta izgradnje Športsko-rekreativnog centra Ivanić Grad 1998.–2001.	Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju	zdravstvo	Ivanić Grad, travanj 1998.
Koncepcija projekta razvoja Specijalne bolnice Naftalan Ivanić Grad 1998.–2001.	Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju	zdravstvo	Ivanić Grad, ožujak 1998.
Specijalni ornitološki rezervat Crna mlaka – plan uređenja	CM-Expert d.o.o.	turizam, ekologija,kultura	Zagreb, kolovoz 1997.
Strateški marketinški plan turizma Zagrebačke županije	Institut za turizam Mr. Neda Telišman-Košuta	turizam	Zagreb, veljača 1997.
Mogućnosti, potrebe i koncepcija razvoja turizma Žumberka	I.T. poslovne usluge d.o.o. Institut za turizam Mr. Eduard Kušen	turizam, geografija	Zagreb, kolovoz 1994.
Turistička valorizacija Ornitološkog rezervata Crna mlaka	Institut za turizam Mr. Zoran Klarić	turizam, ekologija	Zagreb, prosinao 1986.
Studija dugoročni program turističkog razvoja općine Zaprešić prethodnom ekonomskom analizom za glavne lokalitete	Institut za turizam Dr. Klarić Mr. Kušen Dr. Montana	turizam	Zagreb, 1988.
Krašić – duhovno i vjersko središte Zagrebačke županije	Institut za turizam	vjerski turizam	

Izvor: Pregled pisanih materijala, radova i studija o Zagrebačkoj županiji – original ili preslik raspoloživ u Turističkom uredu TZŽŽ, Zagreb, 08. ožujka 2004., pripremio: Turistički ured TZ Zagrebačke županije

Osim “smeđih” i putokaznih znakova utvrđeni i ostali oblici označavanja na prometnicama kao što su “jumbo” plakati, informacije o sakralnim objektima, turističke putokazne ploče i panoi, te obavijesni putokazi i panoi u naseljenim mjestima. U Studiji je posebna pažnja posvećena oblicima kretanja posjetitelja – automobilski, javni prijevoz, pješačenje i biciklizam (tablica 1.20.). Studija dijeli prioritete označavanja turističkih atrakcija na kratkoročne, srednjoročne i dugoročne, a svaki od prioriteta odnosi se na: označavanje na prometnicama, označavanje prema oblicima kretanja posjetitelja i interpretaciju turističkih atrakcija (tablica 1.21.).

Tablica 1.20. Planirane aktivnosti vezane uz označavanje na prometnicama s naglaskom na kratkoročne ciljeve

Skup aktivnosti	Aktivnosti	Kratkoročno
Postavljanje prometnih obavijesnih znakova u zonama križanja*)	na svim cestama za sve gradove u Županiji za Krašić	x
	na svim cestama za ostala glavna turistička mjesta (Ščitarjevo, Sošice, Križ, Komin, Velika Mlaka, Otruševac, Donja Kupčina, Kloštar Ivanić)	
	na svim cestama za sva općinska središta (koja nisu navedena kao turistička mjesta)	
	na svim državnim i važnijim županijskim i lokalnim cestama za sva preostala važnija mjesta	

Skup aktivnosti	Aktivnosti	Kratkoročno
Postavljanje kontinuiranih putokaza za središta gradova i mjesta*)	za sve gradove i Krašić sa svih okolnih prometnica i u samim mjestima	x
	za Kloštar Ivanić, Križ i Donju Kupčinu unutar naselja	
	za ostala općinska središta te ostala važnija mjesta unutar samih naselja	
Oznake udaljenosti do važnijih mjesta*)	na državnim cestama za sve gradove i Krašić	
	na županijskim cestama za sve gradove i Krašić	
	na državnim cestama za ostala općinska središta i važnija mjesta	
"Smeđi" putokazi	za Specijalnu bolnicu-lječilište Naftalan, Arheološki park Andautonia, Golf&Country Klub "Dolina Kardinala", muzeje u Velikoj Gorici, Samoboru i Jastrebarskom, Grgosovu spilju, Zavičajni park Donja Kupčina, Novi dvori i Muzej Matija Skurjeni te crkve Sv. Tri kralja u Kominu, Sv. Marije u Kloštar Ivaniću, Presvetog Trojstva u Krašiću te kapelu Sv. Barbare u Velikoj Mlaci	x
	Kapela ranjenog Isusa (Pleško Polje), Crkva Sv. Petra u Petrovini, Dvorac (i crkva) u Pribiću, Stari grad Lukavec, Kurija Modić-Bedeković u Donjoj Lomnici, Dvorac Slavetić, Stari grad Okić, Stari grad Zelingrad, Stari grad Samobor, Dvorac Erdoedy u Jastrebarskom, dvorci Laduč, Lužnica i Januševac, Kurija Alapić u Vukovini, Omitološki rezervat u Crnoj Mlaci, park prirode Žumberak-Samoborsko gorje i park prirode Medvednica, Zoološki rezervat Varoški Lug te Jama Jazovka u Sošicama	
	Crkva Sv. Brcka u Brckovljanima, Crkva Uznesenja bl. Djevice Marije u Samoboru, Crkva Sv. apostola u Buševcu, Crkva Sv. Ladislava u Pokupskom, Kapelica Sv. Roka u Svetoj Nedjelji, Kanjon Slapnice na Žumberku, botanički rezervat "Dubravice", značajni krajolik Kupa, rijeka Sava, Jamnička Kiselica, Rudarski muzej u Rudama kraj Samobora	
	za ostale lokalitete na važnijim prilazima	
Ostali oblici označavanja na prometnicama	prometne oznake uz crkvu Blažene Djevice Marije u Jastrebarskom, Sv. Marije Okičke u Novom Selu Okičkom, crkvu Pohođenja Blažene Djevice Marije u Mariji Gorici, crkvu Sv. Ivana Krstitelja u Kloštar Ivaniću, crkvu pohođenja Blažene Djevice Marije u Vukovini, crkvu Sv. Križa u Križu, Sv. Lovre u Lovrečkoj Varoši i Sv. Martina u Prozorju (Dugo Selo)	
	prometne oznake uz ostale važnije crkve	

* Aktivnosti na koje TZ Županije i lokalne TZ ne mogu izravno utjecati.

Izvor: Studija o sustavu obilježavanja i interpretacija turističkih atrakcija Zagrebačke županije, Institut za turizam, svibanj 2003. godine

Tablica 1.21. Osnovne aktivnosti vezane uz oblike kretanja posjetitelja

Skup aktivnosti	Aktivnosti	Prioritet
Obilježavanje panoramskih cesta	Panoramske ceste 1., 2., 7. i 8.*	x
	Panoramske ceste 3. i 4.*	
	Panoramske ceste 5. i 6.*	
Obilježavanje vinskih turističkih cesta	Pleševička vinska cesta	x
	Zelinska vinska cesta	x
Automobilski turistički itinereri	Izbor izrada projekata automobilskih itinerera	x
	Tiskanje prospekata i izrada interpretacijskih ploča za automobilske turističke itinerere	
Obilježavanje na postajama i kolodvorima	Autobusni i željeznički kolodvori	x
	Autobusne postaje	
Ostala prijevozna sredstva	Panoramski vlakići	
	Panoramski brodići	
	Zmajevi s motorom	
	Baloni na plinski pogon	

Skup aktivnosti	Aktivnosti	Prioritet
Obilježavanje pješačkih puteva	Svi planinski putovi	x
	Speleološki putovi	
	Romarski (hodočasnički) putovi	
	Plešivička vinska staza	
	Zelinska vinska staza	
	Dugoselska vinska staza	x
	Poučne staze	
	Zdravstveno-rekreacijski putovi	
	Ostale pješačke staze i putovi	
Zeleni putovi	Planinarenje i obilježavanje glavnih zelenih putova	
	Planinarenje i obilježavanje pomoćnih zelenih putova	
Planiranje i obilježavanje biciklističkih pravaca	Planiranje komunikacijskih biciklističkih putova	x
	Obilježavanje komunikacijskih bicikl. itinerera	
	Obilježavanje gorskih biciklističkih transverzala	x
	Planiranje atrakcijskih biciklističkih putova	x
	Obilježavanje atrakcijskih biciklističkih putova – prva faza	x
	Obilježavanje atrakcijskih biciklističkih putova – druga faza	
Osnivanje ostalih puteva i staza	Planiranje konjičkih staza	x
	Realizacija konjičkih staza	
	Uređenje skijaških staza na Medvednici	x
	Uređenje skijaških staza na Žumberačkoj gori	
	Planiranje veslačkih smjerova	x
	Realizacija veslačkih smjerova	
	Obilježavanje uzletišta zmajeva i padobrana	
Organizacija kretanja posjetitelja u urbanom prostoru	Plan kretanja i obilježavanje Samobora	x
	Plan kretanja i obilježavanje Zaprešića	x
	Plan kretanja i obilježavanja Velike Gorice	x
	Plan kretanja i obilježavanje Dugog Sela	x
	Plan kretanja i obilježavanje Jastrebarskog	
	Plan kretanja i obilježavanja Ivanić Grada	
	Plan kretanja i obilježavanje Vrbovca	
	Plan kretanja i obilježavanja Sv. Ivan Zelina	
Organizacija kretanja posjetitelja u turističkom kompleksu	Plan kretanja i obilježavanje PP Medvednica	x
	Plan kretanja i obilježavanje PP Žumberak – Samoborsko gorje	
	Obilježavanje Crne Mlake	
	Obilježavanje Krašića	

* Panoramske ceste:

1. Bregana–Stojdraga–Kostanjevac–Krašić–Mirkopolje–Ozalj
2. Kostanjevac–Sošice, odvojak za Sv. Geru, makadam–Vivodina–Preseka Ozaljska
3. Pribić–Slavetić–Svetojanske Toplice–Ivančići–Jastrebarsko
4. Jastrebarsko–Plešivica–Rude–Samobor
5. Samobor–Smerovišće–Šoićeva kuća–Draga Svetojanska–Japetić (pl. dom na Žitnici)
6. Karlovac–Šišljavić–Donja Kupčina–Pisarovina–Pokupsko–Letovanić–Žažina
7. Dugo Selo–Martin Breg–Kozinščak–Dugo Selo
8. Lužan–Nespeš–Biškupec Zelinski–Sveti Ivan Zelina

Izvor: Studija o sustavu obilježavanja i interpretacija turističkih atrakcija Zagrebačke županije, Institut za turizam, svibanj 2003. godine

1.4.5.2. Turizam i zaštita okoliša

Na razini Županije je uočeno da razvoj turizma nije moguć bez sustavnog programa zaštite okoliša. S tim ciljem je Ikon d.o.o. izradio Studiju i Programu zaštite okoliša Zagrebačke županije u rujnu 2003. godine. U studiji je naglašeno prirodno bogatstvo Zagrebačke županije i određene su osnovne mjere zaštite okoliša po pojedinim temama. Mjere zaštite okoliša najuže povezane s turizmom prikazane su u tablici 1.22.

Tablica 1.22. Mjere zaštite okoliša u vezi sa sektorom turizma u Zagrebačkoj županiji

Cilj	Mjere za ostvarivanje ciljeva	Akteri	Rok	Financiranje	
C1	M1	Uspostaviti program sustavnijeg gospodarenja postojećim resursima: inventarizacija, uspostava katastra i atlasa turističkih aktivnosti i atrakcija, osmišljavanje idejnih razvojnih planova, prezentacija potencijalnim investitorima, nadzor nad provedbom, i sl. Nastojati razvijati "zelene" turističke sadržaje koji gostu nude priliku za kontakt i upoznavanje s prirodom.	TZZŠ, UOG, TZOG, ZPUZO, ZI, konzultanti, NVU	PR, DR	TZZŽ, ŽP, TZOG, LP
C1	M2	Izrada detaljnije idejne studije razvoja golf terena i uz njih vezane turističke ponude na području Zagrebačke županije. Obavezno razmotriti "zelenu" varijantu, koja umjesto pesticida koristi kombinaciju sa ekstenzivnom poljoprivredom. (Daljnji razvoj i provedba studijom utvrđenog scenarija – pilot projekt eko-golf-terena).	TZZŽ, UOG, TZOG, ZPUZO, konzultanti, NVU	PR	TZZŽ, ZP, TZOG, LP
C1	M3	Izrada detaljnije ideje studije daljnjeg razvoja drugih, VEĆ PREPOZNATIH obećavajućih elemenata turističke ponude, što uključuje: zdravstveni turizam (korištenje mineralnih izvora i ljekovite nafte), unapređenje mreže pješčanih i biciklističkih staza (Žumberak, Zelinski kraj, Kupčina, ...), uređenje krajolika oko dvoraca i drugih potencijalnih turističkih točaka, restauracija i revitalizacija napuštenih ruralnih krajeva i njihove tradicionalne arhitekture (Turopoljska kuća i sl.), razvoj seoskog turizma u kombinaciji s poljoprivredom (ekološkom), i dr.	TZZŽ, UOG, TZOG, konzultanti, ZPUZO, NVU	PR, DR	ŽP, LP, TZZŽ, TZOG
C2	M4	U planiranju uvažavati koncept niskog kapaciteta destinacije, te kroz PUO proceduru prepoznati sve utjecaje, te propisivati mjere kojima se oni umanjuju na prihvatljivu razinu. Ne dopuštati projekte koji nemaju kvalitetno riješenu prometnu i komunalnu infrastrukturu.	MZOPU, GS, TZZŽ, TZOG, UOG, JPP, UI, ZPUZO	Trajno	GS, LP, ŽP, TZZŽ, TZOG
C2	M5	Izbjegavati turističku monokulturu, odnosno kombinirati turizam s poljoprivredom i drugim kompatibilnim djelatnostima	TZZŽ, TZOG, LU, UOG, UOPRRŠ, ZPUZO, ...	Trajno	
C2	M6	Poštivati ambijent, nastojati maksimalno smanjiti zauzeće prostora i utjecaj na okoliš. Poštivati prioritetnost zaštite prirode unutar posebno zaštićenih područja.	ZPUZO, LU, MZOPU, TZZŽ, ZOG, UOG, ...	Trajno	
C2	M7	Planirati i razvijati ekološki prihvatljivu, a prema kriteriju kvalitete turističke usluge atraktivnu shemu prometnog povezivanja turističkih destinacija: kombinacija pješačkih, biciklističkih staza, javnog prijevoza i parkirališta na konačnom broju točaka, nasuprot trenutno dominantnog prometnog zagušenja, buke i zagađenja zraka od nereguliranog prometa osobnim automobilima.	TZZŽ, TZOG, UOPKI, LU, ZPUZO	PR, DR	LP, ŽP, GS
C2 C3	M8	Educirati i razvijati ekološku svijest i način razmišljanja i postupanja kod lokalnog stanovništva uključenog u turističke djelatnosti.	TZZŽ, TZOG, NVU	PR, Trajno	ŽP, TZZŽ, TZOG, LP
C3	M9	Osmišljavanje i pokretanje akcija s ekološkim temama u kontekstu turizma (npr. "Više cvijeća, manje smeća", čišćenje okoliša unutar atraktivnih turističkih odredišta, i sl.).	TZZŽ, TZOG, NVU	PR, Trajno	ŽP, TZZŽ, TZOG, LP
C3	M10	Poticati restauraciju i revitalizaciju trenutno degradiranih dijelova prirode i kulturne baštine, koji uz određena početna ulaganja imaju niz povoljnih ekonomskih, ekoloških i društvenih posljedica.	TZZŽ, TZOG, ZPUZO, LU, NVU	PR, Trajno	ŽP, TZZŽ, TZOG, LP

Izvor: Program zaštite okoliša Zagrebačke županije, IKON d.o.o., Zagreb, rujan 2003. U dokumentu su objašnjene i sve relevantne kratice, koje se ovdje ne navode jer je naglasak na mjerama.

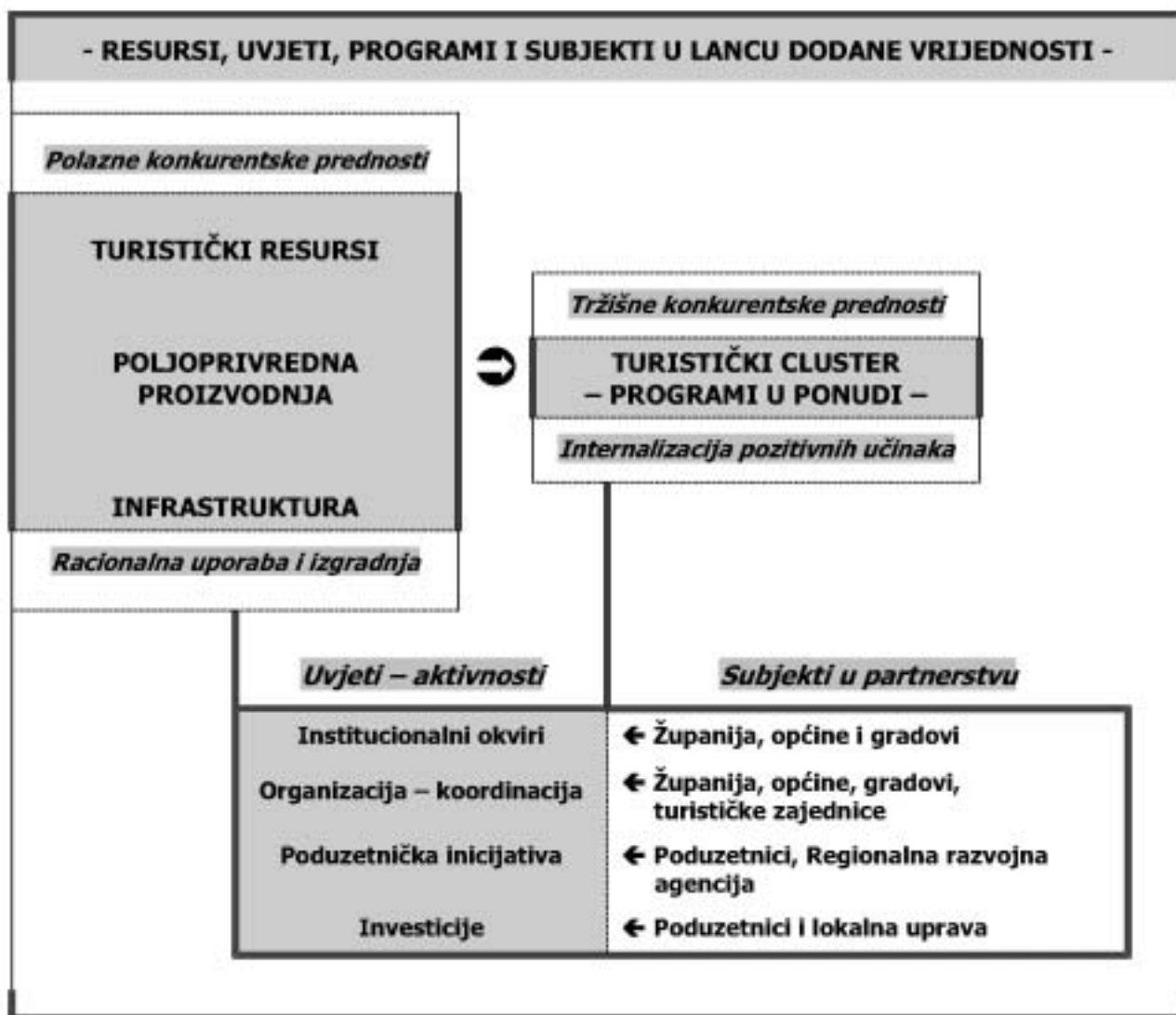
2. KONCEPT "TURISTIČKOG CLUSTERA" I INTERNALIZACIJA UČINAKA

Turizam je specifična djelatnost, a njezin "proizvod" koji se trži teško je jednoznačno definirati. Polazeći od potrebe za odmorom, rekreacijom, kulturnim uzdizanjem i zabavom, turisti putuju i biraju odgovarajuće destinacije da bi zadovoljili svoje potrebe. Odabir destinacije drži se ključnim i ovisi o strukturi ponude. Kraćom ili dužom promjenom svoga prebivališta turisti mijenjaju smještaj, ali zadržavaju i uobičajeno proširuju svoju potrošačke navike. Što je ponuda na odabranoj destinaciji bolje strukturirana i više prilagođena preferencijama turista, veći su i očekivani gospodarski učinci turističke djelatnosti. Destinacija tako

postaje tržište na kojemu se nude i prodaju različiti proizvodi i usluge, komplementarni skup kojih čini "turistički proizvod".

Turizam je strateško razvojno opredjeljenje Zagrebačke županije. Zasniva se na mjerljivoj razvojnoj prilici koja u sklopu turističke ponude može objediniti svrsishodno korištenje njezinih prirodnih, kulturnih, povijesnih i proizvodnih resursa. Turistička potrošnja generira izravne i neizravne multiplikativne učinke na druge djelatnosti, a time i na gospodarski razvitak u cjelini. Koncept "turističkog clustera" Zagrebačke županije polazište je za razumijevanje značaja turizma i obrazloženje narečenoga razvojnog opredjeljenja. Ilustriran je shemom 2.1.

Shema 2.1. "Turistički cluster" Zagrebačke županije

"Turistički cluster" valja razumijevati kao skup proizvoda i usluga koji su međusobno komplementarni i prilagođeni potrošačkim preferencijama potrošača-turista. Destinacijske značajke polazne su konkurentske prednosti, a one se u Zagrebačkoj županiji mogu identificirati kao specifični turistički resursi, tj. očuvani prirodni okoliš, kulturna i povijesna baština, te poljoprivredna proizvodnja i infrastruktura. Riječ je o objektivnim čimbenicima kao potencijalnoj energiji koju valja iskoristiti racionalnom uporabom narečenih resursa, intenzivnom proizvodnjom poljopri-

vrednih proizvoda prepoznatljivih tržišnih marki i izgradnjom gospodarske i informacijske infrastrukture. U tom pogledu valja istaknuti značaj "turističke rente" koju generiraju prirodni resursi, kulturna i povijesna baština, te poljoprivredna proizvodnja. Zbog toga je turistička djelatnost osobito zanimljiva kao izvor uvećane dodane vrijednosti, potvrđene na tržištu prodajom proizvoda i usluga turistima.

Dakako, potencijalnu energiju valja pretvoriti u kinetičku, tj. polazne konkurentske prednosti realizirati kao

tržišne konkurentske prednosti. To se postiže izgradnjom prepoznatljivog "turističkoga clustera" konkretiziranog odgovarajućim razvojnim programima u turističkoj ponudi. Razumijevanje koncepta "turističkoga clustera" i njegova praktična realizacija osnovica je za internalizaciju učinaka, tj. povećanje dodane vrijednosti – kombinaciji turističke rente i dobiti, a sve utemeljeno na optimalnom korištenju županijskih resursa.

Da bi koncept "turističkoga clustera" postao sastavnim kom gospodarskoga i društvenog svjetonazora svih sudionika, potrebno je zadovoljiti i određene uvjete. Nužno je osigurati normu u ponašanju, definirati stabilne institucionalne okvire koji omogućuju stvaranje lanca dodane vrijednosti i razvidnim čine međuovisnost različitih djelatnosti u "clusteru", pa time i olakšanu realizaciju poslovnih i razvojnih nakana. Organizirani nastup na tržištu i puno razumijevanje međusobnih veza u skupu kratkoročno sukljivih interesa pojedinih sudionika unutar "clustera" nameću koordinaciju kao jednu od ključnih aktivnosti. Poduzetnička inicijativa, tj. kreacija u formiranju ponude novih proizvoda i usluga namijenjenih turističkom tržištu, osmišljavanje novih programa i investicije drže se preduvjetima realizacije narečenih tržišnih konkurentnih prednosti.

Ma kako prihvatljivi bili koncepti i obrazloženja, činjenica je da bez djelatnog partnerstva u provedbi lijepo sročeni opredjeljenja i programa nije moguće ostvariti internalizaciju učinaka i njihovo multiplikativno djelovanje na gospodarski i društveni razvoj Županije. Stoga se i u području turizma, kao i u ostalim prioritetnim i turizmu komplementarnim područjima poljoprivrede i ruralnog razvitka, malog i srednjeg poduzetništva, te gospodarske infrastrukture, ustraje na aktivnoj uključenosti Županije, općina, gradova i turističkih zajednica u uspostavi uvjeta, pravila igre i ponašanja, te izvedbenim aktivnostima na terenu.

Polazeći od objektivnih uvjeta i polaznih konkurentskih prednosti, te zasnivajući realizaciju svoje razvojne strategije u turizmu na konceptu "turističkoga clustera", Zagrebačka županija ima priliku repositionirati se na sve zahtjevnijem i konkurentnijem turističkom tržištu. U tome pogledu, međutim, nije dovoljno raspolagati samo s turističkim resursima, već su potrebne i sposobnosti da se raspoloživi resursi i racionalno iskoriste. Potencijalna energija koja ishodište ima u značajkama destinacije nužan je, dakle, ali ne i dovoljan uvjet za uspjeh. Potrebno je, naime, stvoriti i uvjete da se polazne konkurentske prednosti pretvore u djelatnu tržišnu konkurentnost i povećanje dodane vrijednosti.

Osmišljavanje programa u ponudi i kompletiranje "turističkoga clustera" zadatak je svih subjekata u partnerstvu. Oni svaki za sebe u svome dijelu nadležnosti, odgovornosti i uloge preuzimaju poslovne i razvojne rizike. U pojednostavljenoj podjeli poslova i zadataka, može se reći da Županija, općine i gradovi brinu o izgradnji institucionalne, gospodarske i informacijske infrastrukture, a poduzetnici o svojim razvojnim programima, konkurentnim po strukturi ponude, kvaliteti i cijenama.

U tome se ističe važnost ustrajanja na tržišnoj diferencijaciji. Ključnim se, naime, drži pratiti i analizirati promjene na području turističke potražnje, prilagođavati se tim promjenama, ali i kreirati potražnju novom ponudom, prepoznatljivih, superiornijih, te kvalitetom i cijenama konkurentnijih proizvoda i usluga u sklopu "turističkoga clustera".

Izvori diferencijacije turističkog proizvoda mogu biti temeljeni na objektivnim, ali su pretežito subjektivni čim-

benici. Objektivne konkurentske prednosti ne znače ništa bez primijenjenoga znanja. Ako, primjerice, postoje kvalitetne destinacijske značajke u vidu

- atraktivnog krajolika, zdrave klime, tišine i mira,
- nezagađenog tla, šume i vode,
- prirodnih fenomena i netaknute prirode, one ništa u suvremenim uvjetima tržišne utakmice ne moraju značiti samo po sebi, ako nema:
- prepoznatljive tržišne marke,
- inovativnosti,
- agresivne promidžbe,
- partnerstva i sinergije u "clusteru" koji objedinjuje

čistoću, ugodnu atmosferu, komforan smještaj, dobru ugostiteljsku ponudu, raznolikost zabave, rekreacije i sporta, te ne manje važne mogućnosti kupovanja trgovačke robe.

Riječ je o vrlo značajnom ulaganju u znanje širokog spektra. Ono pragmatički rezultira u stalnim inovacijama i ponudi novih proizvoda i usluga, iskorištenju unutrašnjih rezervi i racionalizaciji troškova, te učinkovitoj i na crti održivoga razvitka usmjerenoj komercijalizaciji turističkih resursa.

Izgradnja "turističkoga clustera" povratno i pozitivno utiče na iskorištenje ekonomije obujma, podjelu troškova, bržu informiranost, te na disperziju poslovnoga i razvojnog rizika. Nemali je učinak i na pozitivnu društvenu integriranost, praktično shvaćanje međuovisnosti i potrebu partnerstva.

Dakako, riječ je o poslovnom, razvojnom i društvenom partnerstvu u procesu stvaranja dodane vrijednosti. Kada je riječ o njezinoj raspodjeli i premda je riječ o "clusteru", tržišni kriteriji konkurentnosti, superiornosti kvalitete i cijena određuju koliko kome "zajednički" stvorene dodane vrijednosti u tome i pripada.

Preduvjet za postizanje tržišnih konkurentskih prednosti u turizmu Zagrebačke županije aktiviranje je postojećih resursa. Za to je potrebna izvedbena sposobnost, znanje o tome kako ih iskoristiti, te na koji način ih komplementirati razvojem institucionalne, informacijske i gospodarske infrastrukture, poljoprivrednim proizvodima vlastite tržišne marke, agresivnom promidžbom i takvom kadrovskom ekipiranošću koja sama po sebi ističe Županiju privlačnom i poželjnom destinacijom.

Turizam je dio gospodarstvenog tercijara sa značajnim mogućnostima razvoja. Budući da po svojim obilježjima komplementarno povezuje niz gospodarstvenih djelatnosti, osobito ugostiteljstvo, trgovinu, poljoprivredu, malo gospodarstvo i gospodarstvenu infrastrukturu, nesporno je multiplikator stvaranja dodane vrijednosti u Županiji. Stoga se i ustraje na konceptu "turističkoga clustera".

Turistička ponuda je zapravo skup proizvoda i usluga generiranih različitim gospodarskim i drugim društvenim aktivnostima. Osim onoga što je dano, a to su prirodni resursi, kulturna i povijesna baština, kompletiranje turističke ponude zahtijeva odgovarajuće, infrastrukturno opremljene izletničke i boravišne smještajne kapacitete, prostore rekreacije i sporta, te mogućnost kupovanja za turiste zanimljivih roba.

– U analizi turizma valja razmišljati ne samo o ponudi turističkih resursa već i o cjelokupnom lancu vrijednosti, partnerstvu između sudionika i mogućoj sinergiji koja iz toga proizlazi.

Povećanje dodane vrijednosti pragmatički je cilj i mjerljiv rezultat u turizmu Županije. Zasniva se na korištenju domaćih resursa, nadasve znanja. Ono što u sadašnjim prilikama zaista nedostaje, prerađivački su kapa-

citeti i ponuda domaćih proizvoda u trgovinama. Riječ je o proizvodnji koja zadovoljava sve standarde današnjeg globaliziranog tržišta, a to opet znači primjenu visoke tehnologije kako bi se dosegla tržišna konkurentnost utemeljena na međunarodnom standardu.

U Zagrebačkoj županiji nedovoljno je razvijena gospodarska infrastruktura, a valja još dosta raditi i na poboljšanju i pojednostavljenju poticajnih mjera u sklopu institucionalne, pa i institucijske podrške. Možda je više riječ o tome da se norma pretvori u praksu, a nominalno postojeće institucije podrške poslovanju i razvitku aktivnije uključe u terenski rad.

Ustrajanje na "turističkom clusteru" izravno je ustrajanje na preduvjetu za brži razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Nije riječ samo o manjim uslužnim jedinicama, već i o malim pogonima prerade i dorade usmjerenim na proizvodnju prepoznatljivih i za turističko tržište zanimljivih proizvoda. Kooperativni odnosi s razvijenim distribucijskim sustavom, kako primarne poljoprivredne proizvodnje, tako i prerađivača omogućuju optimiranje lanca dodane vrijednosti i internalizaciju učinaka unutar Županije.

Nominalno prepoznatljiva, ali nedovoljno praktično provedena do specijalizirane ponude, segmentacija tržišta se drži važnom konkurentskom prednošću Zagrebačke županije. Ona joj može dati prepoznatljivost, a poduzetnici se mogu učinkovitije usmjeriti na svoje tržišne niše. Riječ je o turizmu sljedećih atributivnih obilježja i polaznih konkurentskih prednosti:

- Izletničko-rekreacijski,
- Kulturno-povijesni,
- Vjerski,
- Zdravstveni,
- Seoski,
- Lovni i ribolovni.

Izletnička potražnja jedan je od tržišnih segmenata s najvećim potencijalom za rast. Glavni tržišni segment su stanovnici Zagreba. Preduvjet za brži rast ovoga vida turizma jest povećanje turističke opremljenosti nedovoljno valoriziranih turističkih atrakcija i zasad neiskorištenih resursa. Resurse je potrebno turistički opremiti kako bi postale atrakcijama. To podrazumijeva zaštitu i očuvanost resursa, prezentiranje javnosti, dostupnost resursa javnosti i tržišnu promociju. Manifestacije su dio izletničke ponude Zagrebačke županije, po kojima se ona razlikuje od ostalih županija, na čemu valja graditi buduću konkurentsku prednost.

Ostali vidovi turističke ponude/potražnje, primjerice, lov, ribolov, planinarenje, jahanje, potencijali su koje valja tržišno iskoristiti. Uz povijesne i kulturne vrijednosti važan turistički resurs Zagrebačke Županije je ruralni prostor, koji može postati pokretač ne samo izletničkog, već štoviše i boravišnog seoskog turizma.

U idućem srednjoročnom razdoblju, turistička tržišna pozicija Zagrebačke županije ovisit će značajnim dijelom o Gradu Zagrebu i razvoju "komplementarnih proizvoda" koji mogu nadopuniti i dalje razvijati turističku ponudu. Racionalno je očekivati da će razvitkom Grada Zagreba rasti i broj turista u njemu, pa je to prilika Zagrebačkoj županiji da iskoristi svoju položajnu rentu, te vodeći brigu o strukturi zagrebačkih gostiju, ponudi im njima zanimljive izletničko-rekreacijske, odmorišne i zabavne sadržaje.

Razvitkom prometne i komunalne infrastrukture i reindustrijalizacijom u okvirima održivoga razvitka, valja očekivati značajan rast tranzitnog turizma u Županiji. Stoga se ne smije zanemariti niti ovaj vid turizma, te perspek-

tivno brinuti o izgradnji odgovarajućih smještajnih kapaciteta, opremljenih servisnih i benzinskih postaja, ugostiteljskih, te informacijskih punktova uz prometnice i gradske obilaznice.

Vjerski turizam tek treba doživjeti svoju pravu tržišnu afirmaciju. Kod vjerskog turizma ne postoji konkurencija među destinacijama, već dolazi do pozitivne sinergije među njima. Ovu prednost valja iskoristiti intenzivnijom promidžbom toga vida turističke ponude.

Razvoj zdravstvenog turizma u Zagrebačkoj županiji ovisi o razvoju lječilišta "Naftalan". To je nalazište specifične vrste ljekovite nafte, drugo u svijetu i jedino u Europi, te stoga nema izravne konkurencije. Za ovim resursom postoji znatna potražnja, a njegova komercijalizacija ovisi o prihvaćanju ponuđenoga razvojnog koncepta i dodatnoj provjeri nekih tehnološko-tehničkih i zdravstvenih parametara.

3. SASTAVNICE TURISTIČKOGA RAZVOJA ZAGREBAČKE ŽUPANIJE

Održivi razvoj turizma u Zagrebačkoj županiji sagledava se u sklopu strategije razvoja Hrvatske. Tome su prilagođeni vizija, programi i aktivnosti u provedbi. Formiranje turističke ponude polazi od analize sastavnica njezine konkurentnosti i temelji se na načelu ostvarivanja koncepta "turističkoga clustera" u cilju internalizacije učinaka, tj. povećanja dodane vrijednosti.

3.1. Sastavnice strategije, programi i nositelji

U provedbi strategije valja ustrajati na komercijalizaciji turističkih resursa, na strukturnoj prilagodbi i podizanju kvalitete, i na zaštiti okoliša utemeljenog na načelu "održivoga razvitka". Planiranim programima, aktivnostima i mjerama moguće je potaknuti brže stope rasta turističke potrošnje, a vodeći se konceptom "turističkoga clustera" racionalno je očekivati i povećanje dodane vrijednosti internalizacijom učinaka na razini Županije, a time i Hrvatske u cjelini.

U shemi 3.1. navedene su sastavnice razvojne strategije turizma, koje obrazlažu njezin sadržaj.

Sastavnice strategije su:

- vizija,
- ciljevi,
- rezultati,
- programi,
- aktivnosti,
- pretpostavke.

Vizija je stanje koje se želi postići na dugi rok. Ishodište joj je razvojna ambicija. Vodeći brigu o izvedbenim aspektima valja pobliže obrazložiti viziju, pa se s time u svezi odabire skup ostvarivih ciljeva. Slijedom načela konkretizacije identificiraju se očekivani rezultati. Riječ je o, indikativnim načinom sročnim, mjerljivim učincima.

Budući da rezultata nema bez programa, koji su osnovica praktične provedbe strategije i ostvarenja ciljeva, važno je identificirati i programe. Slijedi skup ključnih aktivnosti, te pretpostavki koje su važne za uspješno realiziranje strategije.

Narečeni pregled sastavnica razvojne strategije drži se prihvatljivim na postojećoj razini spoznaje i uz ograničenja koja postoje glede raspoloživosti podataka i stupnja dovršenosti dokumentacije koja bi mogla biti polazište i za određene kvantifikacije.

Usuglašeni sadržaj razvojne strategije turizma moguće je ostvariti uz određene uvjete i s aktivnim sudjelovanjem Središnje Države, Županije, gradova i općina, te poduzetnika. U tome se osobito važnim drži konzistentno sročenu normu provesti u djelo. Valja, dakle, ustrajati na izgradnji uvjeta koji će pomoći da se uspostavljena norma najviše približi praksi i obratno.

Shema 3.1. Sastavnice strategije turističkoga razvitka Zagrebačke županije

Vizija i ciljevi	Rezultati	Programi	Aktivnosti	Pretpostavke
<p>VIZIJA</p> <p>– Zagrebačka županija ima konkurentsku prednost u ponudi turističkog proizvoda – komercijalizirani su turistički resursi, stvoren je prepoznatljivi image turističkog proizvoda Zagrebačke županije, a turizam postao jedan od nositelja njezina razvoja</p> <p>CILJEVI</p> <p>1. Tržišna prednost temeljena na diferencijaciji</p> <p>2. Konkurentne cijene turističkog proizvoda</p> <p>3. Poboljšanje rezultata u turizmu: rast broja turista, rast broja noćenja, rast duljine boravaka i rast prihoda od turizma</p> <p>4. Maksimiziranje koristi iz "lanca vrijednosti turističkog proizvoda"</p>	<p>1. Turistički resursi su atrakcije (stvoren je "cjeloviti turistički proizvod")</p> <p>2. Turistički resursi su adekvatno opremljeni</p> <p>3. Stvorena je prepoznatljiva tržišna marka turističkih proizvoda</p> <p>4. Tržišni ugled turističkog proizvoda usklađen je sa potražnjom</p> <p>5. Inovacije se prihvaćaju i primjenjuju u ponudi</p> <p>6. Redovito se provodi analiza i usklađivanje cijena turističkih proizvoda</p> <p>7. Stvoreno je partnerstvo u lancu ponude turističkog proizvoda</p> <p>8. Povećana je razina znanja i svijesti</p> <p>9. Stvorena je adekvatna institucionalna potpora turizmu</p> <p>10. Ruralni prostor je infrastrukturno opremljen</p> <p>11. Redovito se vrši istraživanje i segmentacija tržišta i usklađuju promotivne aktivnosti</p>	<p>1. Inventarizacija turističkih resursa</p> <p>2. Priprema i izrada prostornih planova</p> <p>3. Nastavak i novi radovi na uređenju i privođenju komercijalnoj turističkoj namjeni prirodnih, kulturnih i povijesnih resursa i atrakcija</p> <p>4. Razvoj seoskog turizma</p> <p>5. Prepoznatljiva promocija županijske turističke ponude</p> <p>6. Obrazovni programi stručnog osposobljavanja</p> <p>7. Intenziviranje suradnje s drugim županijama, Gradom Zagrebom i prekogranične regionalne suradnje</p> <p>8. Institucijske i financijske potpore poduzetnicima, turističkim zajednicama i nevladinim udrugama</p> <p>9. Izgradnja županijskoga "turističkog clustera"</p>	<p>1. Organizacijski poduprijeti razvoj turizma</p> <p>2. Razraditi kriterije, sustave poticajnih mjera za provedbu projekata i značajnije pratiti razvoj turizma u proračunu</p> <p>3. Ubrzano rješavanje imovinsko-pravnih odnosa nad turističkim resursima</p> <p>4. Organizacija tematskih i kružnih izleta, manifestacija</p> <p>5. Razrada promocije</p> <p>6. Monitoring i sankcioniranje neizvršavanja</p> <p>7. Informiranje javnosti</p> <p>8. Organiziranje stalnih seminara i specijaliziranih tečajeva</p>	<p>1. Makroekonomsko okruženje ostaje stabilno</p> <p>2. Politika središnje države je u turističkoj djelatnosti dugoročno usmjerena i razvidna</p> <p>3. Poduzetnici u turizmu suglasni su sa strateškim odrednicama razvoja</p> <p>4. Visok je stupanj koordinacije svih subjekata u provedbi strateških opredjeljenja</p> <p>5. Proces decentralizacije se intenzivira i prihvaća kao pravo i obveza</p>

Tablica 3.1. Struktura, sadržaj i nositelji turističkih programa

Naziv programa	Sadržaj programa	Nositelji
1. Inventarizacija turističkih resursa	– Nastavak rada na izradi pouzdane, ažurne i razvidne baze podataka o turističkim resursima – vlasnička struktura, očuvanost, mogućnosti održive komercijalizacije, formiranje ponude	– Upravni odjel za gospodarstvo – Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo – Lokalna samouprava – Turistička zajednica ZZ i TZ gradova i općina
2. Priprema i izrada prostornih planova	– Ustrajati na planskoj izgradnji prostora bez izuzetaka i sukladno zakonskoj obvezi stvoriti institucionalne i izvedbene uvjete za uređenje prostora na crti održivoga razvitka	– Upravni odjel za prostorno uređenje i zaštitu okoliša – Lokalna samouprava – Upravni odjel za gospodarstvo – Upravni odjel za promet i komunalnu infrastrukturu – Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo – Upravni odjel za financije

Naziv programa	Sadržaj programa	Nositelji
3. Nastavak i novi radovi na uređenju i privođenju komercijalnoj turističkoj namjeni prirodnih, kulturnih i povijesnih resursa i atrakcija	<ul style="list-style-type: none"> – Identificirati projekte i nadzirati sukladnost uređenja i privođenja turističkoj namjeni prirodnih resursa – parka prirode "Žumberak i "Crna Mlaka" – Temeljem pouzdane inventarizacije utvrditi strukturu i dinamiku pripremnih radnji u razradi metodologije i definiranja kriterija u ponudi napuštenih šljunčara poduzetnicima za uređenje i prenamjenu u prostore sporta i rekreacije – Formirati ažurnu bazu podataka o dvorcima, poticati rješavanje vlasničkih odnosa, usklađivati konkretne programe njihove obnove, definirati kriterije u ponudi potencijalnim poduzetnicima – Kontinuirano ustrajati na izgradnji vinskih, pješćkih i biciklističkih staza na crti komplementarnih sastavnica ponude u području izletničkoga turizma – Komplementiranje vjerskih okupljanja i manifestacija prikladnim sadržajima u području razvoja vjerskoga turizma – U području lovnoga i ribolovnog turizma i sukladno kriterijima održivoga razvitka, poticati izgradnju novih smještajnih kapaciteta komplementarnih razvitku seoskoga turizma i širenja portfelja proizvoda i usluga – Dodatnim analizama provjeriti koncept razvoja "Naftalana", njegov portfelj usluga, te potaknuti razradu programa zasnovanog na Jamničkoj kiselici kao zdravstveno-rekreacijske i sportske lokacije 	<ul style="list-style-type: none"> – Upravni odjeli za gospodarstvo u suradnji – Upravni odjeli za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo – Upravni odjeli za prostorno uređenje i zaštitu okoliša – Upravni odjel za promet i komunalnu infrastrukturu – Odgovarajuća tijela – odjeli lokalne samouprave – Regionalna razvojna agencija – Turistička zajednica u suradnji sa specijaliziranim nevladinim udrugama
4. Razvoj seoskog turizma	<ul style="list-style-type: none"> – Kontinuirano poticanje razvitka kapaciteta, širenja portfelja i ustrajanje na prepoznatljivoj kvaliteti proizvoda i usluga u ruralnom prostoru Županije utemeljenog na tržišnoj marci i kombinaciji izletničkog i boravišnog turizma 	<ul style="list-style-type: none"> – Upravni odjel za gospodarstvo – Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo – Odgovarajuća tijela – odjeli lokalne samouprave – Regionalna razvojna agencija
5. Prepoznatljiva promocija županijske turističke ponude	<ul style="list-style-type: none"> – Usklađivanje i ujednačivanje načina obilježavanja prilaza Županiji, izrada prepoznatljivih informacijskih punktova, karata, planova, promotivnih materijala i manifestacija na crti "županijske tržišne marke" 	<ul style="list-style-type: none"> – Upravni odjel za gospodarstvo – Lokalna samouprava – Turistička zajednica ZŽ
6. Obrazovni programi stručnog osposobljavanja	<ul style="list-style-type: none"> – Kontinuirana briga, organiziranje i izvođenje specijalističkih programa i seminara obnove i proširenja znanja za poduzetnike, djelatnike u organima lokalne samouprave i turističkim zajednicama 	<ul style="list-style-type: none"> – Upravni odjel za gospodarstvo – Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo – Turistička zajednica ZŽ – Regionalna razvojna agencija
7. Intenziviranje suradnje s drugim županijama, Gradom Zagrebom i prekogranične regionalne suradnje	<ul style="list-style-type: none"> – Primjerima poticati suradnju s okruženjem, drugim županijama, te osobito s Gradom Zagrebom i na crti regionalne suradnje konkretizirati zajedničke projekte sa susjednim slovenskim područjima, institucijama, poduzetnicima i stanovništvom 	<ul style="list-style-type: none"> – Upravni odjel za gospodarstvo – Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo – Odgovarajuća tijela – odjeli lokalne samouprave – Regionalna razvojna agencija
8. Institucijske i financijske potpore poduzetnicima, turističkim zajednicama i nevladinim udrugama	<ul style="list-style-type: none"> – Nastavak i intenziviranje institucijske i financijske potpore poduzetnicima u procesima identifikacije tržišnih prilika, planiranja poslovanja i razvitka, zasnovanog na jačanju uloge i stvaranja koordinirane mreže poduzetničkih centara, inkubatora i zona, te pronalaženju povoljnih izvora financiranja 	<ul style="list-style-type: none"> – Upravni odjel za gospodarstvo – Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo – Odgovarajuća tijela – odjeli lokalne samouprave – Regionalna razvojna agencija – Poduzetnički centri, inkubatori i zone

Naziv programa	Sadržaj programa	Nositelji
9. Izgradnja županijaskoga "turističkog clustera"	– identifikacija i koordinacija multidisciplinarnih i zajedničkih aktivnosti, promocija koncepta, međusobne informiranosti i definiranje sastavnica "turističkoga clustera"	– Upravni odjel za gospodarstvo – Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo – Upravni odjel za prostorno uređenje i zaštitu okoliša – Upravni odjel za promet i komunalnu infrastrukturu – Odgovarajuća tijela – odjeli lokalne samouprave – Turistička zajednica ŽŽ u suradnji sa specijaliziranim nevladinim udrugama

U dodatku na sastavnice strategije u tablici 3.1. zasebno se navode programi, obrazlaže njihov sadržaj te određuju nositelji. Struktura programa i njihovih nositelja ključna je informacijsko-dokumentacijska osnovica za donošenje odgovarajućih odluka na tijelima Zagrebačke županije.

3.2. O preduvjetima turističkoga razvoja Zagrebačke županije

Glavni preduvjeti razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji su sljedeći:

- ustrajati na izgradnji prepoznatljivog tržišnog ugleda turističke ponude konceptom "turističkoga clustera Zagrebačke županije",
- očuvati okoliš i razvijati ekološku svijest,
- komplementarno nadopunjavanje i opremanje turističkih resursa i atrakcija,
- uvođenje i oblikovanje novih proizvoda i usluga u "clusteru",
- unapređenje kvalitete i sadržajna diverzifikacija proizvoda i usluga u izletničkom, tranzitnom i zdravstvenom turizmu,
- razvoj infrastrukture i objekata – sportski tereni, bazeni, ceste, komunalna infrastruktura, trgovine, dobro razrađena mreža biciklističkih staza i šetnica,
- poticanje razvitka pojedinih faza u lancu vrijednosti utemeljenog na kooperaciji, proizvodnom i tržišnom partnerstvu,
- poboljšanje informiranosti o tržištu, tržišnim segmentima i nišama i tome prilagođavati programe promidžbe.

Kada je riječ o izgradnji specifičnoga i prepoznatljivog tržišnog ugleda valja se osloniti na sljedeće:

- Zagrebačka županija "zlatni" je i "zeleni" prsten Zagreba i privlačno izletišta Zagrepčana i njegovih gostiju
- Zagrebačka županija je prostor koji nudi u okolici Zagreba kvalitetnu ponudu različitih turističkih proizvoda – usluga u području izletničkog-rekreacijskog turizma, seoskog turizma, poslovnog turizma, tranzitnog turizma, vjerskog turizma, zdravstvenog turizma, lovskog turizma.

U tome pogledu osobito je važno ustrajati na segmentaciji tržišta, koje je na crti diverzifikacije ponude i razlikovanja Županije kao prepoznatljive destinacije, čime se ostvaruju i načela superiornosti, tj. ostvarivanje tržišne konkurentne prednosti. Turističku ponudu valja strukturirati na način da se pogode preferencije turista-potrošača, ali i dodatno kreira njihova potražnja inovativnim pristupom, uvijek vodeći brigu o kvaliteti i konkurentnim cijenama.

Važno je, dakle, razviti "turistički cluster" kao komplementarnu kombinaciju različitih proizvoda i usluga, prilagođenih tržišnim segmentima. Riječ je o konceptu "prodaje doživljaja", tj. ponudenoj kombinaciji smještaja, prehrane, sporta, zabave, obilaska atrakcija u različitim vidovima turizma, bilo kao posebnih programa ili u cjelini.

Ustrajući na segmentaciji i diverzifikaciji turističke ponude, važnim se drži razvoj specifičnih turističkih proizvoda i usluga pojedinih mikroregija koje bi takvu usmjerenost zasnivale na osobitostima mikrodestinacija. Poticanje takvoga usmjerenja i praktično bi rezultiralo prepoznatljivošću, a bilo bi u skladu s konceptom "turističkoga clustera", u sklopu kojega bi se ipak razaznavalo što se to posebno nudi, kakve je kvalitete i kolike su cijene.

Važnu ulogu u komercijalizaciji turističkog proizvoda ima snažna, sadržajno osmišljena i organizirana promidžba. Ona bi se trebala usmjeriti prema specifičnim tržišnim segmentima kako na domaćem tako isto i na stranom tržištu. U tome pogledu ističe se važnost brošura, plakata, turističkih karata, vodiča, te i osobito sudjelovanje na sajmovima, gajenje dobrih odnosa s javnošću, komplementiranih posebnim promocijskim akcijama, oglašavanjem u medijima, te mjerenjem učinkovitosti takvih aktivnosti.

3.3. Temeljna razvojna usmjerenja

Provedena analiza pokazuje da realni turistički potencijali Zagrebačke županije postoje, ali nisu iskorišteni. Slabosti su rezultat nedovoljne organiziranosti, pa se stoga i ustraje na potrebi koordinacije svih aktivnosti u partnerskom odnosu sudionika na izgradnji "turističkoga clustera Zagrebačke županije".

U okruženju postoje razvojne prilike koje valja iskoristiti. Za ubrzanje razvoja turizma u Županiji nužna je dugoročno usmjerena promjena svjetonazora, davanje prilika poduzetima koji će unijeti duh optimizma i biti poticaj drugima.

Održivi razvoj turizma Županije sagledava se u sklopu strategije razvoja Hrvatske i koncepta ostvarivih "konkurentskih prednosti", i tome su prilagođeni vizija, programi i aktivnosti u provedbi strategije. Razvojno usmjerenje razumijeva se kao kooperacija i konsenzus između nositelja realizacije Strategije o dugoročno usmjerenim aktivnostima na crti formiranja turističke ponude Zagrebačke županije. U tome pogledu se ustraje na superiornijoj turističkoj ponudi i prepoznatljivom tržišnoj marki kao zalogu razlikovanja od konkurencije.

Diferencijacija u razvoju županijaskoga turizma zasniva se na učinkovitoj kombinaciji racionalnog iskorištenja resursa i suvremenih znanja koja su ishodište inovacija i kreiranja nove potražnje nuđenjem prepoznatljive tržišne marke.

Prihvatanje koncepta "turističkoga clustera" otvara prostor za praktično partnerstvo, kooperaciju i nužno vodi do koordinacije među sudionicima, generira sinergiju i mjerljivim učincima izraženo povećanje dodane vrijednosti.

Ostvarivanje tržištem potvrđene konkurentske turističke ponude Zagrebačke županije sagledava se osobito u razvoju izletničko-rekreacijskog, seoskog, vjerskog, zdravstvenog, lovskog i ribolovnog turizma.

S osloncem na "koncept doživljaja", različiti proizvodi i usluge – smještaj, prehrana, sport, zabava, obilasci atrakcija – formiraju različite kombinacije – programe koji čine županijsku turističku ponudu, prepoznatljivom, razlikovnom od konkurencije, te objedinjenu na konceptu "turističkoga clustera".

4. INSTITUCIONALNI OKVIR RAZVOJA TURIZMA U ZAGREBAČKOJ ŽUPANIJI

Strateško opredjeljenje Zagrebačke županije za razvoj turizma proizlazi iz prepoznatih postojećih resursa za razvoj turističke djelatnosti na području Županije⁶. Aktivnosti usmjerene ka ostvarenju tog strateškog cilja odnose se na veće iskorištenje postojećih resursa za razvoj turizma i unaprjeđenje turističke djelatnosti. Nositelji razvoja turizma u Županiji u širem su smislu svi sudionici koji svojim aktivnostima doprinose ostvarenju strateškog programa razvoja turizma u Županiji, a to su središnja država, Županija, gradovi i općine na području Županije, turističke zajednice, gospodarski subjekti i građani. Plan aktivnosti razvoja turizma Županije stoga zahtijeva uspostavu institucionalnog okvira u kojemu će se naglasiti razvidna podjela uloga i partnerstvo u strateškom programu razvoja turizma u Županiji.

Središnja država definirala je turizam jednim od strateških prioriteta gospodarskog razvoja navodeći da "turizam značajno pridonosi gospodarskom rastu RH... razvoj treba temeljiti na održivom korištenju prirodnih i kulturno-povijesnih potencijala"⁷. Vlada RH u programu za razdoblje 2003.–2007. godine ističe da u turizmu "jedna od najvažnijih zadaća bit će povezivanje proizvodnje i ponude kontinentalne i jadranske Hrvatske. Vlada će pripremiti posebne programe za oživljavanje turističkih potencijala unutrašnjosti...uz razvijanje seoskog, obiteljskog, sportskog, lovnog i drugih oblika suvremenog turizma"⁸. Uloga središnje države je i da osigura poticajni zakonodavni okvir te funkcioniranje institucija koje će na nacionalnoj razini brinuti o koordiniranoj provedbi programa razvoja turizma.

Brigu o razvoju turizma na regionalnoj razini vodi Županija. Zagrebačka županija je odlukom o unutarnjem us-

trojstvu sektor turizma svrstala u nadležnost Upravnog odjela za gospodarstvo, gdje izvan ustrojstvenih jedinica upravne poslove vezane za turizam obavlja stručni savjetnik za turizam⁹. S obzirom na prepoznatu važnost turizma valjalo bi razmotriti opravdanost osnivanja Odsjeka za turizam koji bi u suradnji s Ministarstvom mora, turizma, prometa i razvitka koordinirao izradu i provedbu programa razvoja turizma i učinke mjera na razvoj turističke djelatnosti u Županiji. Odsjek bi na županijskoj razini objedinio poslove drugih upravnih odjela i odsjeka, budući da se razvoj turizma zasniva na komplementarnom razvoju poljoprivrede, malog gospodarstva i obrta, lovstva, očuvanju okoliša te regionalne suradnje¹⁰.

Turistička zajednica Zagrebačke županije ima važnu ulogu u unaprjeđenju turističke ponude Županije kao turističke destinacije. Turistička zajednica Zagrebačke županije osnovana je 1997. godine kao dio sustava turističkih zajednica u Hrvatskoj čija je krovna organizacija Hrvatska turistička zajednica¹¹.

Zadaća je Turističke zajednice Zagrebačke županije poboljšanje općih uvjeta za razvoj turizma, stvaranje prepoznatljivog i atraktivnog turističkog ambijenta, povezivanje raznolikih elemenata i oblikovanje turističke ponude destinacija, usklađivanje interesa u razvoju turističke ponude, promicanju svijesti i kulture građana o gospodarskom, kulturnom i društvenom značaju turizma i važnosti zaštite okoliša.

Poslovi u provedbi zadaća obuhvaćaju slijedeće aktivnosti¹²:

- poticanje, očuvanje, unaprjeđenje i promicanje svih postojećih turističkih resursa i potencijala Županije,
- suradnja i koordinacija s pravnim i fizičkim osobama koje su neposredno i posredno uključene u turistički promet na razini županije radi zajedničkog dogovaranja, utvrđivanja i provođenja plana razvoja turističke i ugostiteljske djelatnosti kao dijela cjelovitog gospodarskog razvoja Županije,
- poticanje i pomaganje razvoja turizma u općinama i gradovima koji nisu turistički razvijeni,
- pružanje stručne pomoći turističkim zajednicama općina ili gradova,
- poticanje, koordinacija i organizacija gospodarskih, kulturnih, sportskih događanja značajnih za cijelu Županiju,
- izrada programa i planova promocije turističkog proizvoda na području Županije, vodeći računa o posebnostima svakog turističkog mjesta,
- promocija turističkog proizvoda Županije,
- dnevno prikupljanje i mjesečna obrada podataka o turističkom prometu i svih drugih podataka bitnih za pra-

⁶ Strategija i programi održivog gospodarstvenog razvoja Zagrebačke županije u razdoblju 2002.–2015. godine, Ekonomski institut, Zagreb, 2002.

⁷ Hrvatska u 21. stoljeću – Turizam, Ured za strategiju Vlade RH, 11/03.

⁸ Program Vlade Republike Hrvatske u mandatnom razdoblju 2003.–2007., 23. 12. 2003.

⁹ Unutar Upravnog odjela za gospodarstvo djeluju Odsjek za obrt i poduzetništvo, Odsjek za gospodarstvo i Odsjek za europske integracije i međužupanijsku suradnju. "Glasnik Zagrebačke županije" broj 18/01.

¹⁰ Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo – Odsjek za ruralni razvitak potiče seoski turizam kao dopunsku djelatnost u obnovi seoskih područja, stvaranje i marketinšku promociju prepoznatljivog županijskog proizvoda, dok Odsjek za šumarstvo i lovstvo potiče razvoj lovnog turizma; Upravni odjel za gospodarstvo – Odsjek za europske integracije i međužupanijsku suradnju zadužen je za promicanje suradnje i u turističkoj djelatnosti, Odsjek za obrt i poduzetništvo nadležan je za razvoj tradicionalnih zanata i uslužnog obrta, te razvoj malog gospodarstva.

¹¹ Obveza osnivanja, ustrojstvo, način rada, financiranje i gospodarenje turističkih zajednica određeno je Zakonom o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma, "Narodne novine" broj 30/94.

¹² Statut Turističke zajednice Zagrebačke županije, 22. 12. 1997.

ćenje izvršenja postavljenih ciljeva i zadaća (zbirno izvješće općina i gradova),

– izrada polugodišnjih i godišnjih izvješća, analiza i ocjena ostvarenja programa rada i financijskog plana Zajednice,

– obavljanje i drugih poslova koje joj povjere turističke zajednice općina ili gradova te Hrvatska turistička zajednica.

Turističke zajednice općina i gradova obvezni su članovi Turističke zajednice Zagrebačke županije. U radu Turističke zajednice sudjeluje i Zagrebačka županija, budući da je predsjednik Turističke zajednice Zagrebačke županije član poglavarstva Županije zadužen za turizam, a županijsko poglavarstvo imenuje i svog predstavnika u nadzorni odbor Turističke zajednice. Tijela Turističke zajednice su skupština, turističko vijeće, nadzorni odbor i predsjednik zajednice, a stručne i administrativne poslove obavlja turistički ured. Turistička zajednica ostvaruje prihode iz boravišnih pristojbi¹³, članarina¹⁴, proračuna Županije, zajmova i dragovoljnih prihoda. Financijska sredstva koriste se u skladu s godišnjim programom rada i financijskim planom.

Koncem 2000. godine, Ministarstvo turizma izradilo je nacrt niza prijedloga nove zakonske regulative kojom bi se povećala prikupljena sredstva za rad turističkih zajednica, ali i konceptualno uveo novi sustav turističkih zajednica u Hrvatskoj. Zagrebačka županija bi prema tom prijedlogu teritorijalno bila objedinjena u jednu od osam turističkih regija, za koju bi se osnovala Turistička zajednica zagrebačke regije¹⁵, a odvojeno od Turističke zajednice Grada Zagreba. Uvažavajući opisani prijedlog, ali i do danas nepromijenjenu zakonsku regulativu, Turistička zajednica Zagrebačke županije svakako treba usko surađivati s Turističkom zajednicom Grada Zagreba. Razvoj turizma Županije uvelike je određen potražnjom za turističkim sadržajima u okolici glavnoga grada. Turistička ponuda Zagreba i njegove okolice mora biti komplementarna, što se može ostvariti samo suradnjom i zajedničkim aktivnostima na promociji turizma Županije i Grada Zagreba.

Turistička zajednica Zagrebačke županije također ima ulogu povezivanja i objedinjavanja interesa svojih članica, turističkih zajednica gradova i općina na području Zagrebačke županije:

1. Turistička zajednica grada Dugo Selo,
2. Turistička zajednica grada Ivanić-Grad,
3. Turistička zajednica grada Jastrebarsko,
4. Turistička zajednica grada Samobora,
5. Turistička zajednica grada Sveti Ivan Zelina,
6. Turistička zajednica grada Velika Gorica,
7. Turistička zajednica grada Vrbovca,
8. Turistička zajednica grada Zaprešića,
9. Turistička zajednica općine Kloštar Ivanić,
10. Turistička zajednica općine Krašić,
11. Turistička zajednica općine Križ,

12. Turistička zajednica općine Pisarovina,

13. Turistička zajednica općine Sveta Nedjelja.

Turističke zajednice gradova i općina osnivaju se i rade prema istoj zakonskoj regulativi kao i turističke zajednice županija. Važno je napomenuti da se lokalna turistička zajednica može osnovati samo u gradu ili općini (iznimno u turističkom mjestu) koje ima priznati turistički značaj od strane ministarstva nadležnog za turizam. Obavezni članovi turističke zajednice grada ili općine su sve pravne i fizičke osobe koje na području grada ili općine ostvaruju prihod obavljanjem ugostiteljskih i turističkih te s turizmom povezanih djelatnosti.

Zadaće turističke zajednice grada ili općine su¹⁶:

– poticanje, očuvanje, unapređenje i promicanje izvornih vrijednosti (tradicija, običaji, etnološko blago i drugo) turističkog područja kojemu pripada grad ili općina,

– suradnja i koordinacija s pravnim i fizičkim osobama koje su neposredno i posredno uključene u turistički promet radi zajedničkog dogovaranja, utvrđivanja i provođenja politike razvoja turizma kao dijela cjelovitog gospodarskog razvoja općine ili grada,

– poticanje, koordinacija i organizacija umjetničkih, gospodarskih, kulturnih, sportskih događanja koji pridonose obogaćivanju turističke ponude,

– poticanje zaštite, održavanja i obnove kulturno-povijesnih spomenika od interesa za turizam i uključivanje u turističku ponudu,

– poticanje i organiziranje akcija očuvanja turističkog prostora i zaštite okoliša,

– poticanje razvoja turizma u mjestima na području grada ili općine,

– izrada programa i planova promocije turizma i turističkog proizvoda sukladno koncepciji promidžbe turizma u RH i županiji,

– vođenje jedinstvenog popisa turista za područje općine ili grada radi kontrole naplate boravišne takse i stručne obrade podataka,

– izrada izvješća, analiza i ocjena ostvarenja programa rada i financijskog plana turističke zajednice grada ili općine,

– ustrojavanje turističko-informativnih centara,

– obavljanje drugih poslova od interesa za promicanje turizma na području općine ili grada.

U sustav razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji uključeni su i svi gradovi i općine koje kao jedinice lokalne samouprave unaprjeđuju uvjete za razvoj turizma. Pri tome se posebno ističu poslovi uređenja naselja, prostorno i urbanističko planiranje, komunalna djelatnost i infrastruktura, zaštita i unaprjeđenje prirodnog okoliša i drugi poslovi iz samoupravnog djelokruga¹⁷.

Naposlijetku, aktivnu ulogu u razvoju turizma imaju udruge te trgovačka društva, obrtnici i građani koji obavljaju turističku djelatnost u seoskom, zdravstvenom, lovnom, sportskom, i drugim oblicima turizma¹⁸.

¹³ Zakon o boravišnoj pristojbi – pročišćeni tekst, "Narodne novine" broj 35/95, 55/99 i 64/00.

¹⁴ Zakon o članarinama u turističkim zajednicama – pročišćeni tekst, "Narodne novine" broj 35/95 i 52/95.

¹⁵ Za područje Zagrebačke, Krapinsko-zagorske, Varaždinske, Karlovačke, Međimurske, Koprivničko-križevačke, Bjelovarsko-bilogorske i Sisačko-moslavačke županije.

¹⁶ Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma, "Narodne novine" broj 30/94.

¹⁷ Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samopopravi, "Narodne novine" broj 33/01.

¹⁸ Zakon o turističkoj djelatnosti, "Narodne novine" broj 8/96 i 76/98.

5. ZAKLJUČAK

Zagrebačka županija sa svojim povoljnim geografskim položajem i bogatstvom raznolikih prirodnih i kulturno-povijesnih turističkih resursa, ima izvrstan turistički i gospodarski potencijal. Veliki broj turističkih resursa nije formiran kao prepoznatljiva sastavnica turističke ponude.

Objektivna ograničenja razvitka turizma jesu nizak stupanj turističke opremljenosti, nedostatan održavanje raspoloživih resursa i neriješeni imovinsko-pravni odnosi, nedostatak većih smještajnih kapaciteta, nedostatak ugostiteljske ponude u blizini vrijednih turističkih destinacija, skromna sportsko-rekreacijska ponuda i nerazvijena prometna infrastruktura. Slabosti su rezultat nedovoljne organiziranosti.

Analiza pokazuje da postoji potražnja za turističkim proizvodima, ali jaka konkurencija u okruženju oduzima tržišni udio Zagrebačkoj županiji. Razvojne prilike valja iskoristiti, a za to je potrebna dugoročno usmjerena promjena svjetonazora, davanje prilika poduzetnicima koji će unijeti duh optimizma i biti poticaj drugima. U dosadašnjem razdoblju pokrenuto je niz razvojnih programa/projekata, čiji se rezultati mogu poboljšati primjenom novog koncepta razvitka turizma u Zagrebačkoj županiji.

“Novi pristup” razvitku turizma u Zagrebačkoj županiji temelji se na konceptu “turističkog klastera” i konceptu konkurentskih prednosti. “Cluster” je skup međusobno komplementarnih tvrtki, proizvoda i usluga u pojedinim geografskim područjima Županije, prilagođenih preferencijama potrošača-turista. Sastavnice “klastera” su turistički resursi/atrakcije, infrastruktura, poduzetnici i institucionalni okvir. Ključ za uspjeh “klastera” jesu koordinacija i kooperacija između privatnog i javnog sektora. U konačnici primjena koncepta “klastera” rezultira u brojnim pozitivnim sinergijskim učincima unutar formiranih “klastera” i u okruženju.

Županija može razviti svoju konkurentsku prednost u turizmu putem diferencijacije, čiji su izvori atraktivni krajolik s ambijentom, sačuvani okoliš, zajedno sa prepoznatljivom tržišnom markom, inovacijama, agresivnom promocijom, partnerstvom i sinergijom u “clusteru”. U formiranju konkurentске ponude valja razvijati turističke proizvode u području sljedećih oblika turizma: izletničko-rekreacijski turizam, kulturno-povijesni, tranzitni turizam, vjerski turizam, zdravstveni turizam, seoski turizam, i lovni i ribolovni turizam.

Održivi razvoj turizma u Zagrebačkoj Županiji sagledava se u sklopu strategije razvoja Zagrebačke županije. Ciljevi strategije razvoja turizma jesu povećati konkurentnost turističkog proizvoda Županije na temelju diferencijacije ponude uz konkurentске cijene, poboljšati rezultate u turizmu i maksimizirati koristi iz turističkog “klastera”. Za postizanje ovih ciljeva identificirano je devet programa:

- Inventarizacija turističkih resursa
- Priprema i izrada prostornih planova
- Nastavak i novi radovi na uređenju i privođenju komercijalnoj turističkoj namjeni prirodnih, kulturnih i povijesnih resursa i atrakcija
- Razvoj seoskog turizma,
- Prepoznatljiva promocija županijske turističke ponude,
- Obrazovni programi stručnog osposobljavanja,
- Intenziviranje suradnje s drugim županijama, Gradom Zagrebom i prekogranične regionalne suradnje,
- Institucijske i financijske potpore poduzetnicima, turističkim zajednicama i nevladinim udrugama,
- Izgradnja županijskoga “turističkog klastera”.

U provedbi programa bitna je kontinuirana koordinacija i partnerstvo. Ustraje se na aktivnoj uključenosti svih nositelja razvoja turizma (Županije, gradova i općina, turističke zajednice, Regionalne razvojne agencije, poduzetnika i drugih) u uspostavi uvjeta, pravila igre i ponašanja te izvedbenim aktivnostima na terenu.

LITERATURA

- Cardo d.o.o., 1998. Konceptija projekta razvoja specijalne bolnice “Naftalan” Ivanić Grad 1998.–2001., Zagreb,
- Državni zavod za statistiku, Priopćenja, različita go-dišta,
- Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis 2003,
- Ekonomski institut, Zagreb, 2003. Strategija i programi održivog gospodarstvenog razvitka Zagrebačke županije,
- “Glasnik Zagrebačke županije” broj 14/99, Zagreb,
- “Glasnik Zagrebačke županije” broj 18/01, Zagreb,
- IKON d.o.o., 2003., Program zaštite okoliša Zagrebačke županije, Zagreb,
- Institut prometa i veza, Zagreb, 2003. Prometni projekt obavijesne i turističke signalizacije Ivanić Grada,
- Institut prometa i veza, Zagreb, 2003., Prometni projekt obavijesne i turističke signalizacije za grad Jastrebarsko i šire gradsko područje,
- Institut prometa i veza, Zagreb, 2003., Prometni projekt obavijesne i turističke signalizacije Grada Velike Gorice,
- Institut za turizam, Zagreb, I. T. poslovne usluge d.o.o., 1994. Mogućnosti, potrebe i konceptija razvoja turizma Žumberka, pretprojekt,
- Institut za turizam, Zagreb, 1997. Strateški marketinški plan turizma: Zagrebačka županija,
- Institut za turizam, Zagreb, 2003. Sustav obilježavanja i interpretacije turističkih atrakcija Zagrebačke županije,
- Institut za turizam, Zagreb, 1986. Turistička valorizacija ornitološkog rezervata “Crna Mlaka”,
- Kušen, E., 2003., Prostorni plan područja posebnih obilježja Parka prirode “Medvednica”, Vrednovanje turističkih resursa Parka prirode “Medvednica”, Zagreb,
- Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel, 2000., Prostorni plan Zagrebačke županije – Studija zaštite kulturne baštine, Zagreb,
- Poduzetnički centar Samobor, 2004. Turistička zona – Po Sutli i Žumberku, Elaborat o ustanovljenju, Samobor,
- Program Vlade Republike Hrvatske u mandatnom razdoblju 2003.–2007., 23. 12. 2003., Zagreb,
- Statut Turističke zajednice Zagrebačke županije, 22. 12. 1997., Zagreb,
- Špoljarić Z., 1998. Konceptija projekta izgradnje športsko-rekreacijskog centra Ivanić Grad 1998.–2001.,
- Turistička zajednica Zagrebačke županije, Program rada za 2002. godinu s financijskim planom TZZŽ, Prijedlog programa rada za 2004. godinu s financijskim planom),
- Turistička zajednica Zagrebačke županije (online). Zagreb, TZZŽ, dostupno sa <http://www.tzzz.hr/dobrodosli.htm>,
- TZ Zagrebačke županije, Kulturno umjetničko društvo “Oštrc” Rude, 2003., Projekt – Otvorenje rudarskog muzeja u prirodi u Rudama kod Samobora, Rude,

– Ured za strategiju Vlade RH, 11/03, Hrvatska u 21. stoljeću – Turizam, Zagreb,

– Zagrebačka županija, 05/2002., Kratak izvještaj o kreditiranju poduzetnika u turizmu, dio materijala tematske sjednice Odbora za turizam ZZ, Zagreb,

– Zagrebačka županija, 2003., Plan rada Upravnog odjela za gospodarstvo ZZ za 2004. godinu, Obrazloženje prijedloga i realizacije proračuna upravnog odjela za gospodarstvo za 2003. godinu, Zagreb,

– Zagrebačka županija, Upravni odjel za gospodarstvo, 2004. Popis projekata (online). Zagreb, Zagrebačka županija, dostupno sa <http://wa.zagrebacka-zupanija.hr/projekti.asp?ured=8>,

– Zagrebačka županija, Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo, 2004. Popis projekata (online). Zagreb, Zagrebačka županija, dostupno sa <http://wa.zagrebacka-zupanija.hr/projekti.asp?ured=10>,

– Zakon o boravišnoj pristojbi – pročišćeni tekst, "Narodne novine" broj 35/95, 55/99 i 64/00,

– Zakon o članarinama u turističkim zajednicama – pročišćeni tekst, "Narodne novine" broj 35/95 i 52/95,

– Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, "Narodne novine" broj 33/01,

– Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma, "Narodne novine" broj 30/94,

– Zakon o turističkoj djelatnosti, "Narodne novine" broj 8/96 i 76/98,

– Županija u brojkama, Statistička informacija br. 2, Zagrebačka županija, Zagreb, 12/2001

2 Na temelju članka 20. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi ("Narodne novine" broj 33/01), članka 19. Statuta Zagrebačke županije ("Glasnik Zagrebačke županije" broj 16/01), članka 63. Poslovnika Županijske skupštine Zagrebačke županije ("Glasnik Zagrebačke županije" broj 18/01) i "Strategije i programa održivog gospodarskog razvitka Zagrebačke županije" ("Glasnik Zagrebačke županije" broj 4/03), Županijska skupština Zagrebačke županije na 28. sjednici održanoj 29. travnja 2004. donijela je

SMJERNICE I PROGRAMI RAZVOJA TURIZMA U ZAGREBAČKOJ ŽUPANIJU

UVOD

Turizam je strateško razvojno opredjeljenje Zagrebačke županije. Zasniva se na mjerljivoj razvojnoj prilici koja u sklopu turističke ponude može objediniti svrshodno korištenje njezinih prirodnih, kulturnih, povijesnih i proizvodnih resursa.

Provedene analize pokazuju da realni turistički potencijali Zagrebačke županije nisu iskorišteni. Slabosti su rezultat nedovoljne organiziranosti, pa se stoga i ustraje na potrebi koordinacije svih aktivnosti u partnerskom odnosu nositelja na izgradnji "turističkoga clustera Zagrebačke županije".

"Turistički cluster" valja razumijevati kao skup proizvoda i usluga koji su međusobno komplementarni i prilagođeni potrošačkim preferencijama potrošača-turista. Destinacijske značajke polazne su konkurentske prednosti, a one se u Zagrebačkoj županiji mogu identificirati kao specifični turistički resursi, tj. očuvani prirodni okoliš, kulturna i povijesna baština, te poljoprivredna proizvodnja i infra-

struktura. Riječ je o objektivnim čimbenicima kao potencijalnoj energiji koju valja iskoristiti racionalnom uporabom, intenzivnom proizvodnjom poljoprivrednih proizvoda prepoznatljivih tržišnih marki i izgradnjom gospodarske i informacijske infrastrukture. U tom pogledu valja istaknuti značaj "turističke rente" koju generiraju prirodni resursi, kulturna i povijesna baština, te poljoprivredna proizvodnja.

Dakako, potencijalnu energiju valja pretvoriti u kinetičku, tj. polazne konkurentske prednosti realizirati kao tržišne konkurentske prednosti. To se postiže izgradnjom prepoznatljivog "turističkoga clustera" konkretiziranog odgovarajućim razvojnim programima u turističkoj ponudi. Razumijevanje koncepta "turističkoga clustera" i njegova praktična realizacija osnovica je za internalizaciju učinaka, tj. povećanje dodane vrijednosti – kombinaciji turističke rente i dobiti, a sve utemeljeno na optimalnom korištenju županijskih resursa.

1. O SMJERNICAMA RAZVOJA TURIZMA U ZAGREBAČKOJ ŽUPANIJU

Polazeći od "Strategije i programa održivog gospodarskog razvitka Zagrebačke županije" vizija turističke djelatnosti u Županiji utvrđuje se na sljedeći način:

"Zagrebačka županija ima konkurentsku prednost u turističkoj ponudi, racionalno su komercijalizirani turistički resursi, stvoren je prepoznatljiv tržišni ugled destinacije, a turizam postao jedan od nositelja županijskoga razvitka".

Na toj crti i na temelju razvojnih programa kane se ostvariti sljedeći rezultati:

1. Ostvaren je "cjeloviti turistički proizvod"
2. Turistički resursi su adekvatno opremljeni,
3. Stvorene su prepoznatljive tržišne marke turističkih proizvoda i usluga,
4. Inovacije se prihvaćaju i primjenjuju u ponudi,
5. Redovito se provodi analiza i usklađivanje prodajnih cijena,
6. Stvoreno je partnerstvo u lancu ponude turističkog proizvoda,
7. Povećana je razina znanja,
8. Stvorena je adekvatna institucionalna potpora turizmu,
9. Ruralni prostor je infrastrukturno opremljen,
10. Redovito se vrši istraživanje i segmentacija tržišta i usklađuju promotivne aktivnosti.

Da bi se rezultati postigli potrebno je ustrajati na sljedećim ključnim aktivnostima:

1. Organizacijski poduprijeti razvoj turizma,
 2. Razraditi kriterije u sustavu poticajnih mjera za provedbu projekata i značajnije pratiti razvoj turizma u proračunu,
 3. Ubrzano rješavati imovinsko-pravne odnose nad turističkim resursima,
 4. Razraditi promotivne akcije,
 5. Kontinuirano se brinuti za odnose s javnošću,
 6. Organiziranje stalnih seminara i specijaliziranih tečajeva,
 7. Osobito voditi brigu o koordinaciji, ustrajući na partnerstvu i odgovornosti nositelja
- Racionalna očekivanja su da će se za učinkovitu realizaciju razvojnih programa ostvariti i određene pretpostavke, a to su:
1. Makroekonomsko okruženje ostaje stabilno,

2. Politika Središnje države je u turističkoj djelatnosti dugoročno usmjerena i razvidna,

3. Poduzetnici u turizmu suglasni su sa strateškim odrednicama razvoja,

4. Visok je stupanj koordinacije svih subjekata u provedbi strateških opredjeljenja,

5. Proces decentralizacije se intenzivira i prihvaća kao pravo i obveza.

2. PROGRAMI I NOSITELJI

2.1. Inventarizacija turističkih resursa

2.1.1. Sadržaj

– Nastavak rada na izradi pouzdane, ažurne i razvidne baze podataka o turističkim resursima – vlasnička struktura, očuvanost, mogućnosti održive komercijalizacije, formiranje ponude.

2.1.2. Nositelji

– Upravni odjel za gospodarstvo,
– Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo,
– Jedinice lokalne samouprave,
– Turistička zajednica ŽŽ i Turističke zajednice gradova i općina.

2.2. Priprema i izrada prostornih planova

2.2.1. Sadržaj

– Ustrajati na planskoj izgradnji prostora bez izuzetaka i sukladno zakonskoj obvezi stvoriti institucionalne i izvedbene uvjete za uređenje prostora na crti održivoga razvitka

2.2.2. Nositelji

– Zavod za prostorno uređenje i zaštitu okoliša,
– Jedinice lokalne samouprave,
– Upravni odjel za gospodarstvo,
– Upravni odjel za promet i komunalnu infrastrukturu,
– Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo,
– Upravni odjel za financije.

2.3. Nastavak i novi radovi na uređenju i privođenju komercijalnoj turističkoj namjeni prirodnih, kulturnih i povijesnih resursa i atrakcija

2.3.1. Sadržaj

– Identificirati projekte i nadzirati sukladnost uređenja i privođenja turističkoj namjeni prirodnih resursa – parka prirode "Žumberak-Samoborsko gorje i Specijalnog ornitološkog rezervata "Crna Mlaka",

– Temeljem pouzdane inventarizacije utvrditi strukturu i dinamiku pripremnih radnji u razradi metodologije i definiranja kriterija u ponudi napuštenih šljunčara poduzetnicima za uređenje i prenamjenu u prostore sporta i rekreacije,

– Formirati ažurnu bazu podataka o dvorcima i kurijama, poticati rješavanje vlasničkih odnosa, usklađivati konkretne programe njihove obnove, definirati kriterije u ponudi potencijalnim poduzetnicima,

– Kontinuirano ustrajati na izgradnji vinskih, pješačkih i biciklističkih staza na crti komplementarnih sastavnica ponude u području izletničkoga turizma,

– Komplementiranje vjerskih okupljanja i manifestacija prikladnim sadržajima u području razvoja vjerskoga turizma,

– U području lovnoga i ribolovnog turizma i sukladno kriterijima održivoga razvoja, poticati izgradnju novih smještajnih kapaciteta komplementarnih razvoju seoskoga turizma i širenja portfelja proizvoda i usluga,

– Specijalnu bolnicu Naftalan osposobiti i njezin razvoj uskladiti s opredjeljenjem da ista bude nositelj zdravstvenog i lječilišnog turizma u Zagrebačkoj županiji, te potaknuti razradu i drugih programa na području Zagrebačke županije zasnovanih na korištenju prirodnih, izvorskih i termalnih voda, kao zdravstveno – rekreacijskih i sportskih lokaliteta,

– Razvoj osnovne (obiteljski i butik hoteli s autohtonom ponudom i atmosferom specifičnom za područje, pansioni) i komplementarne smještajne ponude Županije (privatni smještaj u sobama i apartmanima u autohtonom ambijentu tradicijske arhitekture ovog područja, kampovi radi prirodne datosti terena i tranzitnog karaktera, servisne zone i zone za autodomove i sl.),

– Razvoj i podizanje razine ugostiteljske ponude – "okrupnjavanjem" ili uspostavljanjem iste pri važnijim turističkim lokalitetima i destinacijama, važnost je podizanje razine kvalitete i ambijentalnoj i arhitektonskoj autohtonosti područja i gastro i eno ponude Županije.

2.3.2. Nositelji

– Upravni odjel za gospodarstvo u suradnji,
– Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo,
– Zavod za prostorno uređenje i zaštitu okoliša,
– Upravni odjel za promet i komunalnu infrastrukturu,
– Odgovarajuća tijela – odjeli jedinica lokalne samouprave,
– Regionalna razvojna agencija,
– Turistička zajednica Zagrebačke županije u suradnji s turističkim zajednicama gradova i općina i specijaliziranim nevladinim udrugama.

2.4. Razvoj seoskog turizma

2.4.1. Sadržaj

– Kontinuirano poticanje razvoja kapaciteta, širenja portfelja i ustrajanje na prepoznatljivoj kvaliteti proizvoda i usluga u ruralnom prostoru Županije utemeljenog na tržišnoj marki i kombinaciji izletničkog i boravišnog turizma,

– zaštita, očuvanje i stavljanje u turističku funkciju autohtone tradicijske arhitekture Županije kroz projekte revitalizacije tradicijskih kuća, mikrodestinacije tradicijskih sela, mlinova-vodenica i slično,

– kontinuirani informativno-edukativni susreti (predavanja) i kontakti s lokalnim stanovništvom, lokalnom samoupravom i mjesnim odborima, u cilju ispitivanja svijesti, prepoznavanja spremnosti i zainteresiranosti određenog područja Županije i problematike istog područja, vezano uz razvoj turizma na ruralnom prostoru.

2.4.2. Nositelji

– Upravni odjel za gospodarstvo,
– Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo,
– Odgovarajuća tijela-odjeli jedinica lokalne samouprave,
– Regionalna razvojna agencija.

2.5. Prepoznatljiva promocija županijske turističke ponude

2.5.1. Sadržaj

– Usklađivanje i ujednačivanje načina obilježavanja prilaza Županiji, izrada prepoznatljivih informacijskih punktova, karata, planova, promotivnih materijala i manifestacija na crti “županijske tržišne marke”.

2.5.2. Nositelji

– Upravni odjel za gospodarstvo,
– Odgovarajuća tijela-odjeli jedinica lokalne samouprave,
– Turistička zajednica Zagrebačke županije.

2.6. Obrazovni programi stručnog osposobljavanja

2.6.1. Sadržaj

– Kontinuirana briga, organiziranje i izvođenje specijalističkih programa i seminara obnove i proširenja znanja za poduzetnike, djelatnike u tijelima lokalne samouprave i turističkim zajednicama.

2.6.2. Nositelji

– Upravni odjel za gospodarstvo,
– Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo,
– Turistička zajednica Zagrebačke županije,
– Regionalna razvojna agencija.

2.7. Intenziviranje suradnje s drugim županijama, Gradom Zagrebom i prekogranične regionalne suradnje

2.7.1. Sadržaj

– Primjerima poticati suradnju s okruženjem, drugim županijama, te osobito s Gradom Zagrebom i na crti regionalne suradnje konkretizirati zajedničke projekte sa susjednim slovenskim područjima, institucijama, poduzetnicima i stanovništvom

2.7.2. Nositelji

– Upravni odjel za gospodarstvo,
– Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo,
– Odgovarajuća tijela-odjeli jedinica lokalne samouprave,
– Regionalna razvojna agencija.

2.8. Institucijske i financijske potpore poduzetnicima, turističkim zajednicama i nevladinim udrugama

2.8.1. Sadržaj

– Nastavak i intenziviranje institucijske i financijske potpore poduzetnicima u procesima identifikacije tržišnih prilika, planiranja poslovanja i razvoja, zasnovanog na jačanju uloge i stvaranja koordinirane mreže poduzetničkih centara, inkubatora i zona, te pronalaženju povoljnih izvora financiranja. Nastavak suradnje sa sustavom turističkih zajednica Županije, gradova i općina kroz planiranje programa s aktivnostima i proračunskim sredstvima na projektima od zajedničkog značaja za promociju turizma i “turističkog proizvoda” Županije.

2.8.2. Nositelji

– Upravni odjel za gospodarstvo,
– Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo,

– Odgovarajuća tijela-odjeli jedinica lokalne samouprave,
– Regionalna razvojna agencija,
– Poduzetnički centri, inkubatori i zone,
– Turistička zajednica Zagrebačke županije i sustav TZG i TZO.

2.9. Izgradnja županijskoga “turističkog clustera”

2.9.1. Sadržaj

– Identifikacija i koordinacija multidisciplinarnih i zajedničkih aktivnosti, promocija koncepta, međusobne informiranosti i definiranje sastavnica “turističkoga clustera”.

2.9.2. Nositelji

– Upravni odjel za gospodarstvo,
– Upravni odjel za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo,
– Zavod za prostorno uređenje i zaštitu okoliša,
– Upravni odjel za promet i komunalnu infrastrukturu
– Odgovarajuća tijela-odjeli jedinica lokalne samouprave,
– Turistička zajednica Zagrebačke županije u suradnji s turističkim zajednicama gradova i općina i specijaliziranim nevladinim udrugama.

3. O IZVEDBI RAZVOJNIH PROGRAMA

Da bi koncept “turističkoga clustera” postao sastavnicom gospodarskoga i društvenog svjetonazora svih sudionika, potrebno je zadovoljiti i određene uvjete. Nužno je osigurati normu u ponašanju, definirati stabilne institucionalne okvire koji omogućuju stvaranje lanca dodane vrijednosti i razvidnim čine međuovisnost različitih djelatnosti u “clusteru”, pa time i olakšanu realizaciju poslovnih i razvojnih nakana.

Organizirani nastup na tržištu i puno razumijevanje endogenih veza u skupu kratkoročno sukobljivih interesa pojedinih sudionika “clustera” nameću koordinaciju kao jednu od ključnih aktivnosti.

Poduzetnička inicijativa, tj. kreacija u formiranju ponude novih proizvoda i usluga namijenjenih turističkom tržištu, osmišljavanje novih programa i investicije drže se preduvjetima realizacije narečenih tržišnih konkurentnih prednosti.

Ma kako prihvatljivi bili koncepti i obrazloženja, činjenica je da bez djelatnog partnerstva u provedbi lijepo sročeni opredjeljenja i programa nije moguće ostvariti internalizaciju učinaka i njihovo multiplikativno djelovanje na gospodarski i društveni razvoj Županije. Stoga se i u području turizma, kao i u ostalim prioritetnim i turizmu komplementarnim područjima poljoprivrede i ruralnog razvitka, malog i srednjeg poduzetništva, te gospodarske infrastrukture, ustraje na aktivnoj uključenosti Županije, općina, gradova i turističkih zajednica u uspostavi uvjeta, pravila igre i ponašanja, te izvedbenim aktivnostima na terenu.

Polazeći od objektivnih uvjeta i polaznih konkurentnih prednosti, te zasnivajući realizaciju svoje razvojne strategije u turizmu na konceptu “turističkoga clustera”, Zagrebačka županija ima priliku repositionirati se na sve zahtjevnijem i konkurentnijem turističkom tržištu.

U tome pogledu, međutim, nije dovoljno raspolagati samo s turističkim resursima, već su potrebne i sposobnosti da se raspoloživi resursi i racionalno iskoriste. Potencijalna energija koja ishodište ima u značajkama destinacije nužan je, dakle, ali ne i dovoljan uvjet za uspjeh. Potrebno je,

naime, stvoriti i uvjete da se polazne konkurentne prednosti pretvore u djelatnu tržišnu konkurentnost i povećanje dodane vrijednosti.

Osmišljavanje programa u ponudi i kompletiranje "turističkoga clustera" zadatak je svih subjekata u partnerstvu. Oni svaki za sebe u svome dijelu nadležnosti, odgovornosti i uloge preuzimaju poslovne i razvojne rizike.

U pojednostavljenoj podjeli poslova i zadataka, može se reći da Županija, općine i gradovi brinu o izgradnji institucionalne, gospodarske i informacijske infrastrukture, a poduzetnici o svojim razvojnim programima, konkurentnim po strukturi ponude, kvaliteti i cijenama.

Održivi razvoj turizma u Zagrebačkoj županiji sagledava se u sklopu strategije razvitka Hrvatske i ostvarivih "konkurentskih prednosti" Zagrebačke županije. Formiranje turističke ponude polazi od analize sastavnica njezine konkurentnosti i temelji se na načelu ostvarivanja koncepta "turističkoga clustera" s nakanom internalizacije učinaka, tj. povećanja dodane vrijednosti. U tome pogledu se ustraje na superiornijoj turističkoj ponudi i prepoznatljivoj tržišnoj marki kao zalogu razlikovanja od konkurencije.

Diferencijaciju u razvoju županijskoga turizma valja sagledavati u racionalnom iskorištenju resursa u učinkovitoj kombinaciji sa suvremenim znanjima koje su ishodište inovacija, kreiranja nove potražnje nudenjem prepoznatljive tržišne marke.

Prihvatanje koncepta "turističkoga clustera" otvara prostor za praktično partnerstvo, kooperaciju i nužno doводи do koordinacije među sudionicima, generira sinergiju i mjerljivim učincima izraženim povećanjem dodane vrijednosti.

Ostvarivanje tržištem potvrđene konkurentne turističke ponude Zagrebačke županije sagledava se osobito u razvoju izletničko-rekreativnog, vjerskog, kulturnog, manifestacijskog turizma (događanja tijekom cijele godine), zdravstvenog, lovnog i ribolovnog, seoskog, eko i etno turizma na ruralnom prostoru Županije.

Izgradnja "turističkoga clustera" povratno i pozitivno utječe na iskorištenje ekonomije obujma, podjelu troškova, bržu informiranost, te na disperziju poslovnoga i razvojnog rizika. Nemali je učinak i na pozitivnu društvenu integritetnost, praktično shvaćanje međuovisnosti i potrebu partnerstva.

Dakako, riječ je o poslovnom, razvojnom i društvenom partnerstvu u procesu stvaranja dodane vrijednosti. Kada je riječ o njezinoj raspodjeli i premda je riječ o "clusteru", tržišni kriteriji konkurentnosti, superiornosti, kvalitete i cijena određuju koliko kome "zajednički" stvorene dodane vrijednosti u tome i pripada.

Preduvjet za postizanje tržišnih konkurentskih prednosti u turizmu Zagrebačke županije aktiviranje je postojećih resursa. Za to je potrebna izvedbena sposobnost, znanje o tome kako ih iskoristiti, te na koji način ih komplementirati razvojem institucionalne, informacijske i gospodarske infrastrukture, poljoprivrednim proizvodima s vlastitom tržišnom markom, agresivnom promidžbom i takvom kadrovskom ekipiranošću koja sama po sebi ističe destinaciju kao privlačnu i poželjnu.

U idućem srednjoročnom razdoblju, turistička tržišna pozicija Zagrebačke županije ovisit će značajnim dijelom o Gradu Zagrebu i razvoju "komplementarnih proizvoda" koji mogu nadopuniti i dalje razvijati turističku ponudu. Racionalno je očekivati da će razvojem Grada Zagreba rasti i broj turista u njemu, pa je to prilika Zagrebačkoj žu-

paniji da iskoristi svoju položajnu rentu, te vodeći brigu o strukturi zagrebačkih gostiju, ponudi im njima zanimljive izletničko-rekreativne, odmorišne i zabavne, tradicijske, kulturne sadržaje, te druge karakteristične sadržaje ruralnog prostora s naglaskom na seoskom turizmu, eko i etno sadržajima.

Ustrajući na segmentaciji i diverzifikaciji turističke ponude, važnim se drži razvojem specifičnih turističkih proizvoda i usluga pojedinih mikroregija koje bi takvu usmjerenost zasnivale na osobitostima mikrodestinacija. Poticanje takvoga usmjerenja i praktično bi rezultiralo prepoznatljivošću, a bilo bi u skladu s konceptom "turističkoga clustera", u sklopu kojega bi se ipak razaznavalo što se to posebno nudi, kakve je kvalitete i kolike su cijene.

Važnu ulogu u komercijalizaciji turističkog proizvoda ima snažna, sadržajno osmišljena i organizirana promidžba. Ona bi se trebala usmjeriti prema specifičnim tržišnim segmentima kako na domaćem tako isto i na stranom tržištu. U tome pogledu ističe se važnost brošura, plakata, turističkih karata, vodiča, tematskih brošura po proizvodima, turističkih web stranica i osobito sudjelovanje na sajmovima, gajenje dobrih odnosa s javnošću, studijske grupe novinara i predstavnika putničkih agencija, komplementiranih posebnim promocijskim akcijama, oglašavanjem u medijima, te mjerenjem učinkovitosti takvih aktivnosti.

4. KOORDINACIJA AKTIVNOSTI

Sukladno značajkama razvojnih programa, te izuzetne važnosti koordinacije svih aktivnosti u procesu njihove realizacije, utvrđuje se Koordinacijski odbor za provedbu smjernica i programa razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji kojeg čine:

1. Pročelnik Upravnog odjela za gospodarstvo – predsjednik,
2. Pročelnik Upravnog odjela za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo – član,
3. Pročelnik Upravnog odjela za promet i komunalnu infrastrukturu – član,
4. Ravnatelj Zavoda za prostorno uređenje i zaštitu okoliša – član,
5. Pročelnik Upravnog odjela za financije – član,
6. Direktorica Turističke zajednice – član,
7. Direktor Regionalne razvojne agencije – član.

Zadaci Koordinacijskoga odbora su da:

- brine o usklađivanju svih aktivnosti u sklopu razvojnih programa,
- u suradnji s odgovarajućim nositeljima programa identificira pojedine projekte pripremljene za izvedbu i financiranje,
- identificira, informira, analizira i u koordinaciji s nositeljima i predlagateljima programa, projekata i akcija predlaže prihvatljive financijske konstrukcije,
- potiče učinkovitu izvedbu programa, pojedinih projekata i akcija,
- analizira i izvještava o izvedbenim aktivnostima u programima, projektima i akcijama,
- predlaže izmjene i dopune pojedinih aktivnosti i njihovoga redoslijeda sukladno izmijenjenim okolnostima u okružju,
- priprema godišnja izvješća o programima, projektima i akcijama.

5. SREDSTVA

Kada je riječ o potrebnim sredstvima za financiranje razvojnih programa, projekata i akcija u turizmu Zagrebačke županije ističe se sljedeće:

- na ovoj razini spoznaje ne raspolaže se takvim, fizičkim i financijskim podacima, temeljem kojih bi se mogli utvrditi nominalni iznosi sredstava za financiranje razvojnih programa, projekata i akcija

- u uvjetima neizvjesnosti i općih financijskih ograničenja drži se nepotrebnim ustrajati na mogućim procjenama potrebnih sredstava, jer i potrebna sredstva ovise o pripremljenosti programa, projekata i akcija za izvedbu

- pod izvorima financiranja ne moraju se uvijek razumijevati samo proračunska sredstva Središnje države, Županije, općina i gradova, već i drugi izvori.

Zadužuje se Koordinacijski odbor da u sklopu svojih poslova i zadataka, a sukladno izvedbenoj pripremljenosti programa, projekata i akcija predlaže izvore i način financiranja.

Koordinacijski odbor se pritom vodi načelom ažurne koordinacije s nositeljima i predlagateljima programa, projekata i akcija, te ustraje na takvoj strukturi izvora financiranja koja će u različitim kombinacijama sadržavati:

- proračunska sredstva i financijske poticaje Središnje države po osnovi posebnih, a turističkoj djelatnosti komplementarnih programa, projekata i akcija,

- proračunska sredstva i financijske poticaje Županije po osnovi posebnih, a turističkoj djelatnosti komplementarnih programa, projekata i akcija,

- proračunska sredstva i financijske poticaje općina i gradova po osnovi posebnih, a turističkoj djelatnosti komplementarnih programa, projekata i akcija,

- sredstva poduzetnika,
- poticajna sredstva iz strukturnih i regionalnih europskih fondova,

- kreditna sredstva banaka,

- druge izvore.

Županijsko poglavarstvo Zagrebačke županije, na prijedlog Koordinacijskog odbora ili upravnih tijela Zagrebačke županije i sukladno raspoloživim proračunskim sredstvima Zagrebačke županije, donosi odluku o provođenju pojedinih projekata namijenjenih razvoju turizma u Zagrebačkoj županiji.

6. ZAVRŠNE ODREDBE

6.1.

Stupanjem na snagu ovih "Smjernica i programa razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji" prestaje važiti Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva u turizmu s naglaskom na razvoj ruralnog prostora ("Glasnik Zagrebačke županije" broj 14/99).

6.2.

Ove Smjernice i programi razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji stupaju na snagu danom objave u "Glasniku Zagrebačke županije".

Klasa: 021-01/04-01/86

Urbroj: 238/1-01-04-19

Zagreb, 29. travnja 2004.

Predsjednica
Županijske skupštine
Palma Klun-Posavec, prof., v. r.

3 Na temelju članka 16. i 19. Statuta Zagrebačke županije ("Glasnik Zagrebačke županije" broj 16/01) i članka 63. Poslovnika ("Glasnik Zagrebačke županije" broj 18/01) izražavajući svoj stav o stanju i inicijativama u zaštiti kulturnih dobara na području Zagrebačke županije putem tematske rasprave provedene na 27. sjednici održanoj dana 30. ožujka 2004. godine, te Županijske skupštine na 28. sjednici održane 29. travnja 2004. godine donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

I.

Prihvaća se radni materijal Poglavarstva – "Zaštita kulturnih dobara na području Zagrebačke županije" kao podloga za raspravu na tematskoj sjednici Županijske skupštine Zagrebačke županije.

II.

Županijska skupština upućuje Poglavarstvu Zagrebačke županije sljedeće inicijative:

- osnivanje Povjerenstva za zaštitu kulturne baštine Zagrebačke županije;

- voditi brigu o sistematičnijem odnosu Zagrebačke županije i Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Zagrebu;

- uputiti mišljenje i stav za potrebom kadrovskog pojačanja Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Zagrebu za područje Zagrebačke županije;

- zatražiti od Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Zagrebu da se, uvažavajući sve potrebe zaštite kulturnih dobara, izgradi učinkovit sustav izdavanja dozvola koji neće biti ograničavajući faktor u rješavanju tekućih pitanja lokalne samouprave.

- kod izrade prijedloga Programa za 2005. godinu razmotriti mogućnost povećanja sredstava za namjenu zaštite kulturne baštine na području Zagrebačke županije;

- razmotriti mogućnost kadrovske preraspodjele unutar adekvatnog Upravnog odjela ili mogućnost zapošljavanja stručne osobe koja bi bila zadužena za navedenu problematiku.

III.

Ovaj Zaključak stupa na snagu danom objave u "Glasniku Zagrebačke županije".

Klasa: 021-01/04-01/86

Urbroj: 238/1-01-04-20

Zagreb, 29. travnja 2004.

Predsjednica
Županijske skupštine
Palma Klun-Posavec, prof., v. r.

□ ZAGREBAČKA ŽUPANIJA

UPRAVNI ODJEL ZA PROSVJETU, KULTURU, ŠPORT
I TEHNIČKU KULTURU ŽUPANIJSKI ZAVOD
ZA PROSTORNO UREĐENJE I ZAŠTITU OKOLIŠA

ZAŠTITA KULTURNIH DOBARA NA PODRUČJU ZAGREBAČKE ŽUPANIJE

– podloga za raspravu na tematskoj sjednici
Županijske skupštine –
Zagreb, veljača 2004.

1. PRAVNI TEMELJI

Kulturna baština predstavlja ukupnost vrednota određene sredine koju čine materijalna dobra od kulturnog,

znanstvenog i povijesnog značenja te nematerijalizirani oblici čovjekovog stvaralaštva prošlosti. Ovakvo određena kulturna baština obuhvaća ukupnost čovjekova stvaralaštva, u kojem su naknadno prepoznata spomenička svojstva i zbog kojih se to stvaralaštvo zaštićuje i čuva. Pojedinačni predmeti i pojave kulturne baštine te njezini pojedini dijelovi predstavljaju pojedinačno zaštićena kulturna dobra.

Kulturna baština je heterogena – s obzirom na: predmet: spomenička, dokumentarna, knjiška, muzejska, znanstveno-obrtnička, običajna; s obzirom na kategorizaciju dobara: nepokretna, pokretna i nematerijalna; s obzirom na pravni status: javna, polujavna i privatna.

Graditeljska baština samo je dio kulturne baštine, odnosno ona čini ukupnost nepokretnih kulturnih dobara, te ima dvojak karakter:

1. predstavlja povijesnu činjenicu i dio je kulturne baštine naroda na određenom području te kao takva služi za zadovoljenje ljudske potrebe za vlastitim identitetom;
2. predstavlja stvarnu baštinu koja doživljava materijalne i duhovne promjene.

Pod pojmom graditeljske baštine u okviru šireg pojma kulturne baštine podrazumijevaju se nepokretna kulturna dobra nastala ljudskom djelatnošću od prapovijesti do suvremenih ostvarenja, čija se vrijednost priznaje s kulturno povijesnog, umjetničkog, znanstvenog, arhitektonskog, urbanističkog, tehničkog, socijalnog i etnološkog stajališta. Nepokretna kulturna dobra kao skup svih kulturno-povijesnih vrijednosti očuvanih do naših dana, materijalni su tragovi više tisuća godina duge povijesti naseljavanja i života nekog područja.

Kulturno dobro je širok pojam, koji između ostalog obuhvaća i povijesni krajolik i grad i kuću, sliku i dokument, tradicionalni obrt i dijalekt. Svako od ovih i drugih kulturnih dobara ima svoje vlastite razloge za zaštitu, a jednako tako svako ima i svoje vlastite metode zaštite. Ovdje je naglasak na zaštiti graditeljskog nasljeđa, a to su nepokretna kulturna dobra: grad, selo, naselje ili njegov dio; građevina i njezini dijelovi, te građevina s okolišem. Grad, selo, naselje ili njegov dio naziva se kulturno-povijesnom cjelinom, a često se naziva i ambijentalnom cjelinom.

Pod pojmom zaštite kulturnog dobra podrazumijeva se provedba mjera zaštite pravne i stručne naravi propisanih na osnovi odredaba zakona koje su sukladne pravilima konzervatorske struke, dok se pod pojmom očuvanja kulturnog dobra podrazumijeva provedba mjera zaštite i očuvanja u cilju produženja trajanja spomeničkih svojstava kulturnog dobra.

Ustavom Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 41/01 – pročišćeni tekst) određena su osnovna prava te je utvrđeno da su stvari i nekretnine od osobitog kulturnog i povijesnog značenja od interesa za Republiku Hrvatsku i da stoga uživaju njezinu osobitu zaštitu.

Članak 52.

More, morska obala i otoci, vode, zračni prostor, rudno blago i druga prirodna bogatstva, ali i zemljište, šume, biljni i životinjski svijet, drugi dijelovi prirode, nekretnine i stvari od osobitog kulturnoga, povijesnoga, gospodarskog i ekološkog značenja, za koje je zakonom određeno da su od interesa za Republiku Hrvatsku, imaju njezinu osobitu zaštitu.

Zakonom se određuje način na koji dobra od interesa za Republiku Hrvatsku mogu upotrebljavati i iskorištavati ovlaštenici prava na njima i vlasnici, te naknada za ograničenja kojima su podvrgnuti.

Članak 134.

Jedinice lokalne samouprave obavljaju poslove iz lokalnog djelokruga kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a osobito poslove koji se odnose na uređenje naselja i stanovanja, prostorno i urbanističko planiranje, komunalne djelatnosti, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i sport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu.

Jedinice područne (regionalne) samouprave obavljaju poslove od područnog (regionalnog) značenja, a osobito poslove koji se odnose na školstvo, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu te planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova.

Poslovi lokalnog i područnog (regionalnog) djelokruga uređuju se zakonom. Prilikom dodjeljivanja tih poslova prednost će imati ona tijela koja su najbliža građanima.

Prilikom određivanja djelokruga jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave mora se voditi računa o širini i prirodi poslova i o zahtjevima učinkovitosti i ekonomičnosti.

Te su odredbe dalje razrađene Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine" broj 69/99 i 151/03), kao i posebnim zakonima koji se odnose na tu djelatnost, pa su tako Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara uređene vrste kulturnih dobara, uspostavljanje zaštite nad kulturnim dobrom, obveze i prava vlasnika kulturnih dobara, mjere zaštite i očuvanja kulturnih dobara, obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, obavljanje upravnih i inspekcijskih poslova, financiranje zaštite i očuvanja kulturnih dobara, kao i druga pitanja u svezi sa zaštitom i očuvanjem kulturnih dobara.

Članak 2.

Kulturna dobra od interesa su za Republiku Hrvatsku i uživaju njezinu osobitu zaštitu.

Kulturna dobra u smislu ovog Zakona jesu:

- pokretne i nepokretne stvari od umjetničkoga, povijesnoga, paleontološkoga, arheološkoga, antropološkog i znanstvenog značenja;
- arheološka nalazišta i arheološke zone, krajolici i njihovi dijelovi koji svjedoče o čovjekovoj prisutnosti u prostoru, a imaju umjetničku, povijesnu i antropološku vrijednost,
- nematerijalni oblici i pojave čovjekova duhovnog stvaralaštva u prošlosti kao i dokumentacija i bibliografska baština i
- zgrade, odnosno prostori u kojima se trajno čuvaju ili izlažu kulturna dobra i dokumentacija o njima.

Članak 3.

Kulturna dobra bez obzira na vlasništvo, preventivnu zaštitu ili registraciju uživaju zaštitu prema odredbama ovoga Zakona.

¹ Jadran Antolović: Ekonomsko vrednovanje graditeljske baštine, Zagreb, Mikrorad, 1998., str. 6.

² Bilušić: Graditeljska baština, u: Jastrebarsko 1249.–1999., Jastrebarsko, Slap, 2001.

Članak 4.

Vlasnici i nositelji prava na kulturnom dobru, te drugi imatelji kulturnoga dobra odgovorni su za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara prema odredbama ovoga Zakona.

Za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara, za određivanje mjera zaštite i nadzor nad njihovim provođenjem, u sklopu svoga djelokruga skrbe i odgovorna su tijela državne uprave, tijela lokalne samouprave i uprave i tijela lokalne samouprave u području kulture, prostornog planiranja i uređenja prostora, zaštite okoliša, graditeljstva, stambenog i komunalnog gospodarstva, turizma, financija, unutarnjih poslova i pravosuđa sukladno zakonu i drugim propisima.

Svi su građani dužni skrbiti o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, te prijaviti nadležnom tijelu dobro za koje se predmnijeva da ima svojstvo kulturnoga dobra.

Članak 5.

Svrha je zaštite kulturnih dobara:

- zaštita i očuvanje kulturnih dobara u neokrnjenom i izvornom stanju, te prenošenje kulturnih dobara budućim naraštajima,
- stvaranje povoljnijih uvjeta za opstanak kulturnih dobara i poduzimanje mjera potrebnih za njihovo redovito održavanje,
- sprječavanje svake radnje kojom bi se izravno ili neizravno mogla promijeniti svojstva, oblik, značenje i izgled kulturnog dobra i time ugroziti njegova vrijednost,
- sprječavanje protupravnog postupanja i protupravnog prometa kulturnim dobrima, te nadzor nad iznošenjem i uvozom kulturnih dobara,
- uspostavljanje uvjeta da kulturna dobra prema svojoj namjeni i značenju služe potrebama pojedinca i općem interesu.

Članak 6.

Pojedini pojmovi u smislu ovoga Zakona imaju sljedeća značenja:

1. zaštita kulturnog dobra jest poglavito provedba mjera zaštite pravne i stručne naravi propisanih odredbama ovoga Zakona, a sukladnih pravilima konzervatorske struke,

2. očuvanje kulturnoga dobra jest provedba mjera zaštite i očuvanja radi produženja trajanja spomeničkih svojstava kulturnoga dobra,

3. čuvanje kulturnoga dobra je sustavno praćenje stanja kulturnoga dobra i osiguravanje njegove zaštite od svakog ugrožavanja toga dobra ili njegovih spomeničkih svojstava, kao i svake druge protupravne ili neovlaštene uporabe,

4. održavanje kulturnoga dobra je sustavno praćenje stanja kulturnoga dobra te poduzimanje mjera i radova nužnih za očuvanje spomeničkih svojstava, cjelovitosti i namjene kulturnoga dobra,

5. kulturno-povijesnom cjelinom smatra se naselje ili dio naselja, kao i područje, koji su zaštićeni kao kulturno dobro,

6. nositelj prava na kulturnom dobru smatra se osim vlasnika i nositelj drugih stvarnih i obveznih prava na kulturnom dobru,

7. imatelj kulturnoga dobra jest svaka osoba koja na bilo koji način i po bilo kojoj osnovi drži kulturno dobro,

8. sustav mjera zaštite kulturnoga dobra jest ukupnost svih zaštitnih mjera utvrđenih radi potpune zaštite i očuvanja pojedinoga kulturnog dobra,

9. nadležno tijelo je Konzervatorski odjel Ministarstva kulture na čijem se području kulturno dobro nalazi, a za

područje Grada Zagreba Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu.

Kulturna dobra po Zakonu dijele se na:

- nepokretna kulturna dobra, pokretna kulturna dobra i nematerijalna kulturna dobra.

1. Nepokretna kulturna dobra.

Članak 7.

Nepokretno kulturno dobro može biti:

- grad, selo, naselje ili njegov dio,
- građevina ili njezini dijelovi, te građevina s okolišem,
- elementi povijesne opreme naselja,
- područje, mjesto, spomenik i obilježje u svezi s povijesnim događajima i osobama,
- arheološko nalazište i arheološka zona, uključujući i podvodna nalazišta i zone,
- područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima,
- krajolik ili njegov dio koji sadrži povijesno karakteristične strukture, koje svjedoče o čovjekovoj nazočnosti u prostoru,
- vrtovi, perivoji i parkovi,
- tehnički objekt s uređajima i drugi slični objekti.

2. Pokretna kulturna dobra

Članak 8.

Pokretno kulturno dobro može biti:

- zbirka predmeta u muzejima, galerijama, knjižnicama i drugim ustanovama, kao i u drugim pravnim osobama te državnim i upravnim tijelima uključujući i kod fizičkih osoba,
- crkveni inventar i predmeti,
- arhivska građa, zapisi, dokumenti, pisma i rukopisi,
- filmovi,
- arheološki nalazi,
- antologijska djela likovnih i primijenjenih umjetnosti i dizajna,
- etnografski predmeti,
- stare i rijetke knjige, novac, vrijednosni papiri, poštanske marke i druge tiskovine,
- dokumentacija o kulturnim dobrima,
- kazališni rekviziti, skice, kostimi i sl.,
- uporabni predmeti (namještaj, odjeća, oružje i sl.), prometna i prijevozna sredstva i uređaji, predmeti koji su značajna svjedočanstva razvitka znanosti i tehnologije.

1. Nematerijalna kulturna dobra

Članak 9.

Nematerijalno kulturno dobro mogu biti razni oblici i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom ili na drugi način, a osobito:

- jezik, dijalekti, govori i toponimika, te usmena književnost svih vrsta,
- folklorno stvaralaštvo u području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja, kao i druge tradicionalne pučke vrednote,
- tradicijska umijeća i obrti.

Očuvanje nematerijalnih kulturnih dobara provodi se izradbom i čuvanjem zapisa o njima, kao i poticanjem njihova prenošenja i njegovanja u izvornim i drugim sredinama.

Uobičajenom podjelom kojom se u svojem radu koriste konzervatorske službe, u nepokretna kulturna dobra ubrajaju se povijesna naselja, gradskog, malogradskog ili seoskog karaktera, povijesne građevine i sklopovi, tehničke građevine s uređajima, elementi povijesne opreme naselja, arheološka nalazišta, krajolici i njihovi dijelovi.

Grupu povijesnih građevina i sklopova čine: stari gradovi, kašteli, crkve i kapele, stambene građevine (dvorci, kurije, vile); građevine javne namjene (škole, željezničke stanice, hoteli) gospodarske i industrijske građevine.

U arheološka nalazišta i zone uključuju se istražena i prezentirana arheološka nalazišta, ali neistraženi i potencijalni lokaliteti i zone.

Kulturni krajolik je prostorna cjelina koja sadrži povijesno karakteristične strukture što svjedoče o čovjekovoj nazočnosti u prostoru, odnosno kulturnim krajolikom smatra se područje čiji je izgled određen djelovanjem i međudjelovanjem prirodnih i ljudskih čimbenika.

Članak 10.

Za dobra za koja se predmnijeva da imaju svojstvo kulturnoga dobra može se kao privremeno donijeti rješenje o preventivnoj zaštiti. Rješenje o preventivnoj zaštiti donosi nadležno tijelo prema mjestu gdje se dobro nalazi.

Rješenjem o preventivnoj zaštiti utvrđuje se predmet preventivne zaštite i rok na koji se određuje.

Rok na koji se određuje preventivna zaštita računa se do donošenja rješenja iz članka 12. ovoga Zakona, ali ne može biti dulji od 3 godine, osim za arheološka i podvodna arheološka nalazišta u slučaju kojih ne može biti dulji od 6 godina od dana donošenja rješenja.

Ako po proteku roka propisanog stavkom 3. ovoga članka ne bude doneseno rješenje kojim se utvrđuje svojstvo kulturnoga dobra rješenje o preventivnoj zaštiti pre-staje važiti.

Rješenjem kojim se uspostavlja preventivna zaštita nad nekretninama obvezno se utvrđuju prostorne međe dobra na koje se odnosi preventivna zaštita.

žalba na rješenje o preventivnoj zaštiti ne odgađa izvršenje rješenja.

Članak 12.

Svojstvo kulturnoga dobra, na temelju stručnog vrednovanja, utvrđuje Ministarstvo kulture rješenjem.

Rješenjem kojim se utvrđuje svojstvo nepokretnoga kulturnoga dobra obvezno se utvrđuju prostorne međe kulturnoga dobra koje se zaštićuje, a dostavlja se nadležnom katastru i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.

Rješenje o utvrđivanju svojstva kulturnoga dobra koje se odnosi na podvodno arheološko nalazište dostavlja se i nadležnoj lučkoj kapetaniji.

Rješenjem iz stavka 1. određuje se sustav mjera zaštite kulturnoga dobra i obveza upisa kulturnoga dobra u Registar, Listu zaštićenih kulturnih dobara.

Žalba na rješenje iz stavka 1. ovoga članka ne odgađa izvršenje rješenja.

Zakonom se utvrđuju dobra koja su od nacionalnog značenja i dobra koja su od lokalnog značenja.

Članak 13.

Kulturna dobra za koja se utvrdi da su od najvećega nacionalnog značenja za Republiku Hrvatsku upisuju se u posebni dio Registra, Listu kulturnih dobara nacionalnoga značenja.

Postupak vrednovanja kulturnih dobara iz stavka 1. ovoga članka obavlja posebno stručno povjerenstvo od pet

članova koje imenuje ministar kulture iz reda istaknutih stručnjaka za kulturnu baštinu.

Na temelju stručnog nalaza, povjerenstvo iz stavka 2. ovoga članka predlaže ministru kulture donošenje rješenja.

Rješenjem iz stavka 3. ovoga članka određuje se sustav mjera zaštite kulturnoga dobra.

Rješenje o žalbi donosi ministar kulture.

Članak 17.

Dobro za koje prema odredbama ovoga Zakona nije utvrđeno da je pod zaštitom kao kulturno dobro predstavničko tijelo županije, Grada Zagreba, grada ili općine može proglasiti zaštićenim, ako se nalazi na njihovu području.

Tijelo iz stavka 1. ovoga članka svojom će odlukom odrediti dobro koje proglašava zaštićenim, a način njegove zaštite utvrdit će uz prethodnu suglasnost nadležnog tijela, te osigurati uvjete i sredstva potrebna za provedbu odluke.

Odluku iz stavka 1. ovoga članka donositelj je dužan dostaviti Ministarstvu kulture.

Članak 18.

Za nepokretno i pokretno kulturno dobro mora biti utvrđen vlasnik.

Ako kulturno dobro nema vlasnika ili se on ne može utvrditi ili je nepoznat ili kulturno dobro ostane bez vlasnika, vlasnikom postaje Republika Hrvatska.

Članak 19.

Dobro za koje se predmnijeva da ima svojstva kulturnoga dobra, a nalazi se ili se nađe u zemlji, moru ili vodi, vlasništvo je Republike Hrvatske.

Osoba koja smatra da ima pravo vlasništva na dobru iz stavka 1. ovoga članka može kod nadležnog suda podići tužbu radi utvrđivanja prava vlasništva.

Na nađeno dobro primjenjuju se propisi o nalazu blaga.

Članak 20.

Vlasnik kulturnoga dobra obavezan je:

- postupati s kulturnim dobrom s dužnom pažnjom, a osobito ga čuvati i redovito održavati;
- provoditi mjere zaštite utvrđene ovim Zakonom i drugim propisima,
- o svim promjenama na kulturnom dobru, oštećenju ili uništenju, te o nestanku ili krađi kulturnoga dobra, odmah, a najkasnije sljedećeg dana obavijestiti nadležno tijelo,
- dopustiti stručna i znanstvena istraživanja, tehnička i druga snimanja, kao i provedbu mjera tehničke zaštite,
- omogućiti dostupnost kulturnoga dobra javnosti,
- očuvati cjelovitost zaštićene zbirke pokretnih kulturnih dobara,
- izvršavati sve druge obveze propisane ovim Zakonom i drugim propisima.

Članak 37.

Vlasnik koji namjerava prodati kulturno dobro dužan je najprije istodobno ponuditi ga Republici Hrvatskoj, županiji, Gradu Zagrebu, gradu ili općini na čijem se području to kulturno dobro nalazi navodeći cijenu i druge uvjete prodaje.

Prvenstvo u ostvarenju prava prvokupa ima grad ili općina u odnosu na županiju i Grad Zagreb, pa Republika Hrvatska.

Republika Hrvatska, županija, Grad Zagreb, grad ili općina mora se očitovati o toj ponudi u roku od 60 dana od dana primitka pisane ponude.

Ako se pravna osoba iz stavka 3. ovoga članka ne namjerava koristiti svojim pravom prvokupa, dužna je u roku od 30 dana od dana primitka ponude o tome obavijestiti druge pravne osobe koje imaju pravo prvokupa i vlasnika.

Nakon isteka roka iz stavka 3. ovoga članka vlasnik može kulturno dobro prodati drugoj osobi uz cijenu koja ne može biti niža od cijene navedene u ponudi i pod uvjetima koji za kupca nisu povoljniji od uvjeta sadržanih u ponudi iz stavka 1. ovoga članka.

Članak 37.a

U slučaju kada se kulturno dobro prodaje na aukciji organizator aukcije dužan je obavijestiti ovlaštenike prava prvokupa iz članka 37. ovoga Zakona 30 dana prije održavanja aukcije o svim početnim uvjetima prodaje kulturnoga dobra putem aukcije, te o mjestu i vremenu održavanja aukcijske prodaje.

Predstavnik ovlaštenika prava prvokupa iz članka 37. ovoga Zakona može iskoristiti pravo prvokupa sukladno ovom Zakonu nakon utvrđivanja cijene za kulturno dobro koje je bilo predmet aukcije, zatražiti od prisutnih predstavnika ovlaštenika iz članka 37. ovoga Zakona očitovanje o korištenju prava prvokupa.

Članak 42.

Za osiguranje naplate sredstava koja su iz državnog, županijskog, gradskog, odnosno općinskog proračuna uložena u zaštitu i očuvanje nepokretnog kulturnog dobra osniva se zakonsko založno pravo u korist ulagatelja.

Kada se sredstva iz državnog, županijskog, gradskog, odnosno općinskog proračuna ulažu u zaštitu i očuvanje pokretnog kulturnog dobra, ono se predaje javnoj ustanovi restauratorske djelatnosti ili drugoj ovlaštenoj osobi koja će provesti mjere zaštite i očuvanja, a na istom dobru osniva se zakonsko založno pravo u korist ulagatelja sredstava.

Članak 43. a

Koncesijom se stječe pravo na gospodarsko korištenje nepokretnoga kulturnog dobra ili pravo obavljanja gospodarskih djelatnosti u vezi s nepokretnim kulturnim dobrom koje je u vlasništvu Republike Hrvatske, županije, Grada Zagreba, grada ili općine.

Na pitanja koncesije koja nisu uređena ovim Zakonom primjenjuju se posebni propisi ako nisu u suprotnosti s odredbama ovog zakona.

Članak 51.

Za sva kulturna dobra nadležno tijelo izrađuje dokumentaciju radi njihove zaštite i očuvanja.

Ministar kulture propisuje nužnu razinu dokumentacije i dokumentacijske standarde za pojedine vrste kulturnih dobara, te uvjete, način i postupak za njeno čuvanje i korištenje.

Članak 53.

Nadležno tijelo stalno prati stanje kulturnih dobara.

Stanje kulturnog dobra nadležno tijelo utvrđuje najmanje jedanput u pet godina.

Ministar kulture propisuje obrasce izvješća o stanju i postupak utvrđivanja stanja kulturnih dobara.

Članak 56.

Dokumenti prostornog uređenja, ovisno o vrsti i području obuhvata, obavezno sadrže podatke iz konzervator-

ske podloge sa sustavom mjera zaštite nepokretnih kulturnih dobara koja se nalaze na području obuhvata plana.

Konzervatorsku podlogu utvrđuje nadležno tijelo, a ona sadrži opće i posebne uvjete zaštite i očuvanja kulturnih dobara u području obuhvata plana. U slučaju kada nadležno tijelo nije utvrdilo konzervatorsku podlogu dužno je na zahtjev donositelja dokumenta prostornog uređenja utvrditi sustav mjera zaštite nepokretnih kulturnih dobara koja se nalaze na području obuhvata plana.

Dokument prostornog uređenja može se donijeti samo uz prethodnu suglasnost nadležnog tijela kojim se potvrđuje da je sukladan konzervatorskoj podlozi ili utvrđenom sustavu mjera zaštite prema stavku 2. ovoga članka. Nadležno se tijelo dužno pisano očitovati u roku od 15 dana od zatražene suglasnosti, a ako to ne učini smatrat će se da je suglasnost dana.

Članak 94.

Ustanove za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara jesu restauratorski zavodi ili druge restauratorske ustanove, te muzeji, galerije, arhivi, knjižnice i druge javne ustanove u kulturi, koje obavljaju poslove u svezi sa čuvanjem, obnovom i zaštitom kulturnih dobara.

Članak 95.

Poslove restauriranja, konzerviranja i obnove kulturnih dobara obavlja Hrvatski restauratorski zavod kao javna ustanova u vlasništvu Republike Hrvatske.

Za obavljanje poslova iz stavka 1. ovoga članka županije, Grad Zagreb, općine ili gradovi mogu osnivati javne ustanove uz dopuštenje iz članka 100. ovoga Zakona.

Za obavljanje poslova iz stavka 1. ovoga članka mogu se osnivati ustanove uz dopuštenje iz članka 100. ovoga Zakona.

Članak 96.

Republika Hrvatska, županije, Grad Zagreb, gradovi i općine mogu za upravljanje kulturnim dobrom i provođenje mjera zaštite i očuvanja kulturnih dobara osnivati ustanove ili te poslove mogu povjeriti drugoj pravnoj osobi.

Za očuvanje kulturnih dobara mogu se osnivati zaklade i fundacije.

Članak 109.

Sredstva za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara osiguravaju se iz:

- državnog proračuna,
- proračuna županija, odnosno Grada Zagreba, grada ili općina za preventivno zaštićena dobra i kulturna dobra koja se nalaze na području županije, odnosno Grada Zagreba, grada ili općine, a u cijelosti za kulturna dobra stavljena pod zaštitu na temelju članka 17. ovoga Zakona,
- donacija, naknada za koncesije, zapisa i zaklada,
- drugih izvora utvrđenih ovim Zakonom ili drugim propisima.

Članak 110.

Sredstva iz državnog proračuna na temelju nacionalnog programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara, kao dijela Programa javnih potreba u kulturi Republike Hrvatske, raspoređuje Ministarstvo kulture za financiranje:

- zaštite i očuvanja kulturnih dobara u vlasništvu Republike Hrvatske, osim sredstava za tekuće održavanje koje osigurava nadležno tijelo Vlade Republike Hrvatske,

- provedbe nacionalnog programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara,
- izvanrednih troškova održavanja kulturnih dobara sukladno članku 22. ovoga Zakona,
- hitnih mjera zaštite i očuvanja kulturnoga dobra sukladno članku 73. i 74. ovoga Zakona,
- naknade vlasnicima radi ograničenja prava vlasništva sukladno članku 25. ovoga Zakona.

Članak 114.

Fizičke i pravne osobe, koje su obveznici poreza na dohodak ili poreza na dobit, a koje obavljaju gospodarsku djelatnost u nepokretnom kulturnom dobru ili na području kulturno-povijesne cjeline obveznici su spomeničke rente.

Fizičke i pravne osobe koje u svom sastavu imaju poslovne jedinice (svako stalno mjesto obavljanja gospodarske djelatnosti) koje obavljaju gospodarsku djelatnost u nepokretnom kulturnom dobru ili na području kulturno-povijesne cjeline, obveznici su spomeničke rente za svaku poslovnu jedinicu.

Osnovica spomeničke rente je korisna površina poslovnog prostora koji se nalazi u nepokretnom kulturnom dobru ili na području kulturnopovijesne cjeline.

Spomenička renta plaća se mjesečno od 3,00 do 10,00 kuna po četvornom metru korisne površine poslovnog prostora koji se nalazi u nepokretnom kulturnom dobru ili na području kulturno-povijesne cjeline.

Visinu spomeničke rente propisuje svojom odlukom Grad Zagreb, grad ili općina.

Obveznici spomeničke rente moraju nadležnom upravnom tijelu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave u čijem su djelokrugu poslovi komunalnog gospodarstva, do 31. ožujka godine za koju se utvrđuje spomenička renta, dostaviti podatke o korisnoj površini poslovnih prostora koji se nalaze u nepokretnom kulturnom dobru ili na području kulturnopovijesne cjeline.

Ako u tijeku kalendarske godine fizička ili pravna osoba počinje ili prestaje obavljati djelatnost u nepokretnom kulturnom dobru ili na području kulturno-povijesne cjeline, plaća godišnju spomeničku rentu za dio godine u kojoj je obavljala djelatnost.

Korisnik koncesije iz članka 43.c stavka 2. ovoga Zakona oslobođen je plaćanja spomeničke rente propisane ovim člankom.

Na ovršni i žalbeni postupak primjenjuju se odredbe Zakona o komunalnom gospodarstvu.

Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi ("Narodne novine" broj 33/01) određeno je koje poslove od lokalnog značaja obavljaju jedinice lokalne samouprave, odnosno područne (regionalne) samouprave:

Članak 19.

Jedinice lokalne samouprave u svom djelokrugu obavljaju poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a koji nisu Ustavom ili zakonom dodijeljeni državnim tijelima i to osobito poslove koji se odnose na:

- uređenje naselja i stanovanje,
- prostorno i urbanističko planiranje,
- komunalne djelatnosti,
- brigu o djeci,
- socijalnu skrb,
- primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje,
- kulturu, tjelesnu kulturu i šport,

- zaštitu potrošača,
- zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša,
- protupožarnu i civilnu zaštitu.

Posebnim zakonima kojima se uređuju pojedine djelatnosti iz stavka 1. ovoga članka odredit će se poslovi obavljanje kojih je jedinica lokalne samouprave dužna organizirati te poslovi koje jedinica lokalne samouprave može obavljati, ako je osigurala uvjete za njihovo obavljanje.

Članak 20.

Županija u svom samoupravnom djelokrugu obavlja poslove od područnoga (regionalnog) značaja, a osobito poslove koji se odnose na:

- školstvo,
- zdravstvo,
- prostorno i urbanističko planiranje,
- gospodarski razvoj,
- promet i prometnu infrastrukturu,
- planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova.

Posebnim zakonima kojima se uređuju pojedine djelatnosti iz stavka 1. ovoga članka odredit će se poslovi obavljanje kojih je županija dužna organizirati te poslovi koje županija može obavljati, ako je osigurala uvjete za njihovo obavljanje.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o fondovima za kulturu ("Narodne novine" broj 27/93) utvrđen je način na koji se osiguravaju sredstva u proračunu za zadovoljenje javnih potreba u kulturi čiji je zaštita kulturne baštine jedan dio:

Članak 2.

Članak 1. mijenja se i glasi: "Republika Hrvatska, županije, Grad Zagreb, općine i gradovi donose programe javnih potreba u kulturi, te za njihovo provođenje osiguravaju sredstva iz svojih proračuna, u skladu sa zakonom. Programom javnih potreba u kulturi obuhvaćaju se svi oblici poticanja i promicanja kulture i kulturnih djelatnosti što pridonose razvitku i unapređivanju svekolikog kulturnog života u Republici Hrvatskoj. Pri utvrđivanju programa javnih potreba u kulturi polazi se od potreba i postignutog stupnja razvitka kulture i kulturnih djelatnosti."

Članak 6.

Iza članka 9. dodaje se novi članak 9a. koji glasi: "Članak 9a. Javne potrebe u kulturi, za koje se sredstva osiguravaju iz proračuna županija, Grada Zagreba, općina i gradova, jesu kulturne djelatnosti i poslovi, akcije i manifestacije u kulturi od interesa za županije, Grad Zagreb, općine i gradove koje oni programom utvrde kao svoje javne potrebe, kao i one koje su utvrđene posebnim zakonom, a osobito:

- djelatnost i poslovi ustanova kulture, udruženja i drugih organizacija u kulturi, kao i pomaganje i poticanje umjetničkog i kulturnog stvaralaštva,
- akcije i manifestacije u kulturi što pridonose razvitku i promicanju kulturnog života posebno u područjima i sredinama pogodnim ratnim razaranjima,
- investicijsko održavanje, adaptacije i prijeko potrebni zahvati na objektima kulture pogodnim ratnim razaranjima, kao i drugim objektima kulture.

Županija donosi program javnih potreba u kulturi od zajedničkog interesa za općine i gradove na njezinom području te županiju kao cjelinu, usklađuje interese i po-

duzima aktivnosti radi ravnomjernog kulturnog razvitka općina i gradova na njenom području i županije kao cjeline, utvrđuje odnose u financiranju kulture pojedinih općina i gradova na području županije i županije kao cjeline, te usklađuje razvitak i utvrđuje mrežu ustanova i drugih organizacija kulture, kao i objekata kulture od važnosti za područje županije kao cjeline. Županija svojim programom javnih potreba u kulturi utvrđuje raspored sredstava za matične i regionalne ustanove i druge organizacije kulture koje su od interesa za županiju. Program javnih potreba iz stavka 1., 2. i 3. ovog članka donosi predstavničko tijelo županije, Grada Zagreba, općine i grada na prijedlog njegovog poglavarstva zajedno s godišnjim proračunima županije, Grada Zagreba, općine i grada.“

Obveze vlasnika kulturnog dobra propisane su i Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (“Narodne novine” broj 91/96), pa tako odredbe tog zakona potvrđuju njegovu obvezu redovitog održavanja i očuvanja kulturnog dobra. Nedvojbeno je da je vlasnik taj koji podnosi najveći teret u osiguranju očuvanja kulturnog dobra koje je u njegovu vlasništvu.

Članak 31.

Vlasništvo obvezuje i vlasnik je dužan pridonositi općem dobru, pa je općenito prilikom izvršavanja svoga prava dužan postupati obzirno prema općim i tuđim interesima koji nisu protivni njegovu pravu, a osobito:

- vlasnik se, a ni itko drugi, ne smije služiti svojim pravom s jedinim ciljem da drugome šteti ili da ga smeta,
- vlasnik nije ovlašten zabraniti tuđi zahvat u svoju stvar kad je taj nužan radi otklanjanja štete koja nekome neposredno prijete, a nerazmjerno je veća od one što iz toga zahvata proizlazi za vlasnika, nego je samo ovlašten potraživati naknadu za pretrpljenu štetu,
- vlasnik nekretnine nije ovlašten braniti tuđe zahvate poduzete na tolikoj visini ili dubini gdje on nema nikakva opravdanoga interesa da ih isključi.

Članak 32.

(1) Vlasnik stvari ne smije izvršavati svoje pravo vlasništva preko granica koje su svim vlasnicima takvih stvari postavljene na temelju ovoga ili posebnih zakona radi zaštite interesa i sigurnosti države, prirode, ljudskoga okoliša i zdravlja ljudi.

(2) Vlasnik neke od stvari koje su na temelju Ustava posebnim zakonom proglašene stvarima od interesa za Republiku, i za koje je propisan poseban način njihove uporabe i iskorištavanja od strane njihovih vlasnika i ovlaštenika drugih prava na njima, dužan je izvršavati svoje pravo vlasništva s time u skladu, ali mu pripada pravo na naknadu za ograničenja kojima je podvrgnut.

(3) Kad je radi zaštite interesa i sigurnosti države, prirode, spomenika kulture, ljudskoga okoliša ili zdravlja ljudi određeno da je vlasnik na temelju zakona dužan nešto poduzeti glede vlastite stvari, a njega se na to ne može prisiliti, poglavarstvo jedinica lokalne samouprave i jedinica lokalne samouprave i uprave je ovlašteno uspostaviti privremeno upravljanje tom stvarju (sekvstraciju) primjenjujući na odgovarajući način pravila o privremenom skrbništvu nad ostavinom za slučaj da su nasljednici nepoznati ili nepoznatoga boravišta, ako posebni zakon ne određuje što drugo.

(4) U izvršavanju privremenoga upravljanja, poglavarstvo može stvari dati u zakup.

(5) Ugovor o zakupu sklapa se na određeno vrijeme.

(6) U slučaju iz stavka 4. ovoga članka zakupnina se može koristiti samo za održavanje stvari ili za ispunjenje druge obveze zbog koje je uspostavljeno privremeno upravljanje stvarju.

(7) Vlasnik ima pravo na vraćanje posjeda stvari i prije proteka roka iz ugovora, ako u cijelosti isplati uložena sredstva ili ispuni drugu obvezu zbog koje je uspostavljeno privremeno upravljanje stvarju.

Na velik broj kulturnih dobara odnosi se i Zakon o gradnji (“Narodne novine” broj 52/99, 75/99, 117/01 i) obzirom da su to u većini slučajeva građevine. Tako su u Zakon o gradnji ugrađene odredbe koje uređuju područje održavanja i rekonstrukcija građevina graditeljske baštine na poseban način čime je stvorena mogućnost da se usklade interesi vlasnika građevina s javnim interesom zaštite života i zdravlja ljudi te zaštite građevina kao kulturnih dobara. Zakon o gradnji uređuje gradnju, rekonstrukciju i održavanje raznolikog skupa građevina, a u njegovoj primjeni na građevine graditeljske baštine potrebno je uzeti u obzir sve posebnosti takvih građevina: one moraju zadovoljiti sve uvjete koje pred njih postavlja zakon; zakon se primjenjuje samo u onom dijelu koji se odnosi na održavanje i na rekonstrukciju građevina obzirom da su građevine graditeljske baštine već izgrađene zgrade; priznaje im se status kao da su izgrađene s građevnom dozvolom; pri održavanju i rekonstrukciji osobito mora biti zadovoljen javni interes – zaštita i očuvanje spomeničkih svojstava građevine. Odredbe Zakona o gradnji odnose se na pojedinačne građevine graditeljske baštine ako su upisane u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, te na građevine u registriranim povijesno-urbanističkim cjelinama.

Po Zakonu o gradnji mora biti ispunjen bitni zahtjev za građevinu, odnosno građevina mora ispuniti sljedeće zahtjeve: mehaničke otpornosti i stabilnosti; zaštitu od požara; higijene, zdravlja i zaštite okoliša; sigurnosti u korištenju; zaštite od buke i uštede energije i toplinske zaštite. Drugim riječima, građevina ovisno o uvjetima njezine namjene ili uporabe, položaja u prostoru i odnosa prema drugim građevinama i okolnom zemljištu mora odgovarati uvjetima propisanim tehničkim i drugim propisima koji se primjenjuju na tu vrstu građevine. Osim toga građevina mora ispunjavati i uvjete dane dokumentima prostornog plana (lokacijski uvjeti) kao i druge posebne uvjete određene za tu ili takvu građevinu.

Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara u članku 14. određeno je da se kulturna dobra upisuju u Registar koji je javna knjiga koju vodi Ministarstvo kulture, a ministar kulture propisuje oblik, sadržaj i način vođenja Registra. Registar se sastoji od tri liste: Liste zaštićenih kulturnih dobara, Liste kulturnih dobara nacionalnog značenja i Liste preventivno zaštićenih dobara.

Na temelju toga donesen je Pravilnik o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske (“Narodne novine” broj 37/01):

Članak 1.

Ovim Pravilnikom propisuje se oblik, sadržaj i način vođenja Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Registar).

Ovim se Pravilnikom podrobnije uređuju i pitanja:

- pripreme i donošenja rješenja o preventivnoj zaštiti kulturnih dobara,
- postupak utvrđivanja svojstva kulturnog dobra, te
- evidencije kulturnih dobara od lokalnog značenja.

Ovim se Pravilnikom utvrđuju i oznake konzervatorskih odjela Ministarstva kulture i Gradskog zavoda za zašti-

tu spomenika kulture i prirode u Zagrebu (u daljnjem tekstu: nadležna tijela).

Članak 23.

Svaki upis u Registar objavljuje se u "Narodnim novinama" u roku od 30 dana. Pri objavi u "Narodnim novinama" uz naznaku Liste u koju je dobro upisano objavljuje se:

za nepokretna dobra:

- naziv nepokretnog dobra, smještaj (županija, općina/grad, naselje, lokalitet, adresa, odnosno topografski podaci za arheološka kulturna dobra), katastarske čestice unutar područja utvrđenih prostornih međa za pojedinačna kulturna dobra, odnosno opis prostornih međa za povijesne cjeline;

za pokretna dobra:

- naziv pokretnog dobra odnosno zbirke i njezin smještaj ako je to moguće;

za nematerijalna dobra:

- naziv pod kojim je to dobro poznato i područje, odnosno institucija gdje se čuva dokumentacija dotičnog nematerijalnog dobra.

Pri objavi upisa preventivno zaštićenih dobara objavljuje se i datum do kojega vrijedi preventivna zaštita određenog dobra.

Članak 24.

Uprava vodi i evidenciju kulturnih dobara od lokalnog značenja proglašanih u skladu s člankom 17. Zakona.

Evidencija dobara od lokalnog značenja posebni je dio Registra označen odgovarajućom oznakom u bazi podataka.

Po završetku kalendarske godine svi upisi evidencije dobara od lokalnog značenja ispisuju se na papir na način propisan člankom 11. stavak 3. i 4. ovoga Pravilnika.

U evidenciju dobara od lokalnog značenja unose se na osnovi akata koje je donijelo nadležno tijelo lokalne samouprave sljedeći podaci:

- redni broj upisa,
- broj i datum akta na osnovi kojega se dobro upisuje,
- smještaj dobra (naselje, lokalitet, adresa, za arheološko dobro: topografske oznake, za nematerijalno dobro: područje na kojem je poznato),
- naziv dobra,
- identifikacijski podaci koji sadrže sažete povijesne podatke, opis i stanje,
- ime i prezime, naziv i adresa vlasnika/imatelja dobra,
- katastarsku česticu i katastarsku općinu (za nepokretna dobra),
- opis područja zaštićenog dobra (za povijesne cjeline),
- karakterističnu fotografiju, te
- službene bilješke (upisi hipoteke i drugih važnih podataka za imovinsko-pravi status dobra).

Program javnih potreba u kulturi na području Zagrebačke županije (objavljuje se u Glasniku Zagrebačke županije) donosi se svake godine uz Proračun Županije. Na temelju tog Programa Županijsko poglavarstvo svojim zaključcima utvrđuje raspored sredstava pojedinim korisnicima.

Prema Programu javnih potreba u kulturi Zagrebačka županije već niz godina izdvaja sredstva za pomoć i ob-

novu i zaštitu najznačajnijih kulturnih spomenika na svom području. Stanje spomenika i najhitnije potrebe daleko prelaze mogućnosti. Kontinuirano se pomažu najznačajniji dugoročni projekti obnove prema programima u kojima sudjeluje i Ministarstvo kulture, zahvati zaštite na nekim drugim spomenicima (župne crkve), a obavljaju se i manji zahvati na većem broju spomenika.

Osnovna načela na kojima se temelji Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara su:

- zakonska utemeljenost zaštite – zakonom je osigurano da se zaštićenim kulturnim dobrom može smatrati samo ono dobro za koje je nadležno tijelo (Konzervatorski odjel Ministarstva kulture na čijem se području kulturno dobro nalazi) donijelo rješenje o preventivnoj zaštiti ili za koje je Ministarstvo kulture donijelo rješenje o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra.

- transparentnost zaštite:

- kulturno dobro upisuje se u Registar kulturnih dobara RH na temelju rješenja o zaštiti, a svi upisi u ovaj Registar objavljuju se u "Narodnim novinama";

- prava i obveze vlasnika i korisnika zaštićenih dobara jasno su utvrđene zakonom;

- zakonom su određene mjere zaštite koje nadležno tijelo može poduzimati.

- održivo očuvanje:

- rješenjem kojim se utvrđuje svojstvo kulturnog dobra obvezno se utvrđuje sustav mjera zaštite te je se na taj način vlasniku i korisniku dobra daju osnovne smjernice kako će očuvati to dobro.

- načelo vlasništva:

- svako zaštićeno kulturno dobro mora imati vlasnika koji je poznat i koji ostvaruje svoja prava i obveze spram kulturnog dobra. U slučajevima kada kulturno dobro nema vlasnika ili kad ostane bez vlasnika ili je on nepoznat, odnosno ne može se utvrditi vlasnik, prema zakonu vlasnikom postaje Republika Hrvatska. U ovom načelu sadržan je najvažniji segment sustava gospodarenja zaštićenom kulturnom baštinom, a to je da je vlasnik shvaćen kao gospodar kulturnog dobra koji će gospodareći osigurati očuvanje tog dobra.

Zakonom su uspostavljena pravila prema kojima se sustavno gospodarenje zaštićenom graditeljskom baštinom ostvaruje suradnjom vlasnika kulturnog dobra i nadležne konzervatorske službe na dobrobit zaštićenog dobra. Pri očuvanju, odnosno pri održavanju zaštićene graditeljske baštine vlasnik se mora pridržavati najvažnijih mjera: praćenje stanja i dokumentiranje; prethodno odobrenje nadležnog tijela sukladno Zakonu za svaku radnju koja bi mogla prouzročiti promjene na zaštićenoj graditeljskoj baštini; prethodno odobrenje nadležnog tijela sukladno Zakonu za obavljanje gospodarske djelatnosti kao i za svaku promjenu namjene poslovnog prostora, u prostoru koji se nalazi unutar nepokretnog kulturnog dobra ili zaštićene kulturno-povijesne cjeline.

2. Vlasnički odnosi

Donošenjem Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara 1999. godine stvoreni su preduvjeti za uspostavu sustava gospodarenja zaštićenom kulturnom baštinom, pa tako i zaštićenom graditeljskom baštinom, jer Zakon posebno obrađuje vlasničke odnose i po prvi put se određuje da svaki spomenik mora imati vlasnika. Time je definitivno napušten sustav zaštite kulturnih dobara koji se temeljio na zabranama za vlasnike i korisnike, a nije osiguravao gra-

đanima transparentan uvid što sve čini zaštićenu kulturnu baštinu.

Graditeljska baština pripada vlasniku jer je imovina i ima ekonomsku vrijednost, ali isto tako kao spomenička vrijednost od interesa je za širu zajednicu, pa je tako zaštićena graditeljska baština imovina pojedinačnih vlasnika i istovremeno vrijednost za čije je očuvanje zainteresirana država i društvo u cjelini. Tri su subjekta koji gospodare zaštićenom graditeljskom baštinom: vlasnici, država i korisnici. Vlasnik je najvažniji čimbenik koji skrbi o zaštićenju graditeljskoj baštini, a o njegovom stavu i odlukama ovisi sudbina, odnosno očuvanje te baštine. Iako je vlasnik najčešće svjestan vrijednosti svoga vlasništva, bez pomoći zajednice nije u mogućnosti očuvati tu baštinu. U svojim pravima vlasnik je često ograničen pravima i interesom države da se baština očuva, odnosno da se očuvaju njena spomenička svojstva. Država vlasnika obvezuje da mora poduzimati razne aktivnosti i provoditi različite mjere u cilju očuvanja zaštićene baštine, odnosno njezinih spomeničkih svojstava, pa tako vlasnik ne može slobodno gospodariti zaštićenom baštinom kao svojim vlasništvom, tj. ne smije ju uništiti, srušiti ili na neki drugi način devastirati. Zbog takvih ograničenja vlasnik je izložen dodatnim troškovima pri održavanju zaštićenog kulturnog dobra.

Najčešće obveze vlasnika su: postupati sa zaštićenim kulturnim dobrom s dužnom pažnjom, a osobito ga čuvati i redovito održavati; u skladu s propisima provoditi mjere zaštite; nadležnu konzervatorsku službu obavijestiti o oštećenju ili uništenju ili o svim promjenama na zaštićenom kulturnom dobru, te o nestanku ili krađi; dopustiti ili omogućiti provedbu mjera tehničke zaštite, te sva stručna i znanstvena istraživanja kao i tehnička i druga snimanja; omogućiti pristup javnosti zaštićenom kulturnom dobru. Osim obveza koje su propisane vlasniku propisana su i određena ograničenja vlasništva, kao npr. ograničenja posjeda, uporabe i prometa.

Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara propisan je način iskorištavanja i upotrebljavanja kulturnih dobara. Zato se vlasnici i ovlaštenici drugih prava na kulturnim dobrima mogu služiti svojim pravima samo u skladu s tim Zakonom, određenim načinom uporabe i iskorištavanja tih dobara. Zakonom su propisane i posljedice za vlasnika kulturnog dobra koji ne izvršava propisane obveze, prvenstveno one koje se odnose na mjere zaštite. Vlasnik kulturnog dobra nema sve vlasničke ovlasti koje inače ima vlasnik, odnosno njegovo pravo vlasništva ograničeno je radi zaštite i očuvanja kulturnog dobra. Vlasnik kulturnog dobra može biti ograničen u izvršavanju svih vlasničkih ovlasti. Ta ograničenja su: ograničenja prava posjedovanja; ograničenje prava uporabe kulturnog dobra; ograničenje u prometu kulturnih dobara. Osim toga, kulturno dobro može se izvesti ako prijete opasnost od oštećenja i uništenja kulturnog dobra, a vlasnik nema mogućnosti ili interesa osigurati provedbu propisanih mjera zaštite i očuvanja ili ako na drugi način nije moguće osigurati dostupnost kulturnog dobra javnosti, a smatra se da postoji interes Republike Hrvatske nad tim kulturnim dobrom.

Uloge u kojima se pojavljuje država kao čimbenik gospodarenja kulturnom baštinom su: kao zakonodavac – određuje pravni okvir propisujući prava i obveze; kao financijer – osiguravanjem sredstava sufinanciranjem ili drugim mehanizmima potiče kvalitetno gospodarenje; kao konzervator – osigurava postojanje i djelovanje konzerva-

torske službe na državnoj razini koja svojim stručnim djelovanjem provodi zaštitu nad kulturnom baštinom na području čitave države. Država potiče vlasnika i pomaže mu u očuvanju kulturnog dobra i to ne samo radi očuvanja spomeničkih svojstava već i u očuvanju ekonomske vrijednosti spomenika.

Korisnici su onaj dio društva zbog kojeg kulturna dobra, pa prema tome i graditeljska baština imaju posebnu vrijednost i ima poseban status u društvu. Stoga su oni čimbenik koji je jednako tako uključen u proces gospodarenja kulturnom baštinom, a njihova najznačajnija uloga u tom procesu je plaćanje izvršne potrošnje, bilo izravno ili neizravno u odnosu na zaštićeno kulturno dobro. Korisnici u ovom procesu nisu donositelji neposrednih odluka, ali mogu svojim ponašanjem utjecati na odluke koje donose vlasnici. Osim toga, oni su potrošači zaštićene građevine koji osim njezine ljepote uživaju u svim spomeničkim svojstvima, ne samo u građevini nego i u njezinom okruženju.

3. Vrednovanje nepokretnih kulturnih dobara

Vrednovanje nepokretnih kulturnih dobara potrebno je provoditi sa svih društvenih aspekata, cjelovito, posebno ako je cilj vrednovanja podloga za donošenje odluka o njegovu očuvanju i zaštiti. Vrednovanje kulturnih dobara do sada se uglavnom provodilo kao povijesno, spomeničko i umjetničko vrednovanje, dok je aspekt ekonomskog vrednovanja bio izostavljan uz objašnjenje da je kulturno dobro neprocjenjivo, te da ga je kao takvog nije moguće, pa niti nije potrebno podvrgnuti ekonomskom vrednovanju. Prema Bernardu Fieldenu³ pri vrednovanju spomenika utvrđuje se njegova kulturna, uporabna i emotivna vrijednost.

Kulturnu vrijednost spomenika čine: dokumentarna vrijednost; povijesna vrijednost; arheološka i starosna vrijednost; estetska vrijednost; arhitektonska vrijednost; vrijednost u slici grada; ekološke vrijednosti i vrijednost u krajoliku. Uporabne vrijednosti spomenika kulture su: namjenska (funkcionalna) vrijednost; gospodarska (ekonomska) vrijednost; društvena (socijalna) vrijednost; politička vrijednost. Emotivne vrijednosti spomenika kulture: čuđenje, radoznalost; identificiranje – identitet; kontinuitet.

Cilj zaštićivanja je očuvati spomenik, odnosno cilj svake zaštitne mjere je prenijeti nepokretnu kulturnu baštinu budućim naraštajima sprječavanjem većih transformacija koje bi mogle izmijeniti njezin karakter, a svakako formalno zabraniti rušenje. No, ne može se osigurati očuvanje spomeničkog fonda nepovratnim ulaganjem sredstava (to nisu u mogućnosti niti najbogatije zemlje). Stoga je jedan od najvažnijih razloga za provedbu ekonomskog vrednovanja taj da rezultati vrednovanja posluže za uspostavu što racionalnijih i učinkovitijih uvjeta za očuvanje spomenika. Svako vrednovanje daje odgovore na neka pitanja, pa tako spomeničko vrednovanje utvrđuje postojanje spomeničkih svojstava i značaj spomenika u ukupnom spomeničkom fondu, a ekonomsko vrednovanje utvrđuje uvjete gospodarenja u cilju očuvanja spomenika. Kako bi neka građevina bila očuvana nije dovoljno znati da je ona značajan spomenik kulture niti je dovoljno dati joj pravnu zaštitu. Prije svega potrebno je osigurati očuvanje vrijednosti na način da se provede ekonomsko vrednovanje čiji će rezultati utjecati na promjenu dosadašnje prakse konzervatorskih službi da represivne mjere zaštite zamijene ekonomskim mjerama, potičući tako proces očuvanja spomenika.

³ Bernard Feilden: "Uvod u konzerviranje kulturnog naslijeđa", Društvo konzervatora Hrvatske, Zagreb, 1981.

Na gospodarsku, pa i društvenu vrijednost svakog kulturnog dobra – pojedine građevine ili spomeničke cjeline – ima veliki broj raznih čimbenika. Gospodarska i društvena vrijednost nepokretnog kulturnog dobra potvrđuje se na tržištu, posredno ili neposredno kroz druge proizvode i usluge. Obzirom da svako kulturno dobro predstavlja jedinstvenu spomeničku vrijednost, koristi ostvarene potrošnjom tog kulturnog dobra mogu biti raznolike i jedinstvene. Prema tome svaki napor koji je usmjeren k očuvanju kulturnog dobra mora prvenstveno utvrditi gospodarsku i društvenu vrijednost, a potom pronaći načine da te vrijednosti očuva ili čak i poveća.

Osnovu ekonomske vrijednosti građevine čini njezina namjenska vrijednost. Ekonomsko vrednovanje nepokretnog kulturnog dobra zahtijeva provedbu istraživanja koja će dati odgovore na pitanja je li moguće produžiti ekonomski život spomenika u cilju stvaranja povoljnijih uvjeta za njegovo očuvanje. Svako ekonomsko vrednovanje u svojoj osnovi mora utvrditi sile koje upravljaju evolucijom građevine, a sve gospodarske sile koje utječu na taj proces mogu se iskristalizirati na razini svakog pojedinog spomenika. Potrebno je utvrditi *životni ciklus građevine*, te utvrditi *uporabu ili namjenu građevine*.

Životni ciklus svake građevine dijeli se u tri osnovne faze: *izgradnju, uporabu i rušenje*. Budući da izgradnja predstavlja početnu fazu u životu svake građevine, u ovom slučaju ona je interesantna samo u kada se odnosi na izgradnju nove građevine koja se poduzima na području spomeničke cjeline, pa samim time utječe na gospodarsku i društvenu vrijednost cjeline. Uporaba građevine osigurava određenu razinu koristi, tj. uporabna (namjenska) vrijednost građevine izravno ovisi o prihodima ili koristima ostvarenima njezinom uporabom. Upravo ta namjenska vrijednost, odnosno njezino očuvanje ili povećanje određuje dužinu životnog vijeka građevine, jer u trenutku kada nestaje namjenska vrijednost, gubi se smisao postojanja građevine, te nastupa posljednja faza njezinog životnog ciklusa, a to je rušenje, bilo da se radi o fizičkoj eliminaciji građevine ili pak njezinom potpunom napuštanju zbog čega će ona biti prepuštena destrukciji.

Uporaba ili namjena građevine osnova je ekonomskog života građevine. Najbolja moguća namjena bila bi ona koja vlasniku donosi najveći mogući prihod od najamnine, odnosno najvišu moguću razinu koristi kada sam vlasnik koristi građevinu. U pronalaženju najpovoljnije namjene za nepokretni spomenik kulture moramo uvažiti ograničenja koja su posljedica zastarjelosti građevine, kao i novom namjenom osigurati uvjete za očuvanje ne samo spomeničkih svojstava građevine već građevine u cjelini.

Da bi se moglo provoditi ekonomsko vrednovanje nepokretnih kulturnih dobara potrebno je razviti odgovarajuće metode. Osim primjene već poznatih ekonomskih metoda kao što su raščlamba troškova i koristi, raščlamba regionalnog utjecaja i druge, uz sve prednosti tih metoda potrebno je uvažiti njihove nedostatke koji se javljaju ako ih primijenimo u vrednovanju nepokretnih kulturnih dobara. Na primjenu ovih metoda u praksi utjecaj ima puno čimbenika, a posebno vrsta i okruženje kulturnog dobra kojeg želimo podvrgnuti postupku vrednovanja. Osim toga, ekonomsko vrednovanje mora uvažiti sve vidove postojeće i moguće potrošnje koja nastaje u vezi sa kulturnim dobrom, te koja se u konačnici potvrđuje posredno ili neposredno na tržištu. No, ipak je posebno posebno naglasiti da ekonomsko vrednovanje graditeljske baštine nema za cilj bespoštednom uporabom nepokretnih kulturnih dobara ostvariti isključivo ekonomsku dobit, već konzervatorsku zaštitu nepokretnog kulturnog dobra

pretvoriti u ekonomsko održivo očuvanje kako za njegovog vlasnika tako i za širu društvenu zajednicu.

Svaki dobar gospodar želi očuvati svoju imovinu i kada je to moguće povećati joj vrijednost, pa i vlasnik kulturnog dobra to dobro doživljava kao svoju imovinu i prema njemu se tako odnosi. Vlasnika uglavnom najčešće zanima upotrebna vrijednost, što znači namjenska i ekonomska vrijednost, dok ga emotivna i spomenička vrijednost zanima posredno isto kao i druge vrijednosti zaštićenog dobra. Ciljevi gospodarenja zaštićenim kulturnim dobrom koje ima vlasnik u ulozi gospodara su: očuvati ili povećati namjensku vrijednost; očuvati i povećati ekonomsku vrijednost i očuvati emotivnu i spomeničku vrijednost.

Korisnost kulturnog dobra vlasnik uglavnom nastoji očuvati za sebe samog, bilo da kulturno dobro sam koristi ili ga prepusta drugima na korištenje. Ključan čimbenik je namjena zaštićenog kulturnog dobra pri utvrđivanju njegove ekonomske vrijednosti, pa je još jednom potrebno naglasiti to značenje i za proces gospodarenja zaštićenom graditeljskom baštinom. Moglo bi se reći da većinu zaštićene graditeljske baštine spašava činjenica da njihovi vlasnici u njima prepoznaju i određenu emotivnu i spomeničku vrijednost što ih više priječi u njihovoj devastaciji nego što bi to mogle često puta konzervatorske službe provodeći mjere zaštite.

Za razliku od vlasnika, država dobro gospodarenje zaštićenom graditeljskom baštinom vidi nešto drugačije. Ona je zainteresirana za postizanje istih ciljeva gospodarenja kao i vlasnici, ali drukčiji je redosljed prioriteta, pa je on ovakav: očuvanje spomeničkih vrijednosti; poticanje očuvanja i povećanje ekonomske vrijednosti zaštićene graditeljske baštine; očuvanje namjenske vrijednosti zaštićene graditeljske baštine; dok je interes za očuvanje emotivne vrijednosti uglavnom slab. Država nastoji preko svoje konzervatorske službe osigurati da vlasnici ostvare njezin prvi i najvažniji cilj dobrog gospodarenja graditeljskom baštinom, a to je očuvanje spomeničkih vrijednosti graditeljske baštine. Glavna zadaća konzervatorske službe je da zbog očuvanja integriteta i autentičnosti zaštićene baštine onemogući vlasnika u aktivnostima koje bi mu na kraći rok vjerojatno donijele više koristi od baštine, ali bi dugoročno umanjile njezinu ekonomsku vrijednost, jer bi se devastirala njezina spomenička svojstva. Upravo u toj zadaći konzervatorske službe vlasnici najčešće vide zapreke u ekonomskom korištenju svojih nekretnina, te zaključuju da ih ta služba onemogućava u ostvarenju njihovih gospodarskih projekata. Isto tako država je zainteresirana za ekonomsku vrijednost zaštićene graditeljske baštine, jer veća ekonomska vrijednost donosi državi veće prihode po osnovi poreznog priljeva u proračun, bilo porezom na nekretnine ili porezom na prihode koji su ostvareni njihovim korištenjem. Još jedna zadaća konzervatorske službe je da nadzire vlasnika i njegovo gospodarenje, kako bi spriječila da vlasnik kulturnom dobru odredi namjenu koja će ugroziti njegova spomenička svojstva.

Dobrim gospodarenjem smatramo ono koje prioritetno čuvajući spomenička svojstva postiže maksimalnu ekonomsku vrijednost zaštićene graditeljske baštine, uvažavajući ciljeve koje želi postići vlasnik kao i ciljeve države.

4. Mjere zaštite i očuvanja nepokretnih kulturnih dobara u dokumentima prostornog uređenja

4.1. Konzervatorska podloga

Dokumenti prostornog uređenja, u skladu s navedenim Zakonom, ovisno o vrsti i području obuhvata oba-

vezno sadrže podatke iz konzervatorske podloge sa sustavom mjera zaštite nepokretnih kulturnih dobara, koja se nalaze na području obuhvata plana. Konzervatorsku podlogu utvrđuje nadležno tijelo – Konzervatorski odjel Ministarstva kulture na čijem se području kulturna dobra nalaze.

Konzervatorska podloga sadrži opće i posebne uvjete zaštite i očuvanja kulturnih dobara koja se nalaze na području obuhvata plana. Dokument prostornog uređenja može se donijeti samo uz prethodnu suglasnost nadležnog tijela kojom se potvrđuje da je sukladan konzervatorskoj podlozi ili utvrđenom sustavu mjera zaštite nepokretnih kulturnih dobara.

4.2. Konzervatorska podloga za izradu Prostornog plana Zagrebačke županije

Za potrebe izrade Prostornog plana Zagrebačke županije ("Glasnik Zagrebačke županije" broj 3/02) izrađena je, u svibnju 2000. godine, konzervatorska podloga pod nazivom: "Studija zaštite kulturne baštine Zagrebačke županije" (Ministarstvo kulture – Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel).

Kroz izradu Studije obavljena je reambulacija i dopuna postojeće evidencije kulturnih dobara, a nepokretna kulturna dobra obrađena su tekstualno, tabelarno i grafički. Na temelju stručnih metoda, parametara i kriterija vrednovanja na području Zagrebačke županije, koja se odlikuje izuzetnom količinom i vrijednosti kulturnih dobara, izdvajaju se po svojim kulturno povijesnim, arhitektonskim, ambijentalnim i etnološkim obilježjima, neke građevine i prostori koji imaju nacionalno i regionalno značenje. Oni su u Studiji posebno naglašeni i obrađeni – isključivo zbog usmjerenja prioriteta na njihovo odgovarajuće održavanje, konzervaciju i restauraciju, odnosno potrebu uključivanja šire zajednice u njihovu obnovu i zaštitu. Provedena analiza i valorizacija kulturne baštine na području Županije u okviru izrade ove studije, rezultirala je listom prijedloga samo najviših kategorija, uzimajući u obzir njihov doprinos i značenje u kulturnoj, umjetničkoj, arhitektonskoj, urbanističkoj i etnološkoj topografiji.

U cilju očuvanja svih segmenata prostorne baštine Studijom je također provedeno zoniranje čitavog prostora Županije. S obzirom na stupanj očuvanosti tradicionalnih struktura, mreže povijesnih komunikacija, povijesnih naselja, pejzažnih vrijednosti, razmještaj, gustoću i vrijednost nepokretnih kulturnih dobara, prostor Županije vrednovan je prema kategorijama:

1. kategorija kulturnog krajolika – krajobrazne cjeline nacionalnog značaja,
2. kategorija kulturnog krajolika – krajobrazne cjeline regionalnog značaja,
3. kategorija kulturnog krajolika – krajobrazne cjeline bez izraženog prostornog identiteta, koje imaju samo pojedinačna vrijedna kulturna dobra,
4. kategorija – krajobrazne cjeline sa izraženim konfliktima u prostoru.

Prostornim planom Zagrebačke županije određene su mjere za očuvanje kulturno-krajobraznih cjelina te opće mjere zaštite nepokretnih kulturnih dobara nacionalnog i regionalnog značaja. Navedene mjere zaštite, kao i popis zaštićenih, preventivno zaštićenih i za zaštitu predloženih kulturnih dobara na prostoru Županije, ujedno su i smjernica za izradu prostornih planova uređenja gradova i općina u kojima, osim navedenih, treba prikazati i kulturna dobra lokalnog značaja, kao i uvjete njihova korištenja.

Sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, člankom 137. Odluke o donošenju Prostornog plana Zagrebačke županije određena je obveza izrade konzervatorskih podloga za prostorne planove uređenja gradova i općina. Konzervatorske podloge moraju obuhvatiti inventarizaciju (popis) svih kulturnih dobara na području obuhvata plana (bez obzira na njihov status zaštite), njihovu sistematizaciju po vrstama, valorizaciju prema stručnim kriterijima, definirati zone i režime njihove zaštite, te odrediti mjere zaštite i očuvanja svih vrsta kulturnih dobara.

U nastavku ovog Izvješća dajemo kratak pregled poglavlja iz Prostornog plana Zagrebačke županije koja se odnose na zaštitu kulturne baštine, a koji je, dakako, suštinski izvod iz konzervatorske podloge izrađene za potrebe njezove izrade. Cjelovit prikaz zaštite kulturne baštine nacionalnog i regionalnog značaja na području Županije, sa kartografskim prikazima i fotodokumentacijom, dostupan je u dvjema knjigama navedene Studije, koje se čuvaju u dokumentaciji Županijskog zavoda za prostorno uređenje i zaštitu okoliša.

4.3. Izvod iz Prostornog plana Zagrebačke županije

A) Vrednovanje kulturno-krajobraznih cjelina

Da bi se definirala područja zajedničkih obilježja, krajobrazne cjeline, obavljena je analiza zajedničkih činitelja. Područja sličnih geomorfoloških, povijesnih i gospodarskih obilježja, naseobinskih i arhitektonskih značajki, slične kulturne i gospodarske osnove čine krajobraznu jedinicu – tip kulturnog krajolika. Na prostoru Zagrebačke županije na temelju izloženih parametara vrednovanja, i prethodno provedenih analiza i tipologije krajolika s obzirom na prirodna obilježja, razlikujemo osnovne jedinice:

- nizinska područja sjeverne Hrvatske,
- sjeverozapadna Hrvatska,
- Žumberak i Samoborsko gorje,
- bilogorsko-moslavački prostor.

Analizama geomorfoloških i krajobraznih obilježja prostorne cjeline, pripadajućeg karakterističnog tipa naselja, njegove lokacije i odnosa prema okolnom prostoru, načinu poljodjelske obrade prostora koji okružuje naselje, prostorne organizacije – matrice naselja, karakteristika i načina korištenja tipične parcele, strukturnih, morfoloških i funkcionalnih obilježja stambene i gospodarske arhitekture, ornamentike i umjetničkih detalja, identificirana su sljedeća područja zajedničkih svojstava, tipovi kulturnih krajolika na području Županije:

- Posavina i Turopolje (dio krajobrazne jedinice nizinskih područja Hrvatske),
- Prigorje, južni dio Zagorja (dio krajobrazne jedinice sjeverozapadne Hrvatske),
- Žumberak i Samoborsko gorje,
- dio bilogorsko – moslavačkog prostora.

Čitav prostor Zagrebačke županije, u širem smislu riječi, ima značenje antropogenog, kulturnog krajolika. S obzirom na stupanj očuvanosti tradicijskih struktura, mreže povijesnih komunikacija, povijesnih naselja, krajobraznih vrijednosti, razmještaj, gustoću i vrijednost nepokretnih kulturnih dobara, prostor Županije vrednovan je prema kategorijama:

- kategorija kulturnog krajolika – krajobrazne cjeline nacionalnog značenja,
- kategorija kulturnog krajolika – krajobrazne cjeline regionalnog značenja,

– kategorija kulturnog krajolika – krajobrazne cjeline bez izraženog prostornog identiteta, koje imaju samo pojedinačna vrijedna kulturna dobra,

– kategorija kulturnog krajolika – krajobrazne cjeline s izraženim konfliktima u prostoru.

Prva kategorija kulturnog krajolika (krajobrazne cjeline nacionalnog značenja) obuhvaća:

– područje Parka prirode Žumberak – Samoborsko gorje te sjeverni dio Grada Jastrebarsko, Općine Krašić i Općine Klinča Sela,

– područje Crne Mlake i dio doline Kupe, prostorni sklop dvorca s ribnjacima okruženih šumama,

– padine Medvednice, zapadne i istočne, iznad dolina Krapine i Lonje.

Druga kategorija kulturnog krajolika (krajobrazne cjeline regionalnog značenja) obuhvaća:

– doline rijeke Save, Krapine, Lonje, Sutle, Glogovnice,

– Turopolje – istočni dio,

– središnji prostor Vukomeričkog gorja s dijelom Pokuplja,

– dio Samoborskog gorja s njegovim sjeveroistočnim padinama do doline Save te jugoistočnim padinama.

Treća kategorija kulturnog krajolika (krajobrazne cjeline bez izraženog prostornog identiteta, koje imaju samo pojedinačna vrijedna kulturna dobra) obuhvaća:

– dijelove Turopolja i Posavine,

– Prigorje i bilogorsko – moslavački prostor,

– Marijagoričko pobrđe.

Četvrta kategorija kulturnog krajolika (krajobrazne cjeline s izraženim konfliktima u prostoru) odnosi se na:

– šire područje grada Sveti Ivan Zelina,

– šire područje grada Dugog Sela,

– dio Posavine od Hrušćice do Prevlake.

B) Sistematizacija kulturnih dobara po vrstama i podvrstama

Nepokretna kulturna dobra na području Zagrebačke županije sistematizirana su po vrstama na temelju Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i sukladno važećim međunarodnim dokumentima: poveljama, konvencijama i preporukama zaštite kulturne baštine (UNESCO, ICOS, Vijeće Europe).

1. Povijesna naselja i dijelovi povijesnih naselja

Naselja su razvrstana po jednom ili više kriterija, i to:

– povijesna naselja specifična za razdoblje ili kulturu,

– povijesna središta koja su dio suvremenog grada ili sela,

– dijelovi naselja (grada, sela) koji su preostali u obliku ostataka ili grupe građevina, a pružaju jasan dokaz o karakteru naselja.

Razvrstavaju se na naselja:

– gradskih,

– gradsko-seoskih i

– seoskih obilježja.

2. Povijesna građevina, sklop ili dio građevine s okolišem

– stari gradovi (utvrde, burgovi, fortifikacije i sl.),

– vojne građevine,

– civilne građevine:

– stambene građevine (dvorci, kurije, vile, gradske stambene kuće, tradicijske seoske kuće),

– građevine javne namjene (vijećnice, škole, željezničke postaje, hoteli, lječilišta),

– sakralne građevine (crkve, kapele, samostani, kapele poklonci),

– gospodarske i industrijske građevine.

3. Građevine niskogradnje i elementi opreme prostora

4. Arheološki lokaliteti i zone (pretpovijest, antika i srednji vijek)

5. Povijesno-memorijalna područja i obilježja

– spomenik, mjesto i obilježje vezano uz povijesne događaje i osobe,

– groblja i grobne građevine.

C) Kulturna dobra nacionalnog i regionalnog značenja

Temeljem stručnih metoda, parametara i kriterija vrednovanja, na području Zagrebačke županije, koja se odlikuje iznimnom količinom i vrijednosti kulturnih dobara, izdvajaju se po svojim kulturno-povijesnim, arhitektonskim, ambijentalnim i etnološkim obilježjima neke građevine i prostori koji imaju nacionalno i regionalno značenje. Naglasili smo ih isključivo radi usmjeravanja prioriteta na njihovo odgovarajuće održavanje, konzervaciju i restauraciju, odnosno potrebu uključivanja šire zajednice u njihovu obnovu i zaštitu. Provedena analiza i valorizacija kulturne baštine na području Županije rezultirala je listom prijedloga samo najviših kategorija, uzimajući u obzir njegov doprinos i značenje kulturnoj, umjetničkoj, arhitektonskoj, urbanističkoj i etnološkoj topografiji.

1. POVIJESNA NASELJA I DIJELOVI NASELJA

GRADSKIH OBILJEŽJA

	Grad	Nacionalno ili Regionalno značenje	Rješenje o zaštiti
1.	Ivanić Grad	R	
2.	Jastrebarsko	R	P UP/I-380-19 03-89-1
3.	Sveti Ivan Zelina	R	P 03 UP/1 395/1 – 1984
4.	Samobor	N	R 119
5.	Velika Gorica	R	P 03-UP/I-760/1 – 1984
6.	Vrbovec	R	

GRADSKO-SEOSKIH OBILJEŽJA

	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
1.	Sveta Nedelja	Sveta Nedjelja	R	
2.	Gradec	Gradec	R	
3.	Kloštar Ivanić	Kloštar Ivanić	R	
4.	Križ	Križ	R	

SEOSKIH OBILJEŽJA

	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
1.	Velika Ostrna	Dugo Selo	R	P 03-UP/1 120
2.	Gorica Svetojanska	Jastrebarsko	R	
3.	Orešje Okičko	Jastrebarsko	N	
4.	Ivančiči	Jastrebarsko	R	
5.	Petrovina	Jastrebarsko	R	
6.	Plešivica	Jastrebarsko	R	
7.	Prilipje	Jastrebarsko	R	
8.	Slavetić	Jastrebarsko	R	
9.	Vranov Dol	Jastrebarsko	R	
10.	Beder	Samobor	R	
11.	Brezovac Žumberački	Samobor	R	
12.	Cerovica	Samobor	R	
13.	Golubići	Samobor	R	
14.	Klake	Samobor	R	
15.	Kravljak	Samobor	R	
16.	Konščica	Samobor	R	P 03UP/I-50/i
17.	Selce Žumberačko	Samobor	R	
18.	Višnjevac Podvrški	Samobor	R	
19.	Kalinje	Sveti Ivan Zelina	R	P 03-UP/I 546/1 – 1983
20.	Dubranec	Velika Gorica	R	
21.	Gustelnica	Velika Gorica	R	
22.	Mraclin	Velika Gorica	R	
23.	Ščitarjevo	Velika Gorica	R	P 03-UP/I – 878/i
24.	Novo Čiče	Velika Gorica	R	
25.	Topolovec	Vrbovec	R	
26.	Poljanica Bistranska	Bistra	R	
27.	Mostari	Dubrava	R	
28.	Bolč	Farkaševac	R	
29.	Gonjeva	Klinča sela	R	
30.	Novo Selo Okičko	Klinča Sela	R	
31.	Poljanica Okička	Klinča Sela	R	
32.	Barovka	Krašić	R	
33.	Begovo Brdo Žumberačko	Krašić	R	
34.	Brezarić	Krašić	R	
35.	Dol Pribički	Krašić	R	
36.	Hrženik (Krnežiči, Mađeruhi)	Krašić	R	

Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
37. Krašić	Krašić	R	612-08/92-01/287-1992.
38. Kolići	Krašić	R	
39. Radina Gorica	Krašić	R	
40. Konjarić Vrh	Krašić	R	
41. Rude Pribičke	Krašić	R	
42. Medven Draga	Krašić	R	
43. Čunkova Draga	Krašić	R	
44. Pluska	Luka	R	
45. Marija Gorica	Marija Gorica	R	
46. Bukevje	Orle	R	
47. Lučelnica	Pisarovina	R	
48. Cernik	Žumberak	R	
49. Drašći Vrh	Žumberak	R	
50. Glušinja	Žumberak	R	
51. Grič	Žumberak	R	
52. Javor	Žumberak	R	
53. Jezernice	Žumberak	R	
54. Jurkovo Selo	Žumberak	R	
55. Kalje	Žumberak	R	
56. Mrzlo Polje Žumberačko	Žumberak	R	
57. Petričko Selo	Žumberak	R	
58. Sopote	Žumberak	R	
59. Sošice	Žumberak	R	
60. Stupe	Žumberak	R	
61. Tomaševci	Žumberak	R	
62. Visoće	Žumberak	R	
64. Višći Vrh	Žumberak	R	
64. Žamarija	Žumberak	R	
65. Žumberak	Žumberak	R	

2. POVIJESNA GRAĐEVINA I SKLOP ILI DIO GRAĐEVINE S OKOLIŠEM

STARI GRADOVI

Stari grad	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
1. Turen	Draga Svetojanska	Jastrebarsko	R	
2. Okić	Novo Selo Okićko	Klinča Sela	R	
3. Samobor	Samobor	Samobor	N	
4. Lipovec	Veliki Lipovec	Samobor	R	
5. Kekić gradina	Žumberak	Žumberak	R	
6. Tuščak	Žumberak	Žumberak	R	

VOJNE GRAĐEVINE

Građevina	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
1. Straža "patrolnica"	Križ	Križ	R	
2. Kula kaštela	Vrbovec	Vrbovec	R	R br. 531

CIVILNE GRAĐEVINE

STAMBENE ZGRADE

Građevina	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
1. Dvorac Oršić	Gornja Bistra	Bistra	N	R br. 01
2. Dvorac Drašković	Božjakovina	Brckovljani	R	P 02-474/141-65.
3. Dvorac Vranyczany-Dobrinović	Gornji Laduč	Brdovec	R	R br. 137
4. Dvorac Januševac	Prigorje Brdovečko	Brdovec	N	R br. 02
5. Dvorac/Kurija Blahimira Draškovića	Božjakovina	Brckovljani	R	
6. Stari grad, dvorac Slavetić	Slavetić	Jastrebarsko	N	R br. 07
7. Dvorac Erdödy	Jastrebarsko	Jastrebarsko	R	R br. 04
8. Kompleks GK biskupskog dvorca	Strmac Pribički	Krašić	N	P 612-08/94-01/216
9. Dvorac Livadić	Samobor	Samobor	R	R
10. Dvor Erdödy	Kerestinec	Sveta Nedjelja	R	R br. 03
11. Kaštel-dvorac Lukavec	Lukavec	Velika Gorica	N	
12. Dvorac Patačić	Vrbovec	Vrbovec	R	P 03-UP/I-182/1-83.
13. Dvorac Orehoci/Patačić/Farkaš	Lovrečka Velika	Vrbovec	R	
14. Kompleks Novih Dvora Zaprešičkih	Zaprešić	Zaprešić	N	R br. 117
15. Dvorac Lužnica	Lužnica	Zaprešić	R	R br. 136
16. Kurija zagrebačkog nadbiskupa	Prečec	Brckovljani	R	P 04-UP/I-296/1-83.
17. Kurija (kaptolska)	Gradec	Gradec	R	R br. 551
18. Kurija Praunsperger-Bošnjak G. Kraj	Samobor	Samobor	R	R br. 664
19. Balagovi dvori	Lug Samoborski	Samobor	R	R br. 808
20. Kurija Kiepatch	Podvrh	Samobor	R	P 03-UP/I-57/2-83
21. Kurija Molvice	Molvice	Samobor	R	P 04-UP/I-637/1-84
22. Kurija Adamovich Mikšić	Sveta Helena	Sveti Ivan Zelina	R	P 02-13/94-66.
23. Kurija Bedeković	Donja Lomnica	Velika Gorica	N	RP br. 08(UP/I-02-1062/1-72.
24. Kurija Alapić	Vukovina	Velika Gorica	N	P 612-08-91-33
25. Crkvena kuća	Sveta Nedjelja	Sveta Nedjelja	R	
26. Kurija župnog dvora	Rozga	Dubravica	R	
27. Dvorac Zwilling	Crna Mlaka	Jastrebarsko	R	
28. Župni dvor – biblioteka	Staro Čiče	Velika Gorica	R	
29. Dvorac Jakovlje	Jakovlje	Jakovlje	R	
30. Župni dvor	Jamnica Pisarovinska	Pisarovina	R	
31. Kurija i gospodarska zgrada	Kraj Donji	Marija Gorica	R	P 02-13/51-66

GRAĐEVINE JAVNE NAMJENE

Građevina	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
1. Zgrada Muzeja Turopolja	Velika Gorica	Velika Gorica	R	R 156

SAKRALNE GRAĐEVINE

Građevina	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
1. Franjevački samostan i crkva B. D. Marije	Jastrebarsko	Jastrebarsko	N	P 02-474/169-65
2. Franjevački samostan i crkva Sv. Ivana Krstitelja	Kloštar Ivanić	Kloštar Ivanić	N	R br. 419
3. Knjižnica franjevačkog samostana	Kloštar Ivanić	Kloštar Ivanić	R	P 03-UP/I-413/1-88
4. Franjevački samostan i crkva Sv. Marije	Samobor	Samobor	N	R br.134
5. Franjevački samostan	Kotari	Samobor	N	P 02-UP/I-474/189
6. Župna crkva Sv. Leonarda	Kotari	Samobor	R	P 03-UP/I-753/1-84

Gradevina	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
7. Crkva Svih Svetih	Bedenica	Bedenica	R	P 02-13/103-66.
8. Crkva Sv. Brcka	Brckovljani	Brckovljani	R	P 02-474/143-65.
9. Crkva Bl. Augustina Kažotića	Lupoglav	Brckovljani	R	P 02-474/153-65.
10. Crkva Sv. Nikole	Bistra	Bistra	R	P 03-UP/I-631/1-81.
11. Crkva Sv. Vida	Brdovec	Brdovec	R	P 02-13/12-71.
12. Crkva Sv. Margarete	Dubrava	Dubrava	R	R br. 491
13. Crkva Sv. Ane	Rozga	Dubravica	R	
14. Crkva Sv. Martina	Dugo Selo	Dugo Selo	R	P 03-UP/I-104/1-85.
15. Parohijska crkva Sv. Arhandela Mihajla i Gabrijela	Farkaševac	Farkaševac	R	P 02-13/14-74
16. Parohijska crkva Sv. Nikole	Kabel	Farkaševac	R	P 02-13/13-73
17. Župna crkva Ranjenog Isusa	Gradec	Gradec	R	R br. 496
18. Crkva Sv. Petra	Ivanić Grad	Ivanić Grad	R	P 02-13/46-67.
19. Crkva Sv. Nikole	Lijevi Dubrovčak	Ivanić Grad	R	
20. Crkva Sv. Maksimilijana	Posavski Bregi	Ivanić Grad	R	R br. 451
21. Crkva Sv. Nikole	Jastrebarsko	Jastrebarsko	R	P 02-474/170-65
22. Crkva Sv. Ane	Gorica Svetojanska	Jastrebarsko	R	P 612-8/95-1/346
23. Crkva Sv. Petra	Petrovina	Jastrebarsko	N	P 02-474/174-65
24. Crkva Sv. Jurja	Plešivica	Jastrebarsko	R	P 02-13/11-73
25. Crkva Sv. Antuna Pustinjaka	Slavetić	Jastrebarsko	R	
26. Crkva Uznesenja B. D. Marije	Kupinec	Klinča Sela	R	
27. Crkva Sv. Marije Okičke	Novo Selo Okičko	Klinča Sela	N	P 02-474/200-65.
28. Crkva Uznesenja B. D. Marije	Kloštar Ivanić	Kloštar Ivanić	R	R br. 418
29. Crkva Presv. Trojstva	Krašić	Krašić	N	P 02-474/172-65
30. Crkva Sv. Mihovila	Gornje Prekrižje	Krašić	R	R br. 96
31. GK crkva Uznesenja B. D. Marije	Pećno	Krašić	R	
32. Crkva Sv. Siksta	Pribić	Krašić	R	
33. Crkva Sv. Križa	Kravorsko	Kravorsko	R	P 02-13/16-66.
34. Crkva Sv. Križa	Križ	Križ	R	R br. 420
35. Crkva Sv. Roka	Luka	Luka	R	
36. Crkva Pohodenja B. D. Marije	Marija Gorica	Marija Gorica	N	R br. 786
37. Crkva Sv. Antuna	Bukevje	Orle	R	
38. Crkva Sv. Marije Magdalene	Donja Kupčina	Pisarovina	R	
39. Crkva Sv. Martina	Jamnica Pisarovinska	Pisarovina	R	
40. Crkva Uznesenja B. D. Marije	Pokupsko	Pokupsko	N	
41. Crkva Sv. Petra	Preseka	Preseka	R	
42. Crkva Sv. Jurja	Donja Pušća	Pušća	R	
43. Crkva Sv. Jurja	Rakovec	Rakovec	R	P 03-UP/I-440/1-84.
44. Parohijska crkva Sv. Nikole	Lipnica Rakovečka	Rakovec	R	R br. 478
45. Crkva Uznesenja B. D. Marije	Jalševac Nartski	Rugvica	R	P 03-UP/I-944/1-86.
46. Crkva Sv. Jurja mučenika i Sv. Jakova apostola	Oborovo	Rugvica	R	P 02-474/155-65.
47. Crkva Sv. Anastazije	Samobor	Samobor	R	
48. Crkva Sv. Duha	Noršić Selo	Samobor	R	P 612-08/91-01/189
49. Crkva Sv. Barbare	Rude	Samobor	R	P 04-UP/I-462/1-77
50. Crkva Sv. Martina	Sveti Martin pod Okićem	Samobor	R	P 02-474/193

Gradevina	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
51. Crkva Sv. Ivana Krstitelja	Sveti Ivan Zelina	Sveti Ivan Zelina	R	R 02-13/52-66. br. 747
52. Crkva Sv. Nikole	Donja Zelina	Sveti Ivan Zelina	R	R 02-792/1-72.
53. Crkva Presv. Trojstva	Sveta Nedelja	Sveta Nedelja	R	P 03-UP/I-291/1-86.
54. Crkva Navještenja B. D. Marije	Velika Gorica	Velika Gorica	R	
55. Crkva Gospe Snježne	Dubranec	Velika Gorica	R	P 02-13/13-66.
56. Crkva Sv. Ivana Krstitelja	Novo Čiče	Velika Gorica	R	P 02-13/23-66.
57. Crkva (kapela) Ranjenog Isusa	Velika Gorica	Velika Gorica	R	P 02-13/27-66.
58. Crkva Sv. Martina	Šćitarjevo	Velika Gorica	R	P 02-13/34-66.
59. Crkva Sv. Barbare	Velika Mlaka	Velika Gorica	N	R br. 011
60. Crkva Pohođenja B. D. Marije	Vukovina	Velika Gorica	R	P 02-13/42-66.
61. Crkva Sv. Vida	Vrbovec	Vrbovec	R	R br. 552
62. Crkva Sv. Lovre	Lovrečka Varoš	Vrbovec	R	R br. 542
63. Crkva Sv. Nikole	Žumberak	Žumberak	R	P 612-08/90-01/328-90.
64. Crkva Sv. Mihovila	Kalje	Žumberak	R	P 03-UP/I-315/1-80.
65. Crkva Sv. Marije Magdalene	Gornji Oštrc	Žumberak	R	
66. GK crkva Sv. Petra i Pavla	Sošice	Žumberak	R	P 03-UP/I-80/1-84.
67. Kapela Sv. Martina	Dubrava	Dubrava	R	R br.492
68. Crkva Sv. Martina	Prozorje	Dugo Selo	R	P 02-474/163-65.
69. Kapela Sv. Tijela Kristova	Petrovina	Jastrebarsko	R	P 612-8/93-1/426
70 Kapela B. D. Marije Volavske (Snježne)	Volavje	Jastrebarsko	N	
71. Kapela Majke Božje	Dol Pribički	Krašić	N	
72. Kapela Sv. Ivana Krstitelja	Hrženik	Krašić	R	
73. Kapela Sv. Marije (gk)	Strmac Pribički	Krašić	R	P 612-08/94-01/216
74. Kapela Sv. Ivana Krstitelja	Donji Hruševac	Krvarsko	R	
75. Kapela Sv. Križa	Križ Brdovečki	Marija Gorica	R	P 612-08/91-01/158
76. Kapela Presv. Trojstva	Gladovec Pokupski	Pokupsko	R	P 03-UP/I-348/1-77.
77. Kapela M. B. Lauretanske	Pogančec	Preseka	R	R br. 465
78. Kapela M. B. Vinske – inventar	Donja Pušća	Pušća	R	P 612-08/93-01/105
79. Kapela Sv. Katarine	Hrebine	Pušća	R	
80. Kapela Sv. Ane	Samobor	Samobor	R	P 02-474/222
81. Kapela Sv. Mihalja	Samobor	Samobor	R	P 02-474/220
82. Kapela Presv. Trojstva	Braslovje	Samobor	R	P 03-UP/I-476/1-82
83. Kapela Sv. Roka	Galgovo	Samobor	R	P 02-UP/I-13/1-74
84. Kapela Sv. Križa	Otruševac	Samobor	R	P 03-UP/I-1177/1-80
85. Kapela Sv. Vida	Vrhovčak	Samobor	R	P 02-UP/I-474/225
86. Kapela Sv. Benedikta	Donji Stupnik	Stupnik	R	
87. Kapela Sv. Antuna	Blaškovec	Sveti Ivan Zelina	R	P 02-13/104-66.
89. Crkva Sv. Tri Kralja	Komin	Sveti Ivan Zelina	R	R 02-791/1-1972.
90. Kapela M. B. Žalosne	Prepolno	Sveti Ivan Zelina	R	P 02-13/114-1966.
91. Kapela Sv. Petra	Novo Mjesto	Sveti Ivan Zelina	R	
92. Kapela Sv. Marije Magdalene	Mala Gorica	Sveta Nedjelja	R	P 02-UP/I-474/198 * 03-UP/I-755/1
93. Kapela Sv. Antuna	Gustelnica	Velika Gorica	R	P 02-13/14-66.
94. Kapela Sv. Ivana Krstitelja	Jablanovec	Zaprešić	R	
95. Kapela Sv. Josipa	Novi Dvori Zaprešićki	Zaprešić	R	R br. 117

Građevina	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
96. Crkva Sv. Nikole	Poljanica Bistranska	Bistra	R	P 03-UP/I-631/1-81.
97. Crkva Sv. Tri Kralja	Kraljev Vrh	Jakovlje	R	
98. Crkva Sv. Petra	Veleševac	Orle	R	
99. Kapela Sv. Josipa	Gornja Bistra	Bistra	R	

GOSPODARSKE I INDUSTRIJSKE GRAĐEVINE

Građevina	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
1. Tvornički kompleks	Novoselec	Križ	R	
2. Kompleks gospodarskih građevina	Novi Dvori Zaprešički	Zaprešić	R	R br. 20
3. Upravna zgrada i punionica "Jamnica"	Jamnica Pisarovinska	Pisarovina	R	612-08/93-01/211
4. Tvornica "Pliva"	Savski Marof	Brdovec	R	
5. Gospodarski objekt	Lužnica	Zaprešić	R	P 612-08/89-01/233
6. Kukužužarnik	Lužnica	Zaprešić	R	P 612-08/89-01/223
7. Tvornica "Karbon"	Zaprešić	Zaprešić	R	
8. Kompleks gospodarskih građevina	Bregana	Samobor	R	
9. Čunkov mlin i pilana	Čunkova Draga	Krašić	R	
10. Medvenov mlin	Čunkova Draga	Krašić	R	
11. Peničev mlin	Krašić	Krašić	R	

3. GRAĐEVINE NISKOGRADNJE, ELEMENTI OPREME PROSTORA

Građevina	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
1. Miljokaz	Novo Selo Okičko	Klinča Sela	R	
2. Milenijski križ	Stojdraga	Stojdraga	R	
3. Turopoljska vrata	Rakitovec	Velika Gorica	R	P 03-UP/I-781/1-82.
4. Željeznički most preko Save	Zaprešić-Podsused	Zaprešić	R	
5. Spomen obilježje Nikolausu Ritteru von Weinmannu	Kupčina Žumberačka	Žumberak	R	

4. ARHEOLOŠKI LOKALITETI I ZONE

Lokalitet	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
1. Antički grad Andautonia	Ščitarjevo	Velika Gorica	N	P 02-13/32-1966.
2. Castellum Bosiako – srednjovjekovna utvrda	Božjakovina	Brckovljani	R	
3. Stari grad – srednji vijek	Gračec	Brckovljani	R	
4. Kapela Sv. Nikole, oko koje je izgrađeno utvrđenje za obranu od Turaka	Lupoglav	Brckovljani	R	
5. Biskupska utvrda s drvenim kaštelom – srednji vijek	Dubrava	Dubrava	R	
6. Župna crkva Sv. Martina – templarska crkva sa samostanom	Prozorje	Dugo Selo	R	
7. Biskupski kaštel s crkvom Sv. Nikole – srednji vijek	Gradec	Gradec	R	
8. Utvrda Siget- srednji vijek	Gradec	Gradec	R	
9. Utvrda s podgrađem – 16. st	Ivanić Grad	Ivanić Grad	R	
10. Biskupski dvor – castrum Ivanich	Kloštar Ivanić	Kloštar Ivanić	R	
11. Sipčine – ostaci arhitekture, privremeni logor rimske vojske	Okešinec	Križ	R	
12. Crkva Sv. Križa (i utvrda)	Križ	Križ	R	
13. Povijesna jezgra naselja	Križ	Križ	R	

Lokalitet	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
14. Želin, Cirkvišće, srednjovjekovna utvrda	Bukevje	Orle	R	
15. Stari grad, drveni kaštel – srednji vijek	Augušanovec	Pokupsko	R	
16. Stari grad, Pod gradom – drveni kaštel – srednji vijek	Pokupsko	Pokupsko	R	
17. Stari grad – srednji vijek	Rakovec	Rakovec	R	
18. Pogorišće naselje gradinskog tipa – kasno brončano doba	Donje Orešje	Sveti Ivan Zelina	R	
19. Antičko naselje PYRII, trag antičke ceste	Komin	Sveti Ivan Zelina	R	P 02-13/100-1966
20. Stari grad – srednji vijek	Gornje Psarjevo	Sveti Ivan Zelina	R	
21. Stari grad	Nespeš	Sveti Ivan Zelina	R	P 02-13/110-1966
22. Gradina – možda castrum Nicola – srednji vijek	Paukovec	Sveti Ivan Zelina	R	
23. Zelingrad – srednji vijek, 13. st.	Sveti Ivan Zelina	Sveti Ivan Zelina	R	R 87
24. Gradišće, prehistorijsko naselje – rana bronca i Hallstat	Staro Čiče	Velika Gorica	R	
25. Turopoljski Lug – rimska ranocarska nekropola s grobnim humcima	Rakitovec	Velika Gorica	R	
26. Gradišće – grobovi – srednji vijek	Staro Čiče	Velika Gorica	R	
27. Stari grad, kaštel	Vrbovec	Vrbovec	R	R – 531
28. Gorica, antička villa rustica	Drenje Brdovečko	Brdovec	R	
29. Lisičina, antička villa rustica	Drenje Brdovečko	Brdovec	R	
30. Zadrugarsko, antička villa rustica	Drenje Brdovečko	Brdovec	R	
31. Antička villa rustica	Gornji Laduč	Brdovec	R	
32. Antika, villa rustica	Prudnice	Brdovec	R	
33. Antičko groblje	Bratelji	Samobor	R	
34. Prapovijesno naselje i groblje	Budinjak	Samobor	R	
35. Prapovijesno groblje, tumul	Farkaševac	Samobor	R	
36. Antičko groblje	Gornja Vas	Samobor	R	
37. Gradec Okički, prapovijesno naselje, gradina	Podgrađe Podokičko	Samobor	R	
38. Stari grad – srednji vijek	Mali Lipovec	Samobor	R	
39. Stari grad – srednji vijek	Okić	Samobor	R	
40. Stari grad – srednji vijek	Samobor	Samobor	R	
41. Stari grad – srednji vijek	Tušćak	Samobor	R	
42. Stari grad Žumberak – Siechelberg, srednjovjekovni burg, 14.–15. st.	Kekić Draga	Žumberak	R	
43. Kapela Sv. Lovre i naselje, 14. st.	Mrzlo Polje Žumberačko	Žumberak	R	

5. POVIJESNO MEMORIJALNA PODRUČJA I OBILJEŽJA

SPOMENIK, MJESTO I OBILJEŽJE VEZANO UZ POVIJESNE DOGAĐAJE I OSOBE

Gradevina	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
1. Spomen-kosturnica	Slavetić	Jastrebarsko	R	P 02-474/180-65
2. "Stupnička šuma"	Donji Stupnik	Stupnik	R	
3. Jama Jazovka	Žumberak	Žumberak	R	

GROBLJA I GROBNE GRAĐEVINE

Gradevina	Naselje	Grad/općina	N/R	Rješenje o zaštiti
1. Groblje	Otruševac	Samobor	R	P 03-UP/I-1177/1-80
2. Mauzolej obitelji de Piennes	Vrbovec	Vrbovec	R	P 03-UP/I-191/1-83.
3. Grobnica Jelačić	Novi Dvori Zaprešički	Zaprešić	R	R br. 117

D) Mjere zaštite prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti

Radi očuvanja svih segmenata prostorne baštine, provedeno je zoniranje prostora Županije, sukladno njegovim krajobraznim, prirodnim, kulturno-povijesnim, arhitektonsko-urbanističkim i ostalim vrijednostima kojima je određen. Stupnjevanje zona zaštite sveukupnog krajolika uvjetovano je vrijednosnim kategorijama, odnosno potrebnim i mogućim načinima intervencija.

1. Smjernice i uvjeti za zaštitu, razvoj i unapređenje kulturnog krajolika (krajobraznih cjelina)

• Prva kategorija kulturnog krajolika – krajobrazne cjeline nacionalnog značenja

Kulturni krajolici prve kategorije imaju izrazito očuvanu i visoko vrednovanu krajobraznu i prirodnu komponentu, mrežu povijesnih naselja i građevina visoke kulturno-povijesne vrijednosti. Ove prostorne cjeline trebalo bi održavati u okvirima tradicionalnog korištenja prostora, bez znatnijega proširenja građevinskih područja, te bez provođenja takvih tehničko-tehnoloških i infrastrukturnih zahvata koji bi mogli izazvati znatne promjene strukture, prostornih odnosa i oblika.

Mjere zaštite i unapređenja ovih prostora polaze sa stajališta očuvanja i poboljšanja današnje organizacije i načina korištenja prostora. Predlaže se održivi razvoj i unapređenje načina života na temelju postojećih vrijednosti, kao nositelja prostornog identiteta. To znači zadržavanje postojeće mreže naselja, prometnih komunikacija, šumskih i poljodjelskih površina koje okružuju naselja, prirodnih vodotoka i ostalih vrijednosti u prostoru. U naseljima bi tradicijsku arhitekturu trebalo očuvati, održavati i prilagoditi suvremenim potrebama, a moguću novu gradnju u povijesnim naseljima oblikovati na načelu očuvanja karakteristične slike prostora. Područja širenja seoskih naselja treba planirati tako da se uspostavi jedinstveni prostorni koncept naselja. Prihvatljiv je razvoj ekološkog, kulturnog i seoskog turizma, uz uvođenje kulturnih i društvenih sadržaja vezanih na tradicijske običaje toga kraja, proizvodnju zdrave hrane i sl.

Pri izradi prostornih planova uređenja gradova i općina koji ulaze u zonu krajolika prve kategorije potrebno je provesti detaljniju valorizaciju naselja i odnosa izgrađenog i krajobraznog prostora, a planove širenja građevinskih područja i oblike intervencija treba odrediti radi održanja prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti prostora, bez znatnijega širenja izgrađenih građevinskih područja.

Takav pristup razvoju prostora koji se temelji na održavanju i unapređenju zatečenih vrijednosti isključuje mogućnost:

- provođenja i gradnje velikih prometnih i infrastrukturnih sustava koji mijenjaju strukturu i odnose u krajoliku,
- lociranja odlagališta otpada,
- uvođenja nečistih industrijskih pogona kao i izgradnju ostalih glomaznih volumena kojima se bitno mijenja dosadašnji način korištenja i izgled prostora,
- provođenja hidromelioracijskih zahvata i pravocrtna regulacije vodotoka, te uklanjanje potočne vegetacije (stabala i grmova vrba),
- komasacije zemljišta i oblikovanja velikih monokulturnih parcela,
- proširenja građevinskih područja seoskih naselja koja imaju tendenciju depopulacije, već ih treba zadržati u okvirima njihove najveće teritorijalne ekspanzije (kraj prošlog stoljeća),

– međusobnog spajanja građevinskih područja dvaju ili više naselja u jedno i stvaranja novih građevinskih područja naselja,

– širenja građevinskih područja na padine i vizualno eksponirane predjele kao i zone kvalitetnog kultiviranog krajolika,

– iskorištavanja mineralnih sirovina.

• Druga kategorija kulturnog krajolika – krajobrazne cjeline regionalnog značenja.

Kulturni krajolici druge kategorije uglavnom imaju očuvanu i visoko vrednovanu krajobraznu i prirodnu komponentu. Kvaliteta graditeljskih oblika je rjeđa ili je izmijenjena u odnosu na tradicijsku. Uglavnom su očuvane grupacije sela zaokružena volumena, bez naglašenijih primjera disperzne gradnje kojima bi se narušili prostorni odnosi. U naseljima i njihovim okolnim prostorima poželjne su urbanističke intervencije kojima će se uspostaviti prostorno i oblikovno primjerenije stanje. U zoni krajolika druge kategorije preporučuje se da se u seoskim naseljima u oblikovanju stambenih i gospodarskih građevina koriste elementi regionalne arhitekture, gabarit kuće izdužene pravokutne forme, prizemne ili jednokatne visine, dvostrušnog krovništa pokrivenog crijepom, a koloristička obrada pročelja u pastelnim tonovima. Visoku kvalitetu prirodnih predjela treba maksimalno čuvati i poštivati. Ne dopušta se širenje građevinskih područja na padine i vizualno eksponirane predjele kao i zone kvalitetnog kultiviranog krajolika. Padine brda koje su zone ekspozicije povijesnih naselja i dalje treba održavati kao poljodjelske ili površine pokrivene šumama.

Neprihvatljivo je planirati nova građevinska područja naselja, nego se mogu predvidjeti samo proširenja postojećih naselja, ako odgovarajuće analize pokažu da je to potrebno. U tom slučaju građevinska područja treba širiti u manje kvalitetne predjele nevelike ekspozicije. Osobito se to odnosi na gospodarske zone u naselju ili kao površine izdvojene namjene, oko kojih treba planirati zaštitne tampon visokog zelenila.

Na mjestima odakle se pružaju vizure na okolicu nije moguća gradnja, izuzev sadržaja koji imaju funkciju vidikovaca, ili su s njima usklađeni. Isključuje se mogućnost otvaranja novih kamenoloma, šljunčara i sličnih sadržaja kojima bi se umanjile ili devastirale prostorne i krajobrazne vrijednosti, a postojeće kamenolome i slične sadržaje treba biološki sanirati.

Pri trasiranju novoplaniranih cesta i željezničkih pruga trebaju se uzeti u obzir prostorne i morfološke značajke terena, što znači da se koriste njegova prirodna obilježja, a da se zahvati u terenu, kojima se mijenja izgled krajolika, kao što su nadvožnjaci, usjeci i zasjeci izbjegnu, ili svedu na minimum. Dalekovodi i ostali infrastrukturni koridori ne smiju se voditi trasama kojima bi došlo do većih prosjeka šuma. Isto tako je važno da infrastrukturni sustavi (dalekovodi, antene, nadvožnjaci i sl.) prolaze trasama tako da ne zaklanjaju ili ne ulaze u kvalitetne vizure na vrijedna naselja ili pojedinačna kulturna dobra.

Tijekom izrade prostornih planova uređenja gradova i općina koje ulaze u zonu krajolika druge kategorije potrebno je provesti detaljniju valorizaciju naselja, izgrađenog i krajobraznog prostora, a planove širenja građevinskih područja i oblike intervencija treba uskladiti s naprijed iznesenim uvjetima.

• Treća kategorija kulturnog krajolika – krajobrazne cjeline bez izraženog prostornog identiteta, koje imaju samo pojedinačna vrijedna kulturna dobra.

Na područjima kulturnih krajolika treće kategorije treba planskim mjerama poboljšati stanje u prostoru, uz očuvanje prirodnih i krajobraznih te kulturno-povijesnih vrijednosti.

- Četvrta kategorija kulturnog krajolika – krajobrazne cjeline s izraženim konfliktima u prostoru.

Urbanističkim i planskim mjerama, na temelju snimljenog zatečenog stanja, treba uspostaviti primjerenije odnose u prostoru: redefinirati zone naselja, odrediti njihove granice i morfologiju. U okolini povijesnih naselja i kurija treba zadržati neizgrađene prostore, kako bi se uspostavili odgovarajući prostorni odnosi. Na temelju snimljenog zatečenog stanja potrebno je izraditi Studiju urbanističke sanacije područja, u koju mora biti uključena i dionica zaštite i unapređenja stanja preostalih elemenata kulturne baštine.

2. Mjere zaštite povijesnih naselja

Planiranje razvoja naselja kao nositelja identiteta kulturnog krajolika treba provoditi pažljivo, kako ne bi došlo do umanjenja ili obezvrjeđenja njihove prepoznatljivosti. Treba i dalje čuvati i održavati posebnost povijesnih naselja gradskih i seoskih obilježja, koja se očituje u homogenosti volumena naselja, karakterističnoj matrici, profilu ulica, parcelaciji, načinu organizacije parcele, mjerilu i karakteristikama oblikovanja povijesnih građevina (gabaritima, nagibu krovništa, detalju strehe i krovnog vijenca, oblikovanju dimnjaka), korištenju materijala završne obrade (ožbukana pročelja, crijep kao pokrov, drvena stolarija). Raznolikost tipova seoskih naselja i područja mora i dalje ostati prepoznatljiva.

Za sva naselja navedena u Popisu kulturnih dobara treba izraditi konzervatorsku dokumentaciju kojom će se utvrditi zone zaštite te dokumentirati i valorizirati pripadajuća građevna struktura. Granice i zone zaštite povijesnih cjelina moraju se ucrtati na kartama građevinskih područja planova užega područja (prostorni plan uređenja grada ili općine, generalni urbanistički plan), te odrediti konzervatorske smjernice, uvjete i mjere očuvanja i zaštite prostora naselja i građevne strukture. Za naselja za koja već postoji temeljna konzervatorska dokumentacija treba provesti postupak revizije postojećih zona zaštite (na temelju propisane metodologije) i revalorizaciju građevne strukture.

U prostoru je očit negativan trend da tradicijska arhitektura u seoskim naseljima nestaje, a zamjenjuje se novom izgradnjom, koja se u oblikovanju ne naslanja na karakteristične tradicijske oblike regionalne arhitekture. Unose se pomodni elementi, čime dolazi do prekida i gubitka vizualnog identiteta prostora. Treba urbanistički revalorizirati seoska naselja koja su do prije dvadesetak godina bila zaštićena aktom o preventivnoj zaštiti, a gubitkom tradicijske drvene arhitekture i zamjenskom izgradnjom u potpunosti su izmijenila svoju građevnu, ali i prostornu strukturu. Osim navedenih metodoloških osnova za sustavno dokumentiranje i administrativnu zaštitu povijesnih cjelina, potrebno je konkretnim mjerama fiskalne politike i materijalnom stimulacijom očuvati postojeću drvenu tradicijsku arhitekturu i zadržati je u izvornoj namjeni: stambenoj i gospodarskoj. Predlaže se model dogovornog upravljanja prostorom na temelju integralne strategije razvoja ruralnih područja.

3. Mjere zaštite povijesnih građevina i sklopova

Opće mjere zaštite i očuvanja povijesnih građevina proizlaze iz njihove spomeničke valorizacije, kao i iz osnovnog načela zaštite, koje se temelji na integralnom sagle-

davanju spomenika i njegove neposredne okoline. Nužno je neprekidno istraživati, dokumentirati i vrednovati graditeljsku baštinu s ciljem svrhovitog praćenja stanja radi određivanja potrebnih mjera zaštite i očuvanja građevine i njenog neposrednog okoliša. Za sve povijesne građevine i sklopove koji se nalaze u naseljima koja imaju svojstva kulturnog dobra, ili izvan njih, treba odrediti granicu i zonu zaštite, koja svakako mora obuhvatiti i kontaktnu zonu kao i zonu ekspozicije građevine. Postupak se provodi na razini prostornih planova uređenja gradova i općina, te se zone zaštite ucrtavaju na karte građevinskih područja. Unutar tih granica obavezno je sve zahvate provoditi uz posebne uvjete, odnosno prethodno odobrenje nadležne Uprave za zaštitu kulturne baštine.

Sustavnu zaštitu i održavanje najvrednijih povijesnih građevina i sklopova moguće je provoditi isključivo na temelju odgovarajuće tehničke dokumentacije kojoj kao podloga moraju prethoditi konzervatorsko – restauratorski istražni radovi:

- Povijesne građevine treba održavati u okviru njihova autentičnog okruženja, bez nove gradnje u njihovoj neposrednoj blizini (zone zaštite odrediti u okviru prostornih planova nižega reda, na kartama građevinskih područja). To se osobito odnosi na crkve i kapele, u pravilu smještene na vizualno istaknutim lokacijama, koje imaju značenje prostornih simbola.

- Iznimno velik broj dvoraca i kurija koji su danas bez odgovarajuće ili čak izvan namjene i samim tim izloženi neprimjerenom održavanju, postupno propadaju i nestaju, pa je potrebna društvena revalorizacija i pronalaženje odgovarajuće namjene. U pravilu su najprihvatljivije izvorne namjene, a u slučajevima gdje to nije moguće, namjena bi trebala biti što bliža izvornoj, kako ne bi došlo do bitne promjene arhitektonske strukture, prostornih odnosa i oblika. Sastavni dio prezentacije dvoraca i kurija jest i njihovo neposredno okruženje, koje se sastoji od reprezentativnog i gospodarskog dijela. U zonu zaštite obavezno treba uključiti i te prostore, kao i područja značajna za njihovu ekspoziciju.

- Drvena tradicijska arhitektura, koja je još prije desetak godina činila većinu stambenog građevnog fonda, osobito u posavskim selima, danas je u velikoj mjeri zamijenjena novim zidanim građevinama. Očuvanje i zaštitu preostalih građevina u selima koja doživljavaju brzu preobrazbu trebalo bi usmjeriti na zaštitu ambijenata, koje čine potezi od nekoliko tradicijskih okućnica. Takve bi ambijente trebalo odrediti na razini prostornih planova uređenja gradova i općina.

- Autentičnost oblika i strukture tradicijske drvene arhitekture moguće je primjereno očuvati u okviru etnosela, muzeja na otvorenom, korištenjem kao kuća za odmor (vrijedan primjer takvog načina korištenja su kuće za odmor u dolini Kupe, u Augušanovcu). Umjesto izgradnje novih ekosela, prihvatljivija je mogućnost korištenja postojećih, napuštenih sela za turističke sadržaje, koja osim toga imaju element autentičnosti, za razliku od "novokomponiranih", koja su neuspjeli primjeri kompilacije različitih tipova kuća (ekoselo Žumberačko).

- Očuvanje gospodarskih građevina, osobito mlino-va i vodenica koje predstavljaju rijetke očuvane primjere tog tipa gradnje, moguća je u okviru njihova autentičnog okruženja, s vodotocima i očuvanim tehničkim postrojenjem, kao i izvornim arhitektonskim oblicima. Prenamjena u turističko – ugostiteljske namjene, osim izvorne, jedan je od mogućih načina njihova održavanja.

- Industrijska arhitektura, koja je na području Županije zastupljena u obliku tvorničkih zgrada s pripada-

jućim postrojenjima, a nalazi se obično unutar suvremenih tvorničkih sklopova, mora se na razini prostornih planova uređenja gradova i općina valorizirati, i definirati sa zonom zaštite, te odrediti načini mogućih intervencija.

– Od općih mjera zaštite povijesnih građevina predviđa se, prije svega, redovito građevinsko održavanje, sanacija i konzervacija najkvalitetnije i najcjelovitije sačuvane stilske faze, uz obavezne konzervatorske istražne radove na pročeljima i interijeru.

– Sve građevinske zahvate (uključivo i redovito održavanje) obavezno treba provoditi uz suglasnost i konzervatorski nadzor nadležne Uprave za zaštitu kulturne baštine.

Za nepokretna kulturna dobra najviših kategorija nacionalnog i regionalnog značenja treba, u okviru nadležne Uprave za zaštitu kulturne baštine, dopuniti postojeću konzervatorsku dokumentaciju, provesti arhitektonsko snimanje i dokumentiranje, arhivska istraživanja, kao i istražne radove na samim građevinama, te odrediti potrebne mjere i uvjete za održavanje i sanaciju.

U neposrednoj okolini građevina najviših kulturno-povijesnih i arhitektonskih vrijednosti (starih gradova, dvoraca, crkava i kapela) koje se nalaze na osami, nije moguća nova gradnja radi očuvanja njihova izvornog okruženja i zona ekspozicije.

4. Mjere zaštite arheoloških lokaliteta i zona

Brojnost potencijalnih arheoloških lokaliteta upućuje na potrebu za rekognosciranjem i istraživanjem. Na svakoj razini prostornog plana potrebno je uklopiti i istaknuti arheološke lokalitete te štititi zone oko njih. Svaka intervencija u blizini navedenih lokaliteta zahtijeva prethodna revizijska rekognosciranja i vjerojatno pokusna istraživanja da bi se odredila uža zona lokaliteta. U slučaju građevinskog zahvata u užoj zoni lokaliteta potrebno je izvesti prethodna zaštitna istraživanja te odlučiti o tretmanu lokaliteta ili mogućoj promjeni projekta građevinskog zahvata.

Posebnu pažnju treba obratiti na mrežu antičkih prometnica te ih štititi od devastacije. U okviru registriranih arheoloških zona (Andautonia) i onih predloženih za registraciju (Drenje, ville rusticae) nisu mogući nikakvi građevinski radovi i zahvati u prostoru prije arheoloških istraživanja. Neprihvatljivo je širenje Zračne luke Zagreb izgradnjom druge piste na područje antičke Andautonie, čime bi se ugrozio prostorni integritet cjelokupnog nališta.

U okviru izrade prostornih planova uređenja općina potrebno je utvrditi zone zaštite arheoloških lokaliteta te odrediti smjernice za svaki konkretni slučaj.

ODREDBE ZA PROVOĐENJE

Članak 136.

Zaštitu nepokretnih kulturnih dobara treba provoditi planovima užeg područja.

Na grafičkom prikazu broj 3.1. "Uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora I" i u tekstualnom dijelu ovog Plana prikazana su zaštićena, preventivno zaštićena i za zaštitu predložena nepokretna kulturna dobra na prostoru Županije, od nacionalnog i regionalnog značaja.

U prostornim planovima uređenja gradova i općina treba prikazati zaštićena, preventivno zaštićena i za zaštitu predložena nepokretna kulturna dobra nacionalnog, regionalnog i lokalnog značaja, kao i uvjete njihova korištenja.

Zaštita povijesnih naselja provodi se kroz sljedeće mjere:

- očuvanje karakteristične urbanističke matrice naselja,
- očuvanje karakterističnog oblikovanja građevina,
- očuvanje prirodnog i kultiviranog krajolika u okruženju naselja,
- očuvanje vizura na naselje,
- izradu detaljnije konzervatorske dokumentacije.

Zaštita povijesnih građevina i sklopova temelji se na sagledavanju spomenika i njegove neposredne okoline, te vizura. U prostornim planovima uređenja gradova i općina i drugim dokumentima prostornog uređenja potrebno je odrediti granice i zone zaštite, koje trebaju obuhvatiti njihovo neposredno funkcionalno okruženje (npr. reprezentativni i gospodarski dio) i kontaktne zone i zone ekspozicije građevina.

Tradicijska drvena arhitektura štiti se prvenstveno na autentičnim lokacijama i s autentičnom namjenom, ali je prihvatljiva mogućnost korištenja građevina i napuštenih naselja za turističke sadržaje, te u okviru etno sela i muzeja na otvorenom. Potrebno je štititi i njihovo neposredno okruženje sa prirodnim i kultiviranim krajobrazom i ekspozicijama.

U neposrednoj okolini kulturnih dobara nacionalnog i regionalnog značaja izvan naselja, zbog očuvanja njihovog izvornog okruženja i zona ekspozicije, nije moguća nova gradnja.

Članak 137.

Za prostorne planove uređenja gradova i općina treba izraditi konzervatorske studije koje moraju obuhvatiti inventarizaciju (popis) svih kulturnih dobara na području obuhvata plana (bez obzira na njihov status zaštite), njihovu sistematizaciju po vrstama, valorizaciju prema stručnim kriterijima, definirati zone i režime njihove zaštite, te odrediti mjere zaštite i očuvanja svih vrsta kulturnih dobara.

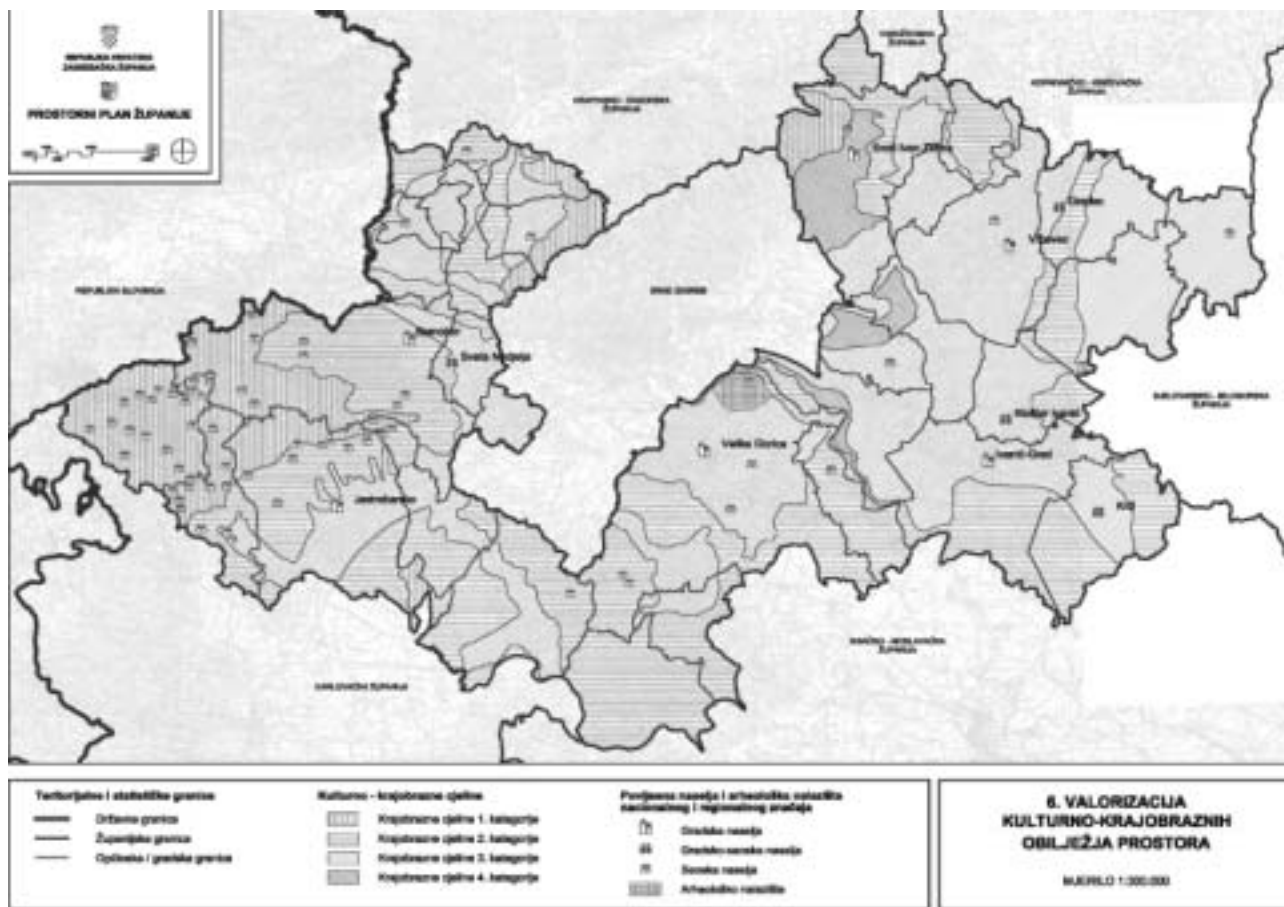
4.4. Popis kulturno povijesnih vrijednosti za prioritarno djelovanje – izvod iz konzervatorske podloge za izradu Prostornog plana Zagrebačke županije

Studija zaštite kulturne baštine Zagrebačke županije, iz koje smo izvod dali kroz poglavlja iz Prostornog plana Zagrebačke županije, u svojem posljednjem i najvažnijem poglavlju detaljno obrazlaže smjernice, preporuke i uvjete za zaštitu kulturnih dobara na području Zagrebačke županije. Tako, uz mjere zaštite povijesnih naselja, građevina i sklopova, arheoloških lokaliteta i dr., u Studiji nalazimo i preporuke za upis u Registar, preporuke za istraživanja i znanstvenu obradu, kao i popis kulturno povijesnih vrijednosti koje zahtijevaju poduzimanje hitnih mjera preventivne građevinske zaštite.

U nastavku dajemo izvod iz navedene konzervatorske podloge.

Popis kulturno povijesnih vrijednosti za prioritarno djelovanje za izradu programa obnove i zaštitnih radova

Kulturno povijesne vrijednosti u prostoru koje su danas najugroženije su kurije, s jedne strane jer su u građevinski lošem stanju, prvenstveno zbog neodržavanja jer se u većem broju njih ne stanuje. Osim toga njihov je okoliš podložan bitnim promjenama, širenjima građevinskih područja u neposrednoj blizini, zbog sve izraženijeg trenda građenja na najkvalitetnijim lokacijama. Već sama činjenica da ih je na području Zagrebačke županije u

Slika: Valorizacija kulturno-krajobraznih obilježja prostora

Izvor: Prostorni plan Zagrebačke županije ("Glasnik Zagrebačke županije" broj 3/02).

prošlosti bilo nekoliko stotina, a danas tek nekoliko desetaka, govori o trajnoj ugroženosti ove vrste. Sljedeći lokaliteti zahtijevaju poduzimanje hitnih mjera preventivne građevinske zaštite, izradu programa obnove i potrebne dokumentacije:

- kurija i gospodarski sklop Kiepack, Bregana,
- kurija župnog dvora, Rozga,
- kurija Josipović, Kurilovec,
- kurija (dvorac) Reiser, Samobor,
- kurija Jelačić, Kurilovec,
- kurija Dvorišće, Brckovljani,
- kurija Molvice, Samobor,
- kurija Tompa, Repišće, Klinča Sela,
- kurija Lentulaj, Biškupec Zelinski,
- kurija Čačković-Krizmanić, Omilje, Sv. Ivan Zelina,
- kurija Ostrna, Dugo Selo,
- kurija i gospodarska zgrada Kraj Donji, Marija Gorica.

Dvorci s pratećim gospodarskim zgradama i perivojima koji su izvan namjene ili je ona neodgovarajuća, a u izuzetno su lošem građevinskom stanju:

- Novi dvori Zaprešićki, dvorac i gospodarske zgrade,
- dvorac Erdödy i gospodarska zgrada, Jastrebarsko,
- dvorac Drašković, Božjakovina,
- dvorac Jakovlje,
- dvorac Adamovich, Sveta Helena.

Crkve i kapele u građevinski lošem stanju su one izvan namjene, ili smještene u napuštenim ili siromašnim nase-

ljima. Najhitnije mjere građevinske sanacije, izradu programa zaštitnih radova potrebno je poduzeti na sljedećim:

- crkva sv. Petra u Veleševcu,
- franjevačka crkva Sv. Ivana Krstitelja, Kloštar Ivanić,
- parohijska crkva sv. Arhandela Mihajla i Gabrijela, Bolč,
- crkva Uznesenja B. D. Marije, Pećno,
- filijalna crkva sv. Martina, Prozorje,
- kapela sv. Tri kralja, Orle,
- kapela sv. Marije, Brckovljani.

Stari gradovi smješteni na teško pristupačnim lokacijama, izvan namjene, izloženi propadanju, zahtijevaju radove održavanja, čišćenja od vegetacije te radove hitne konzervacije:

- stari grad Samobor,
- stari grad Lipovec,
- stari grad Okić,
- kaštel Turen,
- stari grad Tuščak.

Mlinovi vodeničari kao vrijedan element povijesnih gospodarskih građevina koji su danas u najvećoj mjeri zapušteni, te im prijete potpuno nestajanje, trebaju dobiti prioritet za zaštitne radove (mlinovi na potoku Kupčina, između Kostanjevca i Pribića).

Isto tako i upravna zgrada, paviljon i punionica Jamnica, u Jamnici Pisarovinskoj.

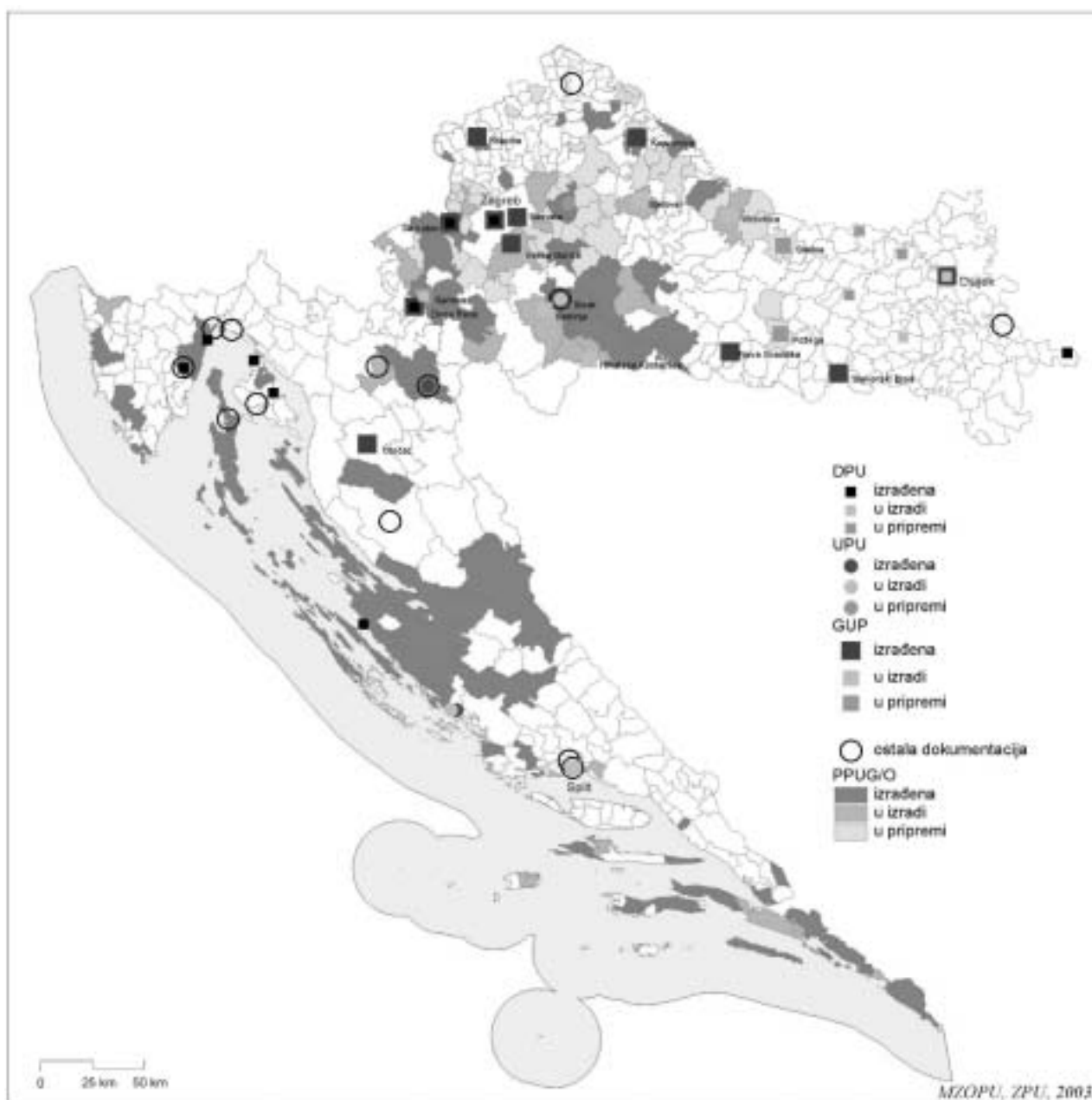
Tradicijske drvene kuće koje imaju etnološku i arhitektonsku vrijednost, a vlasnici nemaju sredstava za nji-

Križ, Luka, Marija Gorica, Písarovina, Preseka, Pušća, Rakovec i Sveta Nedjelja.

Od toga je 5 Planova doneseno uz suglasnost Ministarstva kulture (Jastrebarsko, Vrbovec, Marija Gorica, Pušća i Písarovina), a njih 20 je u različitim fazama izrade, odnosno donošenja. Četiri jedinice lokalne samouprave tek su započele sa izradom podloge, odnosno Plana (Brckovljani, Rugvica, Kravarsko i Pokupsko), a samo Općina Orle nije započela niti izradu podloge niti izradu Plana. U posebnu skupinu možemo svrstati pet jedinica lokalne samouprave koje su Prostorni plan uređenja donijele prije u tijekom 2000. godine, a koji je, dakle, izrađen prije stupanja na snagu Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara iz 1999. godine. Za njih nisu izrađene konzervatorske podloge sukladno novom Zakonu, ali su kod izrade Plana korišteni svi tada dostupni podaci Ministarstva kulture. Riječ je o općinama Žumberak, Krašić, Klinča Sela i Stup-

nik te o Gradu Samoboru. Napominjemo da je za Grad Samobor u tijeku izrada novog Prostornog plana uređenja, za koji je već izrađena konzervatorska podloga.

Nešto je lošija situacija sa konzervatorskim podlogama za izradu generalnih urbanističkih planova i urbanističkih planova uređenja. U Zagrebačkoj županiji izrađene su tek dvije podloge i to za Generalni urbanistički plan gradova Samobor i Velika Gorica. Za UPU središnjeg naselja Jastrebarsko podloga je u izradi, a za gradove Zaprešić i Vrbovec tek se priprema njezina izrada. Ako uzmemo u obzir činjenicu da je Zakonom o prostornom uređenju i Prostornim planom Zagrebačke županije propisana obveza izrade četrdesetak urbanističkih planova na području Zagrebačke županije, tada je jasno da veliki posao na izradi kako planova, tako i njihovih konzervatorskih podloga, tek predstoji.

Slika: Konzervatorska dokumentacija za gradove, općine i naselja u Republici Hrvatskoj – dinamika izrade i donošenja

Izvor: Izvješće o stanju u prostoru Republike Hrvatske (Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, prosinac 2003. prema podacima Ministarstva kulture iz 2002. godine)

Na grafičkom prikazu dajemo pregled izrade konzervatorskih podloga za sve navedene prostorne planove na području Zagrebačke županije. Stanje izrade ažurirano je u veljači 2004. godine.

Stanje izrade konzervatorskih podloga na prostoru Zagrebačke županije usporedit ćemo, u nastavku, sa stanjem izrade na prostoru čitave Republike Hrvatske. U tu svrhu koristimo podatke iz netom dovršenog Nacrta prijedloga Izvješća o stanju u prostoru Republike Hrvatske, koje je izradilo Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva u prosincu 2003. godine.

U poglavlju *Zaštita kulturnih dobara* spomenutog Izvješća daje se pregled izrade konzervatorskih podloga za gradove, općine i naselja na područje cijele Republike Hrvatske. Podaci su pribavljeni od Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine, 2002. godine. Navodi se da su, od 1998. godine, konzervatorski odjeli izradili 114 konzervatorskih podloga za dokumente prostornog uređenja, od toga 53 za potrebe izrade PPUO/G, dok ih je 38 u fazi izrade ili pripreme.

Iz grafičkog priloga koji slijedi vidljivo je da se Zagrebačka županija nalazi među četiri županije u Hrvatskoj na čijem je području izrađeno ili je u izradi najviše konzervatorskih podloga, što dakako znači i najbolju sustavnu reviziju i revalorizaciju stanja kulturnih dobara u prostoru. Napominjemo da je od prikupljanja podataka za područje Države do danas protekla već cijela godina, te da je većina podloga na području Zagrebačke županije uz koje stoji oznaka "u izradi" danas izrađena.

5. *Financiranje zaštite i očuvanja kulturnih dobara*

Da bi se sustavno mogla provoditi zaštita i očuvanje kulturnih dobara (zaštićena graditeljska baština) jasno je utvrđen sustav osiguranja potrebnih sredstava za provođenje ove aktivnosti. Razina zaštite može se ocijeniti prema kvaliteti sustava financiranja zaštite i očuvanja kulturnih dobara.

Za provedbu zaštite kulturnih dobara potrebna sredstva osiguravaju se u državnom proračunu, dok za provedbu mjera očuvanja sredstva osigurava prvenstveno vlasnik kulturnog dobra koji može uz određene uvjete ostvariti potporu iz proračunskih sredstava, donacija ili drugih izvora.

Sredstva se osiguravaju u državnom proračunu za stvari i nekretnine od osobitog kulturnog i povijesnog značenja od interesa za Republiku Hrvatsku te stoga uživaju njezinu osobitu zaštitu prema članku 52. Ustava RH, na temelju čega je obveza državnog proračuna da pokrije troškove zaštite kulturnih dobara koji su kao takvi utvrđeni temeljem posebnog zakona. Sustav zaštite kulturnih dobara utvrđen je propisima kako se zaštita provodi, te koje su ovlasti upravnog tijela koje je dužno osigurati provedbu propisanog sustava zaštite. Ministarstvo kulture RH je tijelo državne uprave u čijem djelokrugu su poslovi na zaštiti kulturnih dobara (osim za Grad Zagreb gdje te poslove obavlja u prvom stupnju Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode), a sredstva potrebna za rad Ministarstva kulture osiguravaju se u državnom proračunu, te se na taj način osiguravaju i sredstva za obavljanje stručnih i upravnih poslova na zaštiti kulturnih dobara kao i sredstva za plaće službenika i namještenika koji obavljaju te poslove.

Sredstva iz državnog proračuna namijenjena zaštiti i očuvanju kulturnih dobara u pravilu se pozicioniraju u razdjelu proračuna namijenjenog Ministarstvu kulture. Ta sredstva na temelju Nacionalnog programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara, kao dijela Programa javnih potreba

u kulturi RH raspoređuju se: za financiranje zaštite i očuvanja kulturnih dobara u vlasništvu Republike Hrvatske, izuzev sredstava za njihovo tekuće održavanje jer ta sredstva osigurava nadležno tijelo Vlade RH; za financiranje provedbe Nacionalnog programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara; za financiranje naknada vlasnicima razlike između izvanrednih i redovitih troškova održavanja kulturnoga dobra, kada se steknu zakonom propisani uvjeti; za financiranje hitnih mjera zaštite i očuvanja kulturnih dobara; za financiranje naknada vlasnicima zbog ograničenja prava vlasništva kada se steknu zakonom propisani uvjeti.

U proračunu županija, Grada Zagreba, gradova ili općina prema članku 111. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara osiguravaju se sredstva za financiranje: zaštite i očuvanja kulturnih dobara koja su u njihovu vlasništvu; zaštite kulturnih dobara u izvanrednim uvjetima; sudjelovanja u financiranju Nacionalnog programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara koja se nalaze na njihovu području. Prema Programu javnih potreba u kulturi koji se donosi svake godine uz proračun, osiguravaju se sredstva u proračunu županija, gradova i općina za sve djelatnosti u kulturi koji su utvrđeni programom kao javne potrebe, između ostalog za investicijsko održavanje, adaptacije i prijeko potrebne zahvate na objektima kulture.

Financiranje očuvanja kulturnih dobara prvenstveno je obveza njihovih vlasnika. Vlasnici moraju poduzimati mjere redovitog održavanja i sprječavati svaku radnju kojom bi izravno ili neizravno moglo doći do ugrožavanja spomeničkih svojstava kulturnog dobra i uopće njegova integriteta. To je utvrđeno Zakonom o očuvanju i zaštiti kulturnih dobara. Umjesto vlasnika ovu obvezu isto tako ima i drugi imatelj koji koristi kulturno dobro u slučajevima kada dobro ne koristi sam vlasnik. Ova odredba ima svoje utemeljenje u odredbama Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima kojima se propisuje da je vlasnik dužan pridonositi općem dobru, pa je općenito prilikom izvršavanja svoga prava dužan postupiti obzirno prema općim i tuđim interesima koji nisu protivni njegovu pravu. Nedvojbeno je da je vlasnik taj koji podnosi najveći teret u osiguranju očuvanja kulturnog dobra koji je u njegovu vlasništvu, jer obveze vlasnika kulturnog dobra propisane zakonima utvrđuju njegovu dužnost da za potrebe redovitog održavanja i očuvanja kulturnog dobra osigura potrebna sredstva, što nije mala obveza za vlasnika. Ako vlasnik nije u mogućnosti osigurati potrebito održavanje kulturnog dobra koje je njegovo vlasništvo, prisiljen je pronaći način da osigura potrebna sredstva, bilo prodajom, bilo ustupanjem tog dobra nekom drugom. U slučajevima kada se propisanim mjerama zaštite nad nekim kulturnim dobrom ograničavaju prava vlasnika i zbog toga je on izložen izvanrednim troškovima koji premašuju redovite troškove održavanja i prihode ili druge koristi koje ima od kulturnog dobra, vlasnik može pod uvjetima propisanih zakonima, steći pravo na pokriće razlike između izvanrednih troškova i redovitih troškova održavanja kulturnog dobra. Ovo pravo može steći samo onaj vlasnik koji u potpunosti provodi mjere zaštite nad svojim kulturnim dobrom, a koje mu propisuje nadležno tijelo. Pod istim uvjetom vlasnik može ostvariti oslobođenje od carine pri uvozu potrebnih materijala za popravak, restauraciju ili održavanje kulturnog dobra, a ovo pravilo ostvaruje se na način propisan carinskim propisima. Ovakva oslobođenja i povlastice koje vlasnik ostvari temeljem posebnih zakona smatraju se udjelom Republike Hrvatske u troškovima očuvanja kulturnog dobra.

Zakonom o očuvanju i zaštiti kulturnih dobara po prvi puta se uvodi ubiranje proračunskih prihoda po osnovi

uporabe kulturnih dobra u gospodarske svrhe, odnosno fizičke i pravne osobe koje ostvaruju dobit koristeći se kulturnim dobrima dužne su obračunavati i plaćati spomeničku rentu. Slučajevi kada osoba koja uporabi kulturno dobro ima obvezu platiti odgovarajući iznos na ime spomeničke rente su: a) kada na fotografiji, naljepnici, znački i suveniru, publikaciji i drugoj tiskovini, odjevnom predmetu ili drugom predmetu upotrijebi prepoznatljivo kulturno dobro ili njegov prepoznatljivi dio, dužna je uplatiti dio iznosa propisan zakonom od prodajne cijene proizvoda u korist državnog proračuna; b) kada pravna i fizička osoba u vlastitoj promidžbi na filmu, spotu, plakatu, fotografiji ili drugom predmetu upotrijebi prepoznatljivo kulturno dobro ili njegov prepoznatljivi dio, dužna je uplatiti u korist državnog proračuna iznos propisan zakonom prije prve objave za svaku vrstu promidžbenog materijala; c) kada pravna ili fizička osoba obavlja gospodarsku djelatnost u nepokretnom kulturnom dobru ili na području kulturno-povijesne cjeline plaća spomeničku rentu od ostvarenog dohotka, odnosno dobiti kao rezultat iznimnih pogodnosti izravnog iskorištavanja kulturnoga dobra; d) kada pravna ili fizička osoba obavlja djelatnost koja je utvrđena člankom 114. a Zakona, a u skladu s Nacionalnom klasifikacijom djelatnosti, plaća spomeničku rentu od ostvarenog dohotka, odnosno dobiti kao rezultat iznimnih pogodnosti iskorištavanja kulturnog dobra. Ovi prihodi uplaćuju se 60% u korist općine ili grada na čijem području je renta ubrana, dok se 40% rente uplaćuje u korist državnog proračuna.

Svi proračunski prihodi po osnovi uporabe kulturnih dobara su strogo namjenski prihodi koji se mogu koristiti isključivo za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara.

Zakonom je otvorena i mogućnost da se sredstva potrebna za provedbu mjera zaštite i očuvanja prikupljaju iz donacija, naknada od koncesija, zaklada, zapisa i drugih izvora koji su utvrđeni koncesijama. Ovakvi načini financiranja uobičajeni su i čest slučaj u zapadnim zemljama gdje se djelovanjem udruga, zaklada, fundacija ili pak od gospodarskih subjekata osiguravaju znatna sredstva koja se usmjeravaju za očuvanje kulturnih dobara, te je opravdano očekivati da će razvitkom gospodarstva i u nas to postati praksa.

Odnedavno je počelo uvođenje niskokamatnih zajmova za obnavljanje zaštićene graditeljske baštine na inicijativu bivšeg Ministarstva turizma u suradnji s Ministarstvom kulture, te je tako otvorena mogućnost kreditiranja obnove graditeljske baštine kada se ona priprema za upotrebu u nekoj od turističkih djelatnosti. Da bi se potakla privatna ulaganja u zaštićenu graditeljsku baštinu, potrebno je osigurati mogućnost dobivanja zajmova pod jednako povoljnim uvjetima kao za kupovinu novih nekretnina. To bi se moglo postići stvaranjem povoljnih okvira, odnosno razvijanjem snažnog sustava informiranja o raspoloživim spomenicima za ulaganje, te razvijanjem povoljnih mehanizama financiranja za obnavljanje zaštićene graditeljske baštine.

Poboljšanje bi u sustavu financiranja zasigurno donijelo stvaranje novih izvora financiranja putem raznih posebnih olakšica. Isto tako, jačanje senzibiliteta lokalnog pučanstva koje bi tražilo veća ulaganja u lokalna kulturna dobra, navelo bi vlasnike ili suvlasnike stranih kompanija koje posluju u Hrvatskoj, da određena sredstva izdvajaju za zaštitu kulturnih dobara.

Sredstva iz proračuna Zagrebačke županije izdvajaju se na pozicije Upravnog odjela za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu, a na temelju Programa javnih potreba u kulturi Županijsko poglavarstvo svojim zaključcima raspoređuje sredstva korisnicima na temelju mišljenja i u suradnji sa Konzervatorskim odjelom. Sufinanciraju se višegodišnji projekti obnove kulturnih dobara od nacionalnog značenja u kojima sudjeluje Ministarstvo kulture, zatim se sufinanciraju zahvati zaštite kulturnih dobara od lokalnog značenja čije očuvanje financiraju jedinice lokalne samouprave na čijem se području nalaze, te se pomažu manji zahvati u cilju prevencije od propadanja i očuvanja stanja, odnosno restauracije i konzervacije jednog dijela nepokretnih i pokretnih kulturnih dobara. Sufinanciranje zaštite i očuvanja kulturnih dobara sustavno se provodi na području Zagrebačke županije od 1997. godine, a iz tablice je vidljivo koliko sredstava je uplaćeno kojim korisnicima. Izdvojena su značajna sredstva, ali u odnosu prema stvarnim potrebama svakako nedostatna.

Sufinanciranje zaštite spomenika iz Proračuna Zagrebačke županije u razdoblju 1998.–2003. g.

	SPOMENICI	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	Ukupno
1.	Crkva Bl. Augustina Kažotića, Lupoglav	-	-	-	-	-	40.000	40.000
2.	Crkva i samostan Sv. Lenarta, Kotari	50.000	-	-	40.000	-	40.000	130.000
3.	Crkva i samostan Sv. Tri Kralja, Komin	80.000	30.000	40.000	50.000	25.000	-	225.000
4.	Crkva Marije od Pohoda, Marija Gorica	40.000	50.000	-	-	-	-	90.000
6.	Crkva MB Dolske, Pribić	-	40.000	-	-	-	-	40.000
7.	Crkva Sv. Ana, Rozga, Dubravica	-	-	30.000	-	-	-	30.000
8.	Crkva Sv. Antuna Pustinjaka, Slavetić	-	-	50.000	-	-	-	50.000
9.	Crkva Sv. Antuna, Blaškovec	10.000	-	-	-	35.000	-	45.000
10.	Crkva Sv. Barbare, Rude, Samobor	-	-	20.000	-	20.000	-	40.000
11.	Crkva Sv. Ivana Krstitelja, Sv. Ivan Zelina	-	-	30.000	-	-	40.000	70.000
12.	Crkva Sv. Ivana, Kloštar Ivanić	-	40.000	30.000	30.000	30.000	40.000	170.000
13.	Crkva Sv. Josipa Radnika, Zdenčina, Kl. Sela	-	-	20.000	-	-	-	20.000
14.	Crkva Sv. Lovre, Lovrečka Varoš, Vrbovec	-	40.000	30.000	-	20.000	40.000	130.000
15.	Crkva Sv. Maksimilijana, Posavski Bregi	-	-	-	-	-	40.000	40.000

	SPOMENICI	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	Ukupno
16.	Crkva Sv. Marije Magdalene, Donja Kupčina	-	40.000	20.000	30.000	20.000		110.000
17.	Crkva Sv. Martina na Prozorju, Dugo Selo	30.000	-	-	-	-	20.000	50.000
18.	Crkva Sv. Martina, Sv. Martin pod Okićem	40.000	40.000	30.000	-	25.000	30.000	165.000
20.	Crkva Uznesenja BDM, Pokupsko	40.000	40.000	40.000	-	30.000		150.000
21.	Drvene kapele župe Dobranec	30.000	-	-	-	-	30.000	60.000
22.	Dvorac Erdody-žitnica, Jastrebarsko	-	-	-	-	-	30.000	30.000
23.	Dvorac Lukavec, Velika Gorica	-	50.000	70.000	60.000	35.000	30.000	245.000
24.	Dvorac Podolje, Samobor	-	-	-	-	-	20.000	20.000
25.	Etno kuća, Krašić	20.000	20.000	13.000	-	10.000		63.000
26.	Etnografska zbirka sestara bazilijanki, Sošice	-	15.000	-	-	-	40.000	55.000
27.	Franjevački samostan i crkva BDM, Samobor	-	-	30.000	50.000	25.000	-	105.000
29.	Gradska vijećnica, Ivanić Grad	-	-	-	24.000	-	-	24.000
30.	Gradski muzej Jastrebarsko	15.000	-	-	-	-	-	15.000
31.	Grkokatolički župni ured Sv. Ivana Krstitelja	-	-	-	-	-	10.000	10.000
32.	Kap. Sv. Martina i Sv. Helene, Dubrava	50.000	40.000	30.000	-	20.000	-	140.000
33.	Kapela Sv. Ivana Krstitelja, Buševac	30.000	-	-	-	-	-	30.000
34.	Kapela Sv. Leonardo, Gradec Pokupski	-	-	30.000	-	-	-	30.000
35.	Kapela Sv. Marije Lauret., Pogančec, Preseka	50.000	50.000	-	-	30.000	-	130.000
37.	Kapela Sv. Marije, Brčevac, Vrbovec	-	30.000	-	-	-	-	30.000
38.	Kapele Prepolno, N. Mjesto, Sv. I. Zelina	-	-	40.000	50.000	50.000	-	140.000
39.	Knjižnica Franj. samostana, Kloštar Ivanić	-	10.000	-	25.000	-	-	35.000
40.	Krčka vrata, Turopoljski lug	-	-	-	20.000	-	20.000	40.000
41.	Kuća Gegač, Sv. Ivan Zelina	-	-	-	-	-	30.000	30.000
42.	Kuća Krulc, Marija Gorica	-	-	30.000	30.000	-	-	60.000
43.	Kurija Modić-Bedeković, D. Lomnica	30.000	-	2.763	-	35.000	30.000	97.763
44.	Medven Draga i Donja Kupčina	-	-	60.000	50.000	40.000	40.000	190.000
45.	Mlin i pilana Dolanjski, Jastrebarsko	-	-	-	-	-	10.000	10.000
46.	Mlinovi – Hrdalov, Pavkovićev, Jastrebarsko	-	-	-	-	-	10.000	10.000
47.	Muzej Brdovec	25.000	20.000	35.000	70.000	60.000	-	210.000
48.	Muzej grada Samobora	10.000	20.000	35.000	85.000	50.000	-	200.000
49.	Muzej Sv. Ivan Zelina	20.000	30.000	35.000	70.000	70.000	-	225.000
50.	Muzej Turopolja	25.000	40.000	45.000	-	80.000	-	190.000
51.	Napoleonova zgrada, Jastrebarsko	-	-	-	-	-	30.000	30.000
52.	Restauracija umj. "Franjevci 2000"	-	10.000	-	-	-	-	10.000
53.	Samostan Cistercita, Jastrebarsko	-	-	-	30.000	-	40.000	70.000
54.	Spomenik Ivanu Perkovcu, Samobor	-	-	-	-	-	10.000	10.000
55.	Stara zgrada apoteke, Kloštar Ivanić	-	-	-	-	40.000	-	40.000
56.	Stara zgrada općine, Pušća	-	-	-	-	30.000	-	30.000
57.	Stari grad Turanj, Jastrebarsko	-	-	-	-	-	30.000	30.000
58.	Stari grad Zelingrad, Sv. Ivan Zelina	-	-	-	-	35.000	30.000	65.000
59.	Stari grad Žumberak	30.000	-	-	50.000	50.000	30.000	160.000
60.	Župa Kupinec	-	-	-	30.000	-	-	30.000
61.	Župa Presvetog Trojstva, Sv. Nedjelja	-	-	-	25.000	-	-	25.000
62.	Župa rođenja BDM Okičke, Samobor	-	-	-	-	-	15.000	15.000
63.	Župa Sv. Ivana Nepomuka, Stupnik	-	-	-	-	-	20.000	20.000
64.	Župa Sv. Križa, Križ	-	-	-	-	50.000	-	50.000

	SPOMENICI	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	Ukupno
65.	Župa Sv. Leopolda Bogdana Mandića	-	-	-	-	-	15.000	15.000
66.	Župa Sv. Petra i Pavla, Velika Gorica, Orle	-	-	-	30.000	-	20.000	50.000
67.	Župa Sv. Roka, Luka	-	-	-	-	-	20.000	20.000
68.	Župa Sv. Siksto, Pribić	-	-	-	15.000	-	-	15.000
69.	Župa Sv. Vida, Vrbovec	20.000	-	-	-	-	-	20.000
70.	Župa Uznesenja BDM, Savski Nart, Rugvica	-	10.000	10.000	-	-	-	20.000
71.	Župa Uznesenja BDM, Staro Čiče	-	-	-	-	-	10.000	10.000
72.	Župna crkva Svih Svetih, Bedenica	20.000	40.000	20.000	-	20.000	-	100.000
73.	Župni dvor Pokupsko, zaštita knjižnog fonda	-	-	24.000	-	-	-	24.000
74.	Župni ured Gradec	-	-	-	20.000	-	-	20.000
75.	Župni ured Ivanić Grad	-	-	-	10.000	-	-	10.000
76.	Župni ured Ranjenog Isusa	-	-	-	20.000	-	-	20.000
77.	Župni ured Uznesenja BDM, Kloštar Ivanić	-	-	-	-	-	30.000	30.000
		665.000	705.000	849.763	914.000	935.000	890.000	4.958.763

Tijekom 2003. godine u više navrata obavljeni su razgovori o zaštiti spomenika na području Županije s pročelnikom Konzervatorskog odjela Tomislavom Petrincem, te su održana dva sastanka na kojima se razgovaralo, odnosno dogovarala se mogućnost organiziranja savjetovanja na tu temu, na kojem bi sudjelovali djelatnici Konzervatorskog odjela i bez čijeg stručnog znanja i pomoći takvo savjetovanje nije niti moguće organizirati. Na žalost, iako je inicijativa odlično prihvaćena i podržana, do realizacije nije došlo uglavnom zbog prezaposlenosti i prezauzetosti djelatnika Konzervatorskog odjela koji zbog velikog obima posla nisu bili u mogućnosti odvojiti potrebno vrijeme za pripremu savjetovanja.

Konzervatorski odjel sustavnije bi započeo obrađivati područje Zagrebačke županije, prema riječima gosp. Petrinca, u ovoj 2004. godini, pri čemu bi naglasak bio na sakralnim spomenicima, obnovi i zaštiti tradicijskog graditeljstva (kurija i kuća), dvorcima, te starim gradovima – ruševinama, što će svakako potrajati dulje vrijeme.

U srpnju 2003. godine zatraženo je od općina i gradova Županije da dostave podatke o tome kolika su sredstva iz proračuna općine ili grada izdvojena za zaštitu spomenika u posljednjih pet godina, a podatke je trebalo iskazati tako da bude vidljivo kolika su sredstva izdvojena za pojedini spomenik u svakoj godini prema priloženoj tablici. Odgovor su poslali svi gradovi osim Jastrebarskog, te 17 općina, 9 općina uopće nije odgovorilo, dok se iz proračuna Ivanić Grada, te iz proračuna 7 općina sredstva nisu izdvajala kako je vidljivo iz priložene tablice.

		Iznos sredstava po godinama							
	Općina/grad	Spomenik	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	Ukupno
1.	Bistra	iz proračuna nisu izdvajana sredstva za zaštitu kulturnih dobara							
2.	Brckovljani	iz proračuna nisu izdvajana sredstva za zaštitu kulturnih dobara							
3.	Brdovec	Župna crkva Javorje	28.000	20.000	11.000	12.000	38.000	32.500	141.500
		Zgrada zavičajnog muzeja	11.000	7.000	5.000	20.000	35.000	-	78.000
		Dvorac Laduč	5.000	-	5.000	40.000	50.000	22.500	41.500
		Dvorac Januševac	-	11.000	5.000	2.000	12.000	27.000	57.000
		Crkvice Sv. Leonarda, Laduč	5.000	17.000	5.000	8.000	5.000	-	40.000
		Ukupno:	49.000	55.000	31.000	46.000	95.000	82.000	358.000
4.	Farkaševac	iz proračuna nisu izdvajana sredstva za zaštitu kulturnih dobara							
5.	Jakovlje	podaci koji su dostavljeni ne odnose se na kulturna dobra							

	Općina/grad	Spomenik	Iznos sredstava po godinama						Ukupno
			1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	
6.	Klinča Sela	podaci koji su dostavljeni ne odnose se na kulturna dobra							
7.	Kloštar Ivanič	iz proračuna nisu izdvajana sredstva za zaštitu kulturnih dobara							
8.	Kravarsko	iz proračuna nisu izdvajana sredstva za zaštitu kulturnih dobara							
9.	Marija Gorica	Crkva BDM	83.530	282.537	103.200	52.000	36.000	43.000	600.237
		Kurija u Kraju Donjem	-	-	54.000	-	-	-	54.000
		Kuća Krulc	-	-	-	60.000	-	-	60.000
		Ukupno:	83.530	282.537	157.200	112.000	36.000	43.000	714.237
10.	Orle	Crkva Sv. Tri kralja	15.000	-	-	-	-	-	15.000
		Crkva Sv. Petra	-	5.000	-	-	-	10.000	15.000
		Ukupno:	15.000	5.000	0	0	0	10.000	30.000
11.	Pisarovina	Kapela Sv. Vid	30.000	-	-	-	-	-	30.000
		Kapela Lijevo Sredičko	-	10.000	-	-	-	-	10.000
		Kapela Sv. Duh, Lučelnica	-	-	-	5.600	-	-	5.600
		Crkva Sv. Martina, Jamnica	-	-	15.000	7.000	-	-	22.000
		Crkva Sv. M. Magdalene, D. Kupčina	-	-	157.400	-	39.000	25.000	221.400
		Spomen obilježje Jamnica	-	-	162.610	-	-	-	162.610
		Ukupno:	30.000	10.000	335.010	12.600	39.000	25.000	451.610
12.	Pokupsko	Crkva UBD Marije, Pokupsko	-	-	-	5.000	20.000	10.000	35.000
		Ukupno:	-	-	-	5.000	20.000	10.000	35.000
13.	Preseka	Crkva Sv. Apostola	-	-	-	3.000	-	-	3.000
		Ukupno:	-	-	-	3.000	-	-	3.000
14.	Rakovec	Crkva Sv. Jurja	12.008	4.870	2.000	5.702	2.000	20.000	46.580
		Ukupno:	12.008	4.870	2.000	5.702	2.000	20.000	46.580
15.	Rugvica	iz proračuna nisu izdvajana sredstva za zaštitu kulturnih dobara							
16.	Stupnik	iz proračuna nisu izdvajana sredstva za zaštitu kulturnih dobara							
17.	Žumberak	iz proračuna nisu izdvajana sredstva za zaštitu kulturnih dobara							
18.	Dugo Selo	Župna crkva Sv. Martina biskupa	-	45.003	28.000	-	-	60.000	133.003
		Spomenik Sv. Martina	-	2.440	-	-	-	-	2.440
		Spomenik u parku	-	-	-	-	25.498	-	25.498
		Spomenik, Ostrna	-	-	-	-	-	7.000	7.000
		Spomenik, Leprovica	-	-	-	-	-	12.700	12.700
		Ukupno:	0	47.443	28.000	0	25.498	79.700	180.641
19.	Ivanić Grad	iz proračuna nisu izdvajana sredstva za zaštitu kulturnih dobara							

	Općina/grad	Spomenik	Iznos sredstava po godinama						Ukupno
			1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	
20.	Sv. Ivan Zelina	Kapela Sv. Petra, Novo Mjesto	100.000	-	-	20.000	-	-	120.000
		Crkva Sv. Tri kralja, Komin	480.000	698.761	240.000	203.500	-	-	1.622.261
		Crkva Sv. Ivana Krstitelja, Sv. I. Zelina	100.000	108.707	-	74.210	3.995	183.000	469.872
		Crkva Majke Božje Žalosne, Prepolno	-	-	93.415	30.000	-	-	123.415
		Kapela Sv. Antuna, Blaškovec	-	-	-	-	25.000	-	25.000
		Kurija Omilje	-	-	-	-	75.000	-	75.000
		Kuća Gegačeva	-	-	-	-	-	59.321	59.321
		Ukupno:	680.000	807.468	333.415	327.710	103.995	242.321	2.494.869
21.	Velika Gorica	Stari grad Lukavec	496.670	504.331	1.009.708	136.963	818.674	692.982	3.659.328
		Kurija Alapić	4.392	5.124	-	-	-	-	9.516
		Kurija Modić-Beđeković, sukačnica	65.900	4.143	-	-	-	-	70.043
		Kurija Josipović, Kurilovec	-	-	-	-	14.457	16.200	30.657
		Kapela Sv. Barbare, Velika Mlaka	-	-	40.000	-	-	-	40.000
		Kapela Sv. A. Padovanskog, Gustelnica	30.000	-	-	100.000	-	45.428	175.428
		Kapela Sv. Roka, Cvetković Brdo	35.000	-	-	-	-	-	35.000
		Krčka vrata, Turopoljski lug	-	-	-	6.100	12.150	59.564	77.814
		Ukupno:	631.962	513.598	1.049.708	243.063	845.281	814.174	4.097.786
22.	Vrbovec	podaci koji su dostavljeni ne odnose se na kulturna dobra							
23.	Samobor	Sakralni objekti	215.449	-	-	267.750	270.000	280.000	1.033.199
		Stari grad	-	-	74.357	250.000	55.815	150.000	530.172
		Crkva Sv. Mihalj	-	-	-	-	32.219	200.000	232.219
		Ukupno:	215.449	0	74.357	517.750	358.034	630.000	1.795.590
24.	Zaprešić	Muzej Matija Skurjeni	89.080	-	-	-	-	-	89.080
		Dvorac	-	-	-	-	-	433.100	433.100
		Vršilnica	-	-	-	-	16.971	-	16.971
		Grobnica Jelačića, Novi Dvori	-	-	-	-	-	21.013	21.013
		Ukupno:	89.080	-	-	-	16.971	454.113	560.164
			1.806.029	1.725.916	2.010.690	1.272.825	1.541.779	2.410.308	10.767.477

6. Zaključak

Svjedoci smo činjenice da je kulturna baština izložena neumjerenoj ekspanziji industrijskih i urbanih prostora, koju pokreću interesi brze zarade ili drugi bezobzirni apetiti. Kako bi se mogli nositi s tom opasnošću potreban je temeljit i sabran pristup iz više područja: legislative, gospodarstva, unutarnjih poslova, prostornog planiranja, turizma, međunarodnih ustanova i drugih čimbenika. U projektu kulturne budućnosti potrebno je usklađivati suvremenost i baštinu, deteritorijalizirani i teritorijalni identitet, nemir ambicioznih ideja i disciplinu konzervacije, kao i ljudske potrebe za unutarnjim mirom, dijalogom i osamljivanjem, bilo uz računalo, u muzeju i knjižnici ili u crkvi – s potrebama za prostorima druženja, u ambijentu foruma, rive, trga, kavane parka, sportskog ili nekog drugog objekta.

Prema *Strategiji kulturnog razvitaka – Hrvatska u 21. stoljeću* osnovni "cilj je: osigurati primjereniju ulogu spomeničke baštine u nacionalnom gospodarstvu i razvoju, a prvorazrednu u oblikovanju prostornog okruženja starih povijesnih mjesta."⁴

Pobrojiti ćemo samo neke od zadataka koje je potrebno izvršiti u ostvarenju postavljenog cilja, a koji su navedeni su u Strategiji:

- poboljšati sustav kategorizacije spomenika, prije svega financiranje najvrednijih spomenika;
- decentralizirati upravljanje spomenicima – konzervatorski odjeli bi trebali biti samostalniji, te imati veći utjecaj na zakonodavstvo u pripremi i zakona i podzakonskih akata, propisa, smjernica, preporuka i sl.;
- nacionalni registar spomenika i dokumentaciju izdvojiti kao javnu službu te ubrzati registraciju spomenika

⁴ Strategija kulturnog razvitka, Ministarstvo kulture RH, 2001., str. 90.

digitalizacijom i stavljanjem katastarskih karata na Internet, čime bi se brzo dolazilo do izvoda čestica;

– konzervatorska služba trebala bi preuzeti vodstvo u tumačenju novih oblika zaštite kulturne baštine, dugoročnom planiranju na županijskoj i gradskoj razini, obrazlaganju prioriteta, poticanju sudjelovanja nevladinih organizacija i grupa, tješnijoj suradnji s drugim sektorima uprave, crkvenim ustanovama, privatnim sektorom, srodnim muzejskim ustanovama te širenju razumijevanja i obrazovanja na lokalnoj razini za konzervatorski rad.

Razni konkretni prijedlozi mogu pobuditi optimizam, ali samo ukoliko su podržani odgovarajućim pravnim i financijskim mehanizmima.

Politika zaštite kulturnih dobara najviše se očituje kroz zakonske propise, a oni se u većini zemalja odnose na konzervatorski aspekt zaštite baštine, dok se manji broj propisa odnosi na gospodarsku uporabu baštine. Zaštita kulturnih dobara nije tako sama sebi svrhom, propisima se osigurava odgovarajuća uporaba kulturnih dobara, jednako kao što ju se i štiti od oštećivanja ili razaranja. Potičući i pomažući vlasnike na očuvanje vlastite imovine prenoseći im dio koristi koje zajednica ima ili može imati od kulturnih dobara značajan je čimbenik u njihovoj zaštiti i očuvanju. Ekonomsko vrednovanje kulturnog dobra treba uvažiti sve vidove postojeće i moguće potrošnje koja nastaje u vezi s kulturnim dobrom, te koja se u konačnici potvrđuje posredno ili neposredno na tržištu. Podaci o ekonomskom značenju graditeljske baštine za gospodarstvo u cjelini malobrojni su, a jednako tako mali je broj znanstvenih radova u kojima se jasno razumijevanju ekonomski odnosi u području zaštite i očuvanja kulturnih dobara, odnosno graditeljske baštine.

Graditeljska baština svake zemlje njezin je potencijalni "zlatni rudnik", odnosno može biti značajan izvor prihoda, prema uočenim trendovima u turističkoj potražnji uz paćenje stalnog gospodarskog razvitka. Ujedno veliki gospodarski potencijali graditeljske baštine donose opasnosti koje se očituju u neprimjerenim ulaganjima koja na kraju završavaju pogubno po ulagače i po baštinu u cjelini. Primjera ima dosta, a najslikovitiji je napr. veliki broj turista koji posjećuju neki kulturni spomenik, te vrlo lako postaju uništavateljem upravo tog spomenika koji je bio razlogom ulaganja.

Cilj ekonomskog vrednovanja graditeljske baštine nema za cilj bespoštednu uporabu nepokretnih spomenika ostvarivanjem ekonomske dobiti, već konzervatorsku zaštitu nepokretnog kulturnog dobra pretvoriti u ekonomsko održivo očuvanje kako za njegovog vlasnika tako i za zajednicu.

Podaci o stanju kulturnih dobara na području Zagrebačke županije, sustavno i stručno obrađeni od strane za to mjerodavnih institucija, ne postoje. Postoje određeni podaci objavljeni u monografijama općina i gradova, poneki stručni članci o pojedinim kulturnim dobrima, stručna mišljenja Konzervatorskog odjela ili sl., ali ne postoje podaci koji bi obuhvaćali i obrađivali sva kulturna dobra prema jednakim ili barem sličnim kriterijima za cijelo područje Županije, a na temelju kojih bi se moglo utvrditi stvarno stanje i planirati daljnje akcije. Isto tako te podatke nije niti moguće skupiti u dohledno vrijeme. Do sada se zaštita spomenika i drugih kulturnih dobara odvijala na temelju mišljenja koje izdaje Konzervatorski odjel, prema senzibilitetu jedinica lokalne samouprave, prema za to raspoloživim sredstvima iz proračuna, malobrojnim sponzorstvima ili sličnim donacijama. Sustavno istraživanje kulturnih dobara na cijelom području Zagrebačke županije

nije provedeno i obrađeno, pa bi to mogao biti jedan od prioritarnih ciljeva u skorije vrijeme, a što bi se moglo dogovoriti sa stručnjacima Konzervatorskog odjela koji su vrlo otvoreni i zainteresirani za suradnju.

Istraživanje bi bilo potrebno provesti što je moguće prije, kako bi se moglo utvrditi stanje, a na temelju utvrđenog činjeničnog stanja moguće je onda predložiti aktivnosti koje je potrebno poduzeti, odnosno predložiti na koji način i kojom dinamikom će se usmjeravati sredstva iz županijskog proračuna za zaštitu kulturnih dobara.

4 Na temelju članka 19. Statuta Zagrebačke županije ("Glasnik Zagrebačke županije" broj 16/01) i članka 63. Poslovnika Županijske skupštine Zagrebačke županije ("Glasnik Zagrebačke županije" broj 18/01), Županijska skupština na 28. sjednici, održanoj 29. travnja 2004. godine, donijela je

ODLUKU

O PRIHVAĆANJU PROGRAMA DJELOVANJA ZA MLADE NA PODRUČJU ZAGREBAČKE ŽUPANIJE

I.

Prihvaća se Program djelovanja za mlade na području Zagrebačke županije. Tekst Programa sastavni je dio ove Odluke i objavit će se u "Glasniku Zagrebačke županije".

II.

Zadužuje se Županijsko poglavarstvo da pristupi realizaciji usvojenog Programa, te da započne postupak osnivanja Odsjeka za mlade, a prema prijedlozima Povjerenstva za izradu Županijskog programa djelovanja za mlade Zagrebačke županije, u skladu s mogućnostima proračuna.

III.

Preporučuje se Županijskom poglavarstvu da do osnivanja Odsjeka za mlade putem ugovornog odnosa osigura obavljanje poslova i zadataka stručnog suradnika za mlade na ostvarenju osnovnih ciljeva i mjera Programa.

IV.

Ova Odluka stupa na snagu danom objave u "Glasniku Zagrebačke županije".

Klasa: 021-01/04-01/86

Urbroj: 238/1-01-04-21

Zagreb, 29. travnja 2004.

Predsjednica
Županijske skupštine
Palma Klun-Posavec, prof., v. r.

PROGRAM DJELOVANJA ZA MLADE NA PODRUČJU ZAGREBAČKE ŽUPANIJE

1. UVODNE ODREDNICE

Program djelovanja za mlade na području Zagrebačke županije (u daljnjem tekstu: Program) proizlazi iz Nacionalnog programa djelovanja za mlade, te kao takav predstavlja nadogradnju potonjeg prema specifičnostima užeg područja na koje se odnosi. Prema tome, svoja glavna obilježja Program djelovanja za mlade na području Zagre-

bačke županije crpi iz Nacionalnog programa djelovanja za mlade, kako slijedi.

Nacionalni program djelovanja za mlade određuje dobnu skupinu od 15 do 30 godina kao ciljnu skupinu prema čijoj dobrobiti će njegovo djelovanje biti usmjereno, stoga će se i Program djelovanja za mlade na području Zagrebačke županije odnositi na mlade u dobnoj skupini od 15 do 29 godina.

Nacionalni program djelovanja za mlade postavlja i osnovne ciljeve politike RH prema mladima:

- pružiti mladima prilike za stjecanje novih znanja i vještina kroz cjeloživotno obrazovanje i za potpuno i odgovorno sudjelovanje u svim aspektima društva, kako bi bili u mogućnosti ostvariti produktivno zaposlenje, socijalnu sigurnost, samostalan život i sudjelovanje u donošenju odluka;

- osigurati otvoren i moderan sustav formalnog i neformalnog obrazovanja i usavršavanja za sve i poticati društveno napredovanje prema sposobnostima i znanju;

- reformom školstva osigurati osnovno i srednje obrazovanje koje će biti besplatno za sve, moderno, zasnovano na informacijskoj tehnologiji i trojezično;

- osnaživati mlade za samostalan život u samopouzdanju i spremnosti na sudjelovanje u rješavanju vlastitih i generacijskih problema, bez tutorstva države i potpune ovisnosti o institucijama, gdje god je to moguće;

- promovirati one društvene vrijednosti koje mladima mogu poslužiti u aktivnome promišljanju i postizanju sigurne i prosperitetne budućnosti u društvu jednakih mogućnosti, socijalne solidarnosti i poštovane kreativnosti;

- poticati i vrednovati volonterski rad, društveno korisno djelovanje, društvenu solidarnost i poštivanje prava i (ne)mogućnosti drugih;

- poticati sve oblike zapošljavanja, samozapošljavanja i poduzetništva kao osnovnog prioriteta ekonomske i socijalne politike Republike Hrvatske, pridajući posebnu pažnju zapošljavanju mladih i stvaranju novih razvojnih mogućnosti u manjim mjestima i manje razvijenim krajevima;

- stimulirati i vrednovati djelovanje mladih znanstvenika, istraživača, inovatora i tehnologa u jačanju društva znanja i njegovih razvojnih potencijala;

- mjerama aktivne politike poticati stanogradnju za mlade;

- osigurati svim mladim ljudima život uz potpuno uživanje ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda i ostalih međunarodnih dokumenata povezanih s ljudskim pravima;

- ukloniti sve oblike diskriminacije i marginalizacije mladih i kulturnoga obrasca njihova djelovanja;

- poštovati potrebe mladih za alternativnim kulturnim izričajem, sadržajnim korištenjem slobodnoga vremena, te sportom i rekreacijom u funkciji zdravijega načina življenja;

- poticati dobrotvorna davanja i zakladništvo u svrhu stipendiranja i usavršavanja mladih te u svrhu promocije talentiranih mladih umjetnika i njihova primjerenoga sudjelovanja u kulturnome životu društva;

- poticati kulturnu, turističku i obrazovnu mobilnost mladih koja kroz neformalne oblike obrazovanja širi njihove obzore, otvara komunikaciju sa svijetom i upoznaje nove standarde, obrasce, metode i tehnologije društvenoga djelovanja;

- poticati izgradnju i osnivanje objekata omladinske infrastrukture (omladinski hosteli, skautski, informativni i kulturni centri, multifunkcionalni domovi mladih itd.)

- u donošenju mjera, zakona i drugih propisa djelovati na temelju točnih podataka o prilikama i potrebama mladih ljudi i u suradnji s formalnim i neformalnim oblicima njihova zastupanja i predstavljanja;

- poticati obrazovanje i djelovanje koje gradi civilno društvo, osnažuje europsku opredijeljenost i suradnju, njeguje mirno razrješavanje društvenih sukoba, te suradnju i uzajamno poštovanje i razumijevanje među različitim narodima;

- promicati uzajamno poštovanje, toleranciju i razumijevanje među mladim ljudima različitog rasnog, nacionalnog, socijalnog, kulturnog i vjerskog porijekla;

- prevencijom i dosljednom primjenom zakona sprječavati sve oblike nasilja, huliganstva, netrpeljivosti, rasizma i ksenofobije;

- zadovoljavati posebne potrebe mladih na planu odgovornog planiranja obitelji, obiteljskog života, spolnog i reproduktivnog zdravlja, prevencije spolno prenosivih bolesti i rizičnoga ponašanja;

- poboljšavati uvjete života mladima koji žive u teškim prilikama ili imaju posebne potrebe, uključujući i mlade osobe s invaliditetom, koje zbog njega ne smiju trpjeti nikakav oblik diskriminacije ili marginalizacije u afirmaciji vlastitih znanja i sposobnosti, a posebno podupirući programe socijalne inkluzije;

- osigurati bezuvjetnu dostupnost onih zdravstvenih usluga mladim ljudima koje su potrebne za osiguravanje njihovog tjelesnog i duševnog zdravlja (prevencija ovisnosti, zaraznih i kroničnih bolesti ...).

- štiti okoliš i unapređivati ekološku svijest među mladim ljudima, uz poticanje mladih na aktivno sudjelovanje u programima namijenjenim zaštiti i unapređenju okoliša te samodrživome razvoju;

- osnaživati mlade za što aktivnije uključivanje u procese i sustave odlučivanja na svim razinama, a posebice u lokalnoj zajednici, političkim institucijama, državnoj upravi, javnim poduzećima, javnim ustanovama, na sveučilištima i veleučilištima i stvarati uvjete za to;

- podupirati decentralizaciju kulturnoga stvaralaštva za mlade kroz poticaje za razvoj kulturnoga stvaralaštva i unapređenje kvalitete društvenoga života za mlade u manjim sredinama;

- podupirati rad nevladinih udruga mladih i za mlade na programima za njihovu opću dobrobit i za jačanje građanske svijesti, zauzetosti i odgovornosti, podupirući ih u povećanju broja članova i korisnika programa, a poštujući njihovu autonomnost u djelovanju i slobodu samostalnoga određivanja vlastitih prioriteta;

- podupirati inicijative i programe kojima se gradi i unapređuje sustav informiranja i savjetovanja mladih na svim razinama.

Program djelovanja za mlade na području Zagrebačke županije svoje ciljeve smješta unutar okvira koji su definirani gore iznešenim ciljevima, a pobliže ih definira tako da budu u skladu sa ovlastima i mogućnostima regionalne i lokalne samouprave.

U kontekstu preporuka regionalnoj i lokalnoj samoupravi, u Nacionalnom programu djelovanja za mlade navodi se kako su županije, gradovi i općine pozvani djelovati u partnerstvu s državom i nevladinim sektorom na ostvarenju zajedničkih ciljeva za dobrobit mladih, a koji su Nacionalnim programom definirani. Pozivaju se, također, da u suradnji s nevladinim udrugama mladih i za mlade, donesu vlastite programe djelovanja za mlade, a osobito da iniciraju, podupiru i sukladno svojim mogućnostima sufinanciraju:

- osnivanje i rad vijeća mladih na svojoj razini;
- programe koji potiču cjeloživotno obrazovanje i obrazovanje za izgradnju civilnoga društva, a osobito neformalne oblike obrazovanja;
- programe i inicijative koje vode zapošljavanju, samozapošljavanju i razvoju poduzetništva mladih;
- programe kojima se ostvaruje suradnja s udrugama mladih iz drugih općina i gradova u Hrvatskoj i inozemstvu;
- programe koji imaju za cilj socijalnu solidarnost, inkluziju, resocijalizaciju, decentralizaciju i deinstitucionalizaciju socijalne skrbi;
- programe kojima se čuva okoliš i promiče zdrav način življenja;
- programe koji promiču i unapređuju reproduktivno zdravlje, preveniraju rizična ponašanja i suzbijaju ovisnost;
- nevladine udruge i inicijative mladih koje svojim djelovanjem potiču sudjelovanje mladih u društvenom odlučivanju te im nude informiranje i obrazovanje u tom području;
- uključivanje mladih i njihovih udruga u djelovanje jedinica lokalne samouprave, a osobito uključivanje mladih u donošenje svih odluka koje ih se neposredno tiču;
- uvođenje aktivnog prava glasa s navršениh 16 godina na lokalnim izborima;
- programe s područja kulture mladih;
- programe kojima se afirmiraju mladi umjetnici, posebice mladi talenti;
- osnivanje omladinskih hostela, skautskih, rekreativskih, ekoloških, kulturnih i sličnih centara za mlade, i to prenamijenom postojećih odgovarajućih zgrada i izgradnjom novih;
- osnivanje i otvaranje omladinskih informativnih centara, savjetovališta za mlade i višenamjenskih klubova za mlade;
- nevladine udruge i inicijative mladih i studenata koje svojim djelovanjem potiču mobilnost mladih, međunarodnu suradnju i razmjenu;
- omladinska i studentska informativna i obrazovna glasila na lokalnoj razini (osim onih kojima su osnivači ili vlasnici političke stranke).

Zagrebačka će županija nastojati da njen Program djelovanja za mlade bude u skladu s gornjim preporukama, posebice zato što se u Nacionalnom programu djelovanja za mlade navodi kako će državni sektor, gdje je to god moguće inicijativu i realizaciju programa kojima se ostvaruju ciljevi ovoga Nacionalnoga programa prepustiti jedinicama lokalne samouprave, nevladinim udrugama mladih i za mlade, te sveučilištima i drugim autonomnim segmentima civilnoga društva, aktivno pružajući svoju materijalnu, financijsku, političku i svaku drugu dostupnu potporu.

Sukladno Nacionalnom programu djelovanja za mlade, te u skladu s ovlastima i mogućnostima regionalne samouprave, Program djelovanja za mlade na području Zagrebačke županije podijeljen je na slijedeća **područja**:

- obrazovanje i informatizacija;
- zapošljavanje i poduzetništvo;
- socijalna politika prema mladima;
- aktivno sudjelovanje mladih u društvu;
- izgradnja civilnog društva i volonterski rad;
- kultura mladih i slobodno vrijeme;
- mobilnosti, informiranje i savjetovanje.

2. ETAPE

U želji da Program bude jedan kompletan i konkretan plan za dugoročno rješavanje problema mladih na ovom

području, Odbor za mladež Skupštine Zagrebačke županije inicirao je osnivanje Povjerenstva za izradu Programa pri Poglavarstvu Zagrebačke županije.

Ocijenivši da ozbiljnost, realnost i učinkovitost Programa imaju prioritet u radu Odbora za mladež, te prihvatanjem inicijative za osnivanjem predloženog Povjerenstva, Zagrebačka županija daje do znanja da probleme i pitanja mladih shvaća s odgovornošću, ozbiljno i obvezujuće.

Program djelovanja za mlade na području Zagrebačke županije odnosi se na vremenski period od pet godina od dana početka provedbe. Za dan početka provedbe Programa računat će se dan prihvatanja samog programa od strane Skupštine Zagrebačke županije. Šest mjeseci prije završetka vremenskog perioda od pet godina pristupit će se izradi novoga programa, prema istom ili unaprijednom obrascu.

Uspješna realizacija i provođenje Programa djelovanja za mlade na području Zagrebačke županije započinje osnivanjem Odsjeka za mlade Zagrebačke županije, unutar postojećih županijskih struktura.

Odsjek za mlade Zagrebačke županije jezgra je organizacijske infrastrukture kroz koju će se ubuduće provoditi djelovanje za mlade. Kroz Odsjek za mlade, radne skupine stručnjaka i mladih osoba iskusnih u radu s mladima, nadopunjavat će mjere koje regionalni/lokalni Program preuzima iz nacionalnog kroz identificiranje lokalnih problema te predlaganje parametara konkretnih projekata koji iz problema proizlaze.

Na inicijativu Odbora za mladež Županijske skupštine Odsjek će u svrhu prikupljanja ideja i informacija o problemima:

- otvoriti javnu raspravu putem internet stranica;
- organizirati niz okruglih stolova;
- aktivno poticati akcionističke kampanje po osnovnim i srednjim školama te udrugama.

Završna etapa uključuje pronalazak partnera i vanjskih izvora financiranja realizacije operativnog plana.

Ovim se propisuje da će Odsjek, sukladno operativnom planu, u sklopu Programa raspisati natječaje za:

- *realizaciju projekata prema zadanim zahtjevima* (natječaj precizno propisuje parametre koje predloženi projekti moraju zadovoljavati, sukladno zaključcima Poglavarstva, Odbora i Skupštine);
- *realizaciju projekata prema zadanom problemu* (natječaj okvirno propisuje funkciju koju projekt treba ispunjavati, sukladno problemima koji su identificirani).

Natječaji će biti otvoreni vladinim i nevladinim organizacijama i uglavnom će zahtjevati zajedničko apliciranje minimalno dvaju partnera. Županija će, posredstvom Odsjeka, aktivno biti uključena u upravljanje projektima u koje uđe.

U slučajevima većih projekata, Županija bi mogla biti značajan i vjerodostojan partner koji će pomoći u namicanju dodatnih financijskih sredstava na višim državnim instancama te, što je posebno bitno, u nastupu prema raznim međunarodnim programima potpore u kojima Republika Hrvatska ima pravo konkurirati.

U svrhu učinkovitijeg iskorištavanja izvora financiranja izvan Županije ("vanjski izvori"), Odsjek će izvršiti potrebne pripreme koje će uključivati istraživanja (identificiranje potencijalnih vanjskih izvora financiranja te identificiranje relevantnih međunarodnih programa potpore) i edukaciju (primarno edukaciju kadra u svrhu adekvatnog

ispunjavanja tehnički složene procedure apliciranja pojedinim programima).

3. AKCIJSKI PLAN

Sukladno gore navedenom, akcijski plan Programa definira sljedeće konkretne korake:

1. Osnivanje Povjerenstva za mlade
2. Osnivanje Odsjeka za mlade
3. Iniciranje javne rasprave o Programu kroz sljedeće korake:
 - a. pokretanje foruma na internet stranicama;
 - b. organizacija serije okruglih stolova;
 - c. poticanje akcionističkih kampanja po osnovnim i srednjim školama te udrugama.
4. Obrada informacija prikupljenih u prethodnom koraku.
5. Detaljno definiranje strukture i načina funkcioniranja radnih skupina
6. Imenovanje članova radnih skupina.
7. Redakcijska obrada zaključaka radnih skupina te njihovo svrstavanje u dva dokumenta:
 - a. Analiza stanja;
 - b. Operativni plan provedbe Programa.
8. Slanje dokumenata iz koraka 7. Poglavarstvu na očitovanje.
9. Slanje dokumenata iz koraka 7. Županijskoj skupštini na usvajanje.
10. Priprema za učinkovitije iskorištavanje vanjskih izvora financiranja kroz:
 - a. identificiranje potencijalnih vanjskih izvora financiranja;
 - b. identificiranje relevantnih međunarodnih programa potpore;
 - c. edukaciju kadra u svrhu adekvatnog ispunjavanja procedure apliciranja pojedinim programima (prema potrebi).
11. Raspisivanje natječaja za:
 - a. realizaciju projekata prema zadanim zahtjevima (uz precizno propisivanje parametara koje predloženi projekti moraju zadovoljavati, sukladno zaključcima radne skupine i Odbora za mladež);
 - b. realizaciju projekata prema zadanom problemu (uz okvirno propisivanje funkcije koju projekt treba ispunjavati, sukladno identificiranim problemima).
12. Sudjelovanje u realizaciji i vođenju projekata proizašlih iz natječaja u koraku 11.

4. MJERE PREUZETE IZ NACIONALNOG PROGRAMA DJELOVANJA ZA MLADE

Obzirom da proizlazi iz Nacionalnog programa djelovanja za mlade, ovaj Program iz njega nužno preuzima one mjere koje su u skladu s ovlastima i mogućnostima regionalne i lokalne samouprave. Pojedine od preuzetih mjera morale su u nekim tehničkim aspektima biti prilagođene kako bi formativno bile u skladu sa regionalnim i lokalnim kontekstom.

Klasificirane prema ranije navedenim područjima, mjere preuzete iz nacionalnog programa djelovanja su kako slijedi:

4.1. Obrazovanje i informatizacija

4.1.1. *Poticati mlade na nastavak obrazovanja razvijanjem sustava pravovremenog informiranja i potpore za interesiranima za nastavak školovanja.* Uključiti nevladine organizacije i poslodavce u planiranje poticajnih mjera u skladu s razvojnim potrebama zajednice.

4.1.2. *Osigurati materijalne uvjete i potporu za povratak u sustav formalnog obrazovanja za mlade koji su ga prekinuli.*

4.1.3. *Izraditi katalog neformalnih obrazovnih programa koje nude institucije, udruge i privredni subjekti na razini županije.* Katalog treba biti dostupan mladima u informacijskim centrima i mjestima gdje se okupljaju mladi.

4.1.4. *Poticati udruge na razvijanje programa neformalnog obrazovanja za mlade.* To se posebice odnosi na programe osposobljavanja mladih lidera, programe razvoja timskog rada, strategijskog planiranja, osnaživanja za sudjelovanje u zajednici, osposobljavanje za poduzetništvo i samozapošljavanje itd.

4.1.5. *Uključiti mlade u radne skupine, vijeća, odbore i sl. tijela koja osmišljavaju rješenja obrazovne politike na svim razinama.* Rješenja obrazovne politike (bilo koje razine), a posebice kurikulum, ne mogu se donositi bez aktivnog sudjelovanja mladih – kroz suradnju i adekvatnu zastupljenost u odgovarajućim tijelima.

4.1.6. *Studentske centre reorganizirati i redefinirati* kako bi postali prirodna sredina u kojoj studenti mogu zadovoljavati većinu svojih potreba (prehrana, privremeno zapošljavanje, kultura, sport, debate, zavičajni klubovi, druženja...) i omogućili veće sudjelovanje studentskih predstavnika u upravljanju tim centrima.

4.1.7. *Podupirati sustavno provođenje programa praćenja darovitih mladih.* Ti programi trebaju stimulirati razvoj kreativnih potencijala mladih u svim područjima; posebno kroz bolje uzajamno povezivanje škola, lokalne samouprave i civilnog sektora.

4.1.8. *Provoditi i podupirati dostupnost školskih i fakultetskih prostora* onim udrugama koje učenicima i studentima nude neprofitne sportske i kulturne programe, programe informatike i tehničke kulture, programe razvoja demokracije, civilnog društva, multikulturalnosti i interkulturalnosti i sl.

4.1.9. *Promovirati i medijski pratiti školska i studentska sportska natjecanja* s ciljem javnog isticanja pozitivnih primjera i uključivanja što većeg broja mladih.

4.2. Zapošljavanje i poduzetništvo

4.2.1. *Izraditi kriterije za posebnu potporu projektima udruga mladih koji pripremaju mlade za nastupanje na tržištu rada* kroz osiguranje potrebnih znanja, radnih vještina i iskustava, samopouzdanja i prilagodljivosti potrebama tržišta rada.

4.2.2. *U informativnim centrima za mlade osmisliti ciljano informiranje o mogućnostima zapošljavanja i poduzetništva.* Osigurati dostupnost cjelovitih informacija o državnim i lokalnim poticajnim mjerama, postupku osnivanja tvrtke ili pokretanju obrta, raspoloživim kreditima, uslugama poduzetničkih inkubatora i tehnoloških parkova, ponudi radne snage, zainteresiranim ulagačima i ortacima i sl.

4.2.3. *Osigurati podršku programima kojima je cilj poticanje poduzetničke kulture kod mladih,* predloženim od strane srednjih škola, fakulteta i visokoškolskih usta-

nova, udruga, te jedinica lokalne samouprave. Programi bi se mogli orijentirati na obrazovanje o poduzetništvu s izraženom praktičnom i motivacijskom funkcijom, stjecanje poduzetničkih vještina putem radionica, poticanje poduzetničkog duha kroz natječaje za poslovne planove i druge načine promicanja uspješnih mladih poduzetnika, suradnje obrazovnih i znanstvenih institucija s gospodarstvom i sl.

4.2.4. Poticati programe i projekte kojima je cilj poboljšanje informacijskih kanala između postojećih institucija koje pružaju potporu poduzetništvu i mladih korisnika.

Treba razviti sustav poticaja programima koji otvaraju nove kanale komuniciranja sa korisničkom skupinom (Internet, road-show projekti orijentirani obrazovnim ustanovama i sl.).

4.2.5. Razraditi programe društvenoga angažmana nezaposlenih mladih kroz volonterski rad za dobrobit zajednice u udrugama, ustanovama i drugim javnim službama, ispomoc na načelu "mladi za mlade" i sl. te njihova dopunskog obrazovanja u svrhu suzbijanja negativnih sociopsiholoških posljedica dugotrajne nezaposlenosti.

4.3. Socijalna politika prema mladima

4.3.1. Educirati mlade o društvenoj odgovornosti i solidarnosti u odnosu na pojave socijalne isključenosti, diskriminacije i stereotipa. Poticati uvažavanje različitosti i princip ujednačavanja životnih šansi

4.3.2. Potaknuti organiziranje i aktivnost nezavisnih zagovornika prava osoba s invaliditetom. Potrebno je osigurati aktivnije zastupanje prava mladih osoba s invaliditetom u procesu donošenja odluka koje se tiču njihove samostalnosti.

4.3.3. Educirati mlade o potrebi aktivnog uključivanja osoba s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom u društvo uz uvažavanje njihove samostalnosti i dostojanstva, kroz redovno obrazovanje i kroz dodatne edukacije/kampanje.

4.3.4. Kod planiranja aktivnosti namijenjenih mladima sustavno voditi računa o mogućnosti pristupa i sudjelovanja osoba s invaliditetom.

4.3.5. Razvijati programe vršnjačke pomoći u lokalnoj zajednici i uključivanja mladih u prevenciju i korekciju socijalno neprihvatljivog ponašanja.

4.3.6. Kreirati i osigurati provođenje programa edukacijskih radionica za potporu mladima koji nisu uključeni u formalni obrazovni sustav;

4.4. Aktivno sudjelovanje mladih u društvu

4.4.1. Izraditi projekt kojim bi mladi sustavno pratili rad Županijske skupštine po uzoru na Europski parlament. Predstavnicima nevladinih udruga mladih time će se omogućiti praćenje rada Županijske skupštine i njenih odbora u svojstvu gosta-promatrača, prema temama o kojima Skupština raspravlja i odlučuje. Predstavnici NVO mladih bi ujedno bili na raspolaganju vijećnicima za tematske konzultacije.

4.5. Izgradnja civilnog društva i volonterski rad

4.5.1. Poduprijeti osnivanje nezavisne i nepolitičke krovne udruge mladih u regiji koja bi bila zasnovana na načelima dragovoljnoga interesnoga udruživanja, demokratskoga konstituiranja i upravljanja, te programske otvorenosti, a koja će okupiti većinu udruga mladih i za mlade koje djeluju u regiji i koja će predstavljati regiju u nacional-

nim i međunarodnim krovnim organizacijama. Takva udruga bi, pored Vijeća mladih, činila osnovicu demokratskoga predstavništva mladih i omogućila bi bržu i jednostavniju komunikaciju nevladinih udruga mladih i za mlade s lokalnom samoupravom te međunarodnim institucijama i mrežama mladih. Potpora će se iskazati u vidu osiguranja osnovnih materijalnih i financijskih uvjeta za rad regionalne krovne udruge mladih.

4.6. Kultura mladih i slobodno vrijeme

4.6.1. Otvoriti obrazovne institucije prema neprofitnim organizatorima slobodnoga vremena mladih. Škole treba poticati na djelatnu suradnju s neprofitnim udrugama mladih i za mlade koje se bave organiziranim korištenjem slobodnoga vremena, posebice kulturom, zabavom, promicanjem zdravoga načina života, kreativnim i volonterskim radom mladih, odgojem za civilno društvo, neformalnim oblicima obrazovanja, omladinskim turizmom, sportom, rekreacijom i sličnim. Neprofitnim organizatorima, posebice udrugama i kvalificiranim pojedincima koji kreiraju programe prema mjeri i potrebi mladih, treba dati prednost u odnosu na profitne organizatore.

4.6.2. Kreirati program praćenja i stimuliranja talentiranih mladih umjetnika kroz izgradnju sektorskih informacijskih mreža (primjer je Network mladih glazbenika pri Hrvatskoj glazbenoj mladeži) i baza podataka, kroz stipendiranje, uključivanje u javne manifestacije, posebne javne programe i programe međunarodne suradnje razmjene.

4.6.3. Potaknuti osnivanje središnjeg makroregionalnog multifunkcionalnog centra za mlade u Zagrebačkoj županiji i Gradu Zagrebu (sukladno točki 5.7.3. Nacionalnog programa djelovanja za mlade). Centar u Zagrebu bio bi umrežen s ostala tri centra u državi (u Osijeku, Rijeci i Splitu) te bi imao funkcije: informativnoga centra, internet kluba, pružanja tehničkih usluga za udruge i inicijative mladih, te klupske i zabavne sadržaje.

4.6.4. Poticati osnivanje i djelovanje klubova za mlade u lokalnim jedinicama Zagrebačke županije, a koji rade na neprofitnoj osnovi kroz sufinanciranje programa osposobljavanja mladih voditelja programskih aktivnosti, tehnološku potporu, umrežavanje, posredovanje programa i informacija, povezivanje s partnerskim organizacijama iz drugih mjesta i iz inozemstva itd.

4.6.5. Osigurati sredstva namijenjena međunarodnoj kulturnoj suradnji i razmjeni mladih, a programe suradnje i razmjene učiniti dostupnima svim udrugama koje se bave kulturom mladih ili okupljaju mlade umjetnike.

4.6.6. Poticati izgradnju i uređenje rekreacijskih centara za mlade, posebno na područjima koja su stradala u ratu. U upravljanje i programsko vođenje uključiti što više mladih iz lokalne zajednice kojim centri i služe.

4.7. Mobilnost, informiranje i savjetovanje

4.7.1. Potaknuti osnivanje srednjoškolskog savjetovišća za učenike (sukladno točki 5.8.6. Nacionalnog programa djelovanja za mlade). Nastojati izboriti se za stjecanje statusa pilot projekta na nacionalnoj razini. Savjetovišće bi pružalo stručnu pomoć učenicima u profesionalnoj orijentaciji, teškoćama u socijalnoj integraciji i učenju, kriznim stanjima i slično.

4.7.2. Potaknuti osnivanje sveučilišnog savjetovišća za studente koje bi pružalo sve relevantne informacije, usluge i stručnu pomoć na različitim područjima studentskoga života.

4.7.3. Materijalno podupirati omladinska i studentska informativna i obrazovna glasila na lokalnoj razini (osim onih kojima su osnivači ili vlasnici političke stranke).

